

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
75% ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
25% ΕΘΝΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

ΠΑΙΔΕΙΑ ΜΠΡΟΣΤΑ
2^ο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

ΕΝΕΡΓΕΙΑ 2.4.2.α

«ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ»

ΕΡΓΟ:

«ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ»

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Πρόγραμμα Πρακτικής Άσκησης 2001-2005

Η υλοποίηση του προγράμματος χρηματοδοτείται από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για την Εκπαίδευση και την Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση (ΕΠΕΑΕΚ II, μέτρο 2.4, Ενέργεια 2.4 (2) του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας

Ημερίδα με θέμα: «Η θερινή άσκηση 2003-2004: αξιολόγηση και προοπτικές του προγράμματος»

Σάββατο, 5 Μαρτίου 2005

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Εργάστηκαν:

Μαρία Φασουλάκη, απομαγνητοφώνηση

Έφη Πλεξουσάκη, εισαγωγή και επιμέλεια

Την καταγραφή στα μαγνητόφωνα επιμελήθηκε η **Δέσποινα Τσιάκαλου**.

1. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

10:30-11:25 Πρώτος κύκλος παρουσιάσεων

Συντονίστρια: Μαρία Σταματογιαννοπούλου, Ιστορικός

Γενικά Αρχεία του Κράτους (ΓΑΚ) νομού Λέσβου

Κατερίνα Καραγιαννοπούλου, Προϊσταμένη των Αρχείων

Ασκήθηκαν: **Ευαγγελία Γρίβα & Απόστολος Τσάντζαλος**

Γενικά Αρχεία του Κράτους ΓΑΚ νομού Σάμου

Χρήστος Λάνδρος, Προϊστάμενος των Αρχείων

Ασκήθηκαν: **Ευφροσύνη Καστρινού, Μαρία Τόλια & Μαρία Φασουλάκη**

Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας

Νέστωρ Μπαμίδης, Προϊστάμενος των Αρχείων

Ασκήθηκαν: **Μαρίνα Παπακωνσταντίνου & Ερμόλαος Χαλκιώτης**

Φιλανθρωπικά Καταστήματα Μυτιλήνης-Αρχείο

Στέλλα Σημαντήρη, Προϊσταμένη του Αρχείου

Ασκήθηκαν: **Καλλιόπη Κυπριάδου & Δάφνη Τσολίδου**

11:25-11:40 συζήτηση

11:40-12:25 Δεύτερος κύκλος παρουσιάσεων

συντονιστής: Χάρης Εξερτζόγλου, Ιστορικός

Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας (ΑΣΚΙ)

Βαγγέλης Καραμανωλάκης, Ιστορικός, επιστημονικός συνεργάτης των ΑΣΚΙ

Ασκήθηκαν: **Γιάννης Πολυχρονόπουλος**

Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού (ΙΜΕ)

Μιχαήλ Βαρλάς, Ιστορικός, Υπεύθυνος Τμήματος Γενεαλογίας

Ασκήθηκαν: **Διαμάντω Κατοστάρη, Ματίλντα Κονόμη, Σοφία Σαμαντά & Αγγελος Παπακοσμάς**

Μουσείο Μπενάκη

Βαλεντίνη Τσελίκα, Υπεύθυνη Τμήματος Ιστορικών Αρχείων

Ασκήθηκαν: **Μαρία Ζαμάγια & Άννα-Μαρία Χριστοπούλου-Μαραγκού**

12:25-12:40 συζήτηση

12:40-13:10 διάλειμμα

13:10-13:50 Τρίτος κύκλος παρουσιάσεων
συντονιστής: Γιάννης Γιαννιτσιώτης, Ιστορικός

Ιστορικό Αρχείο Προσφυγικού Ελληνισμού Δήμου Καλαμαριάς

Ελένη Ιωαννίδου, Ιστορικός

Ασκήθηκαν: **Ευφροσύνη Γκούζη, Κωνσταντίνα Οφίδου & Ειρήνη Μιχαηλίδου**

Δημοτικό Αρχείο Δήμου Πειραιά

Λίτσα Μπαφούνη, Προϊσταμένη του Ιστορικού Αρχείου

Ασκήθηκε: **Βαρβάρα Πολογιωργάκη**

Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών (ΚΜΣ)

Σταύρος Ανεστίδης, Διευθυντής

Ασκήθηκαν: **Αικατερίνη Χλιάπα & Δανάη Χατζηγεωργίου**

13.50-14.00 συζήτηση

14.00-15.10 Τέταρτος κύκλος παρουσιάσεων

συντονιστής: Κώστας Γιαννακόπουλος, Κοινωνικός Ανθρωπολόγος

Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες

Ναντίνα Χριστοπούλου, Κοινωνική Ανθρωπολόγος

Ασκήθηκαν: **Αγγελική Αρακά, Ευγενία Μαλαχιά & Κατερίνα Νικολούλη**

Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ)

Μαρία Γκασούκα, μέλος της επιστημονικής επιτροπής του ΚΕΘΙ

Ασκήθηκαν: **Ευσταθία Καραμπά & Μαρία Πανουσοπούλου**

Κέντρο Γυναικείων Μελετών

Μαρία Τζαβάρα, δημοσιογράφος, Υπεύθυνη δημοσιότητας, ευαισθητοποίησης και τεκμηρίωσης

Ασκήθηκε: **Ζωή Αθανασοπούλου**

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ)

Μαρίνα Πετρονάτη, Κοινωνική Ανθρωπολόγος, Κύρια Ερευνήτρια

Ασκήθηκε: **Αθανασία Μαυρογιάννη**

Κέντρο Μελέτης Νεότερης Κεραμικής

Βασιλική Πέννα, Βυζαντινολόγος, Διευθύντρια
Ασκήθηκε: **Νικόλαος Λεμονάκος**

Συζήτηση & Κλείσιμο: 15:10-15:30

2. ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ...

Τα πρακτικά της 2^{ης} ημερίδας για τη θερινή άσκηση του τμήματος για το έτος 2003-2004 βασίζονται στην απομαγνητοφώνηση των παρουσιάσεων και των συζητήσεων που έγιναν κατά την διάρκεια της. Τα όσα ειπώθηκαν καταγράφονται χωρίς να έχει προηγηθεί επιμέλεια των εισηγήσεων με τρόπο ώστε αυτές να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του γραπτού λόγου. Επιλέξαμε αυτό τον τρόπο παρουσίασης όχι τόσο γιατί η διαδικασία της διόρθωσης των κειμένων από τους/τις εισηγητές/τριες ήταν κάτι σύνθετο ή πρακτικά δύσκολο αλλά γιατί θελήσαμε αυτή η παρουσίαση να έχει τα χαρακτηριστικά της αμεσότητας και της ζωντανίας που έχει ο προφορικός λόγος. Με αυτό τον τρόπο επιχειρήσαμε να κρατήσουμε στα πρακτικά την δυναμική που είχε η συνύπαρξη των παρουσιάσεων των συνεργατών μας στους φορείς υποδοχής της θερινής άσκησης με τις παρουσιάσεις των ίδιων των φοιτητών/τριών, οι οποίοι/ες μίλησαν για τις εργασίες που έφεραν εις πέρας και τη σημασία που είχε γι αυτούς/ές η συνεργασία τους με ανθρώπους και σε χώρους έξω από τον αυστηρά ακαδημαϊκό κύκλο. Η δυναμική της ημερίδας αντικατοπτρίζει στα μάτια μας αυτό που χαρακτήρισε τη θερινή άσκηση, ως «συνάντηση» σε πολλά επίπεδα ανάμεσα σε διαφορετικούς «κόσμους», τους/τις επιστήμονες που εργάζονται σε αρχεία, ερευνητικά κέντρα, μουσεία, και άλλους οργανισμούς, τους φοιτητές και τις φοιτήτριες του τμήματός μας, εμάς ως διδάσκοντες και διδάσκουσες. Σε αυτό το σημείο έγκειται, νομίζουμε, ένα από τα πιο ενδιαφέροντα στοιχεία των πρακτικών της ημερίδας για τον/την αναγνώστη/στρια.

Η απομαγνητοφώνηση έγινε από μία από τις ασκούμενες φοιτήτριες: η **Μαρία Φασουλάκη** προσέφερε γενναιόδωρα το χρόνο της και το μεράκι της. Την ευχαριστώ ολόθερμα εκ μέρους όλων των διδασκόντων που ενεπλάκησαν στη θερινή άσκηση των φοιτητών/τριών.

Η υπεύθυνη της θερινής άσκησης

Έφη Πλεξουσάκη

Επίκουρη καθηγήτρια κοινωνικής ανθρωπολογίας

Τεχνικές παρατηρήσεις:

Όπου [...] δεν ήταν δυνατή η απομαγνητοφώνηση

(σ.) διευκρινιστική σημείωση

3. ΠΡΩΤΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΩΝ

[δεν ήταν δυνατή η απομαγνητοφώνηση της εισαγωγής από την Έφη Πλεξουσάκη]

Συντονίστρια: Μαρία Σταματογιαννοπούλου (Επίκουρη καθηγήτρια Ιστορίας)

Γενικά Αρχεία του Κράτους(ΓΑΚ) νομού Λέσβου

Κατερίνα Καραγιαννοπούλου, προϊσταμένη των Αρχείων

«Τα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών της Ευρώπης αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα που δεν οφείλονται πάντα στον προϋπολογισμό, και τούτο γιατί εκτός από την έλλειψη κινήτρων, που είναι αποτέλεσμα της ανεργίας, αντικατοπτρίζουν μεταβολές στην ίδια τη φύση του περιεχομένου των εκπαιδευτικών συστημάτων. Για να προετοιμαστούμε για την κοινωνία του αύριο δεν αρκεί μόνο να διατηρήσουμε τη γνώση και την τεχνογνωσία που αποκτήθηκε κάποια δεδομένη στιγμή. Απαιτείται εξίσου και ικανότητα μάθησης, επικοινωνίας, ομαδικής εργασίας, αξιολόγησης της προσωπικής κατάστασης. Τα επαγγέλματα του αύριο απαιτούν ικανότητες διάγνωσης, διατύπωσης προτάσεων βελτίωσης σε όλα τα επίπεδα, αυτονομία, πνευματική ανεξαρτησία και ικανότητα ανάλυσης που προσδίδει η γνώση. Συνεπώς, είναι απαραίτητη η προσαρμογή του περιεχομένου της εκπαίδευσης και της δυνατότητας βελτίωσης της κατάρτισης, γνώση και τεχνογνωσία, κάθε φορά που θεωρείται απαραίτητο. Η δια βίου εκπαίδευση αποτελεί τον κύριο στόχο προς τον οποίο πρέπει να συγκλίνουν οι εθνικές εκπαιδευτικές κοινότητες βάσει των ιδίων πλεονεκτημάτων τους. Επιδιώκουν δύσκολες διευθετήσεις μεταξύ της αύξησης της ικανότητας υποδοχής των Πανεπιστημίων και της ποιότητας της, μεταξύ της Ανώτατης Εκπαίδευσης και των επαγγελματικών κατευθύνσεων, μεταξύ των ιδίων των προγραμμάτων και της εναλλασσόμενης εκπαίδευσης, εναλλαγής σπουδών και επαγγελματικής εμπειρίας. Όμως κάθε χώρα θα πρέπει να πορεύεται προς μια επαγγελματική επιμόρφωση προσιτή σε όλους».

Το παραπάνω απόσπασμα προέρχεται από το Λευκό Βιβλίο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση: οι προκλήσεις και η αντιμετώπιση τους για τη μετάβαση στον 21^ο αιώνα, Λουξεμβούργο, 1994.

Από παλιά είχα συνδέσει στο νου μου τις Πρακτικές Ασκήσεις των Πανεπιστημίων ή των ΤΕΙ, όπως και τα ευρύτερα αποτελέσματα των πειραματικών εθελοντικών εργασιών, μ' αυτό το απόσπασμα από το Λευκό Βιβλίο. Η εμπειρία η δική μας, της υπηρεσίας μας, των Γενικών Αρχείων του Κράτους- Αρχεία νομού Λέσβου, από τέτοιου είδους Πρακτικές Ασκήσεις όπως και από την εθελοντική εργασία, εμπειρίες που είχαν προηγηθεί, στα προηγούμενα χρόνια, δεν είναι μόνο σ' αυτήν την άσκηση του συγκεκριμένου καλοκαιριού, είναι πιο παλιά, έχει ξεκινήσει από το '96, '97 περίπου, με κάποιες ομάδες εθελοντών εργασίας, πέρυσι το καλοκαίρι του 2003 έγινε η πρώτη Πρακτική Άσκηση και φέτος έγινε η δεύτερη Πρακτική Άσκηση. Δεν ήταν πάντοτε ευτυχείς οι συγκυρίες, ούτε πάντοτε επιτυχείς. Υπήρχε μια διακύμανση, κάπως αναμενόμενη μπορούμε να πούμε τις περισσότερες φορές. Πολλές από τις εμπειρίες αυτές ήταν υπερβολικά θετικές και κάποιες φορές, κάποιες άλλες υπερβολικά αρνητικές.

Αν το δει κανένας καθαρά μη-συγκινησιακά, η δουλειά γινόταν. Το υλικό που ήταν να το επεξεργαστούν τα άτομα πάντοτε έβγαινε, δηλαδή το πρόγραμμα κοινώς έβγαινε. Δεν είναι όμως αρκετό μόνο αυτό. Η τουλάχιστον δεν ήταν αρκετό για μας, δεν μας αρκούσε μόνο το να γίνει μια Πρακτική Άσκηση, να κάνουμε μια ποσότητα εργασίας, να γίνει μια επεξεργασία ενός αρχείου και αυτό να είναι όλο. Περιμέναμε περισσότερα πράγματα από τη σχέση η οποία διαμορφωνόταν με κάποια άτομα που ερχόντουσαν βοηθητικά για κάποιες περιπτώσεις, σχεδόν αντικαθιστούσαν πολλές φορές κάποιες λειτουργίες της υπηρεσίας.

Να σας κάνω λίγο μια παρένθεση, αν και οι περισσότεροι έχετε δουλέψει ήδη σε αρχεία και με αρχειακό υλικό, λίγο συνοπτικά για την δραστηριότητα της υπηρεσίας, και ειδικά της δικής μας. Ξέρετε πολύ καλύτερα όλοι σας ότι τα αρχεία που δημιούργησε, παρέλαβε, συγκέντρωσε άτομο ή οργανισμός στα πλαίσια της άσκησης δραστηριοτήτων του, διατηρούνται στο διηνεκές λόγω της χρησιμότητάς τους. Ο ίδιος όρος, αρχεία δηλαδή, αναφέρεται και στην υπηρεσία, τον οργανισμό ή και το πρόγραμμα που είναι υπεύθυνος για την επιλογή, την μέριμνα και την χρησιμοποίηση των αρχείων στο διηνεκές. Οπωσδήποτε, αν και θεωρητικά δεν είναι θεμιτό να ξεκινάμε ένα αρχειακό πρόγραμμα βασιζόμενοι σε βραχυπρόθεσμη οικονομική επιδότηση και σε προσωρινά διαθέσιμο προσωπικό, στην πράξη, εκ των πραγμάτων, και σε αντίθεση με τις προθέσεις μας, αυτό συνεχίζεται να γίνεται. Γι' αυτό και καταλήγει η εμπειρία που είχαμε και από τις προηγούμενες Πρακτικές Ασκήσεις αλλά κυρίως από την τελευταία, που ήτανε και η πιο θετική μπορώ να πω, να λειτουργεί σχεδόν σαν, περιστασιακά μεν, αλλά σαν μια πραγματικότητα η οποία θα επαναλαμβάνεται μέχρι επιτέλους κάποια στιγμή να πλαισιωθούν οι υπηρεσίες των αρχείων από επαγγελματικό μόνιμο προσωπικό. Γιατί κακά τα ψέματα ούτε καν εγώ δεν είμαι επαγγελματικά μόνιμο προσωπικό στην υπηρεσία αυτή. Υποτίθεται ότι πήγα να βοηθήσω μια κατάσταση και τελικά τη βοηθάω 16 χρόνια,

κάτι που είναι πια και λίγο απελπιστικό από πολλές απόψεις. Γι' αυτό και όταν θα αναφερθώ στην Πρακτική Άσκηση τη συγκεκριμένη του καλοκαιριού που πέρασε, θέλω να καταλάβετε ότι γύρω από αυτήν, όπως και γύρω από τις Πρακτικές Ασκήσεις του προηγούμενου χρόνου ή γύρω από την εθελοντική εργασία ή την περιστασιακή βοήθεια που κατά διαστήματα προσφέρεται στην υπηρεσία μας, είναι σχεδόν αυτές πάνω στις οποίες βασίζεται η υπηρεσία μας, κακά τα ψέματα. Και άρα η δράση αυτή έχει πάρα πάρα πολύ σοβαρό και σημαντικό ρόλο, επηρεάζει δηλαδή σοβαρά τα πράγματα. Δεν είναι κάτι που μπορεί να το δει κάποιος αβασάνιστα.

Και να μιλήσω για τη συγκεκριμένη Πρακτική Άσκηση αφού πω ότι η δική μας υπηρεσία, τα Γενικά Αρχεία Κράτους-Αρχεία νομού Λέσβου, ιδρύθηκαν στα 1988, δηλαδή σχετικά αργά σε σχέση με άλλα παλαιότερα αρχεία. Και δυστυχώς ξεκίνησαν πάντοτε με προσωρινό προσωπικό, με αποσπασμένους, με άτομα που εργάζονταν με σχέσεις εργασίας ορισμένου ή αορίστου χρόνου, με εθελοντές εργασίας, με φοιτητές από Πρακτικές Ασκήσεις, με λίγα λόγια μια ποικιλία ανθρώπων που θα έπρεπε κάποια στιγμή να συγκλίνουν για ένα μικρό χρονικό διάστημα, είτε αυτό ήταν 15 μέρες, είτε ένας μήνας, είτε ήταν λίγοι μήνες, είτε κάποιες φορές θέλοντας, μη-θέλοντας ήταν κάποια χρόνια για άλλους άσχετους λόγους. Γι' αυτό το λόγο και πιστεύω ότι η εμπειρία της φετινής Πρακτικής Άσκησης που ήταν πολύ καλή για μας, λειτουργεί θετικά από πολλές απόψεις, για τα επόμενα χρόνια. Κι ελπίζω να ακολουθήσει και του χρόνου, τη χρονιά που μας έρχεται, μια επίσης θετική εμπειρία ώστε αθροιστικά αυτές οι εμπειρίες να λειτουργήσουν θετικά και για την ίδια την υπηρεσία μας και βέβαια για την ίδια την τύχη των αρχείων του νομού.

Ας πούμε για την ίδια την Πρακτική Άσκηση η οποία τουλάχιστον στις απαρχές της φαινόταν να ξεκινάει με πολύ δυσμενείς όρους. Ήταν μια πάρα πολύ δύσκολη χρονιά που ξεκίνησε με μια αναρρωτική δική μου ενός μηνός και πλέον από μια μόλυνση που είχα πάθει από αρχεία, συνεχίστηκε με μια προσπάθεια να πάρω την κανονική μου άδεια της προηγούμενης χρονιάς που μου την είχαν στερήσει, και ενώ έχει γίνει μια συζήτηση στο πόδι στην κυριολεξία ότι θα γινόταν και φέτος η Πρακτική Άσκηση, τελικά δεν υπήρχε καμία αλληλογραφία πιο πριν. Μέσα σ' όλη αυτή την ιστορία, ενώ υποτίθεται ότι ήμουν σε άδεια, μου συμβαίνει και κάτι τραγικό για μένα, πεθαίνει η μητέρα μου, και ξαφνικά βρίσκεται να περιμένω να ξεκινήσει η Πρακτική Άσκηση του άλλου τμήματος, όπου υπήρχε βέβαια η σχετική αλληλογραφία, να έχω όλη την αγωνία τι θα γίνει, ενώ εγώ είχα χιλιάδες προβλήματα και της δουλειάς μου αλλά και προσωπικά, και ξαφνικά κάποια στιγμή εμφανίζονται η Εύη και ο Απόστολος έτσι, και τότε ξαφνικά μου φάνηκε ότι όλα καταρρέουν, τίποτα δε θα γίνει και όλα θα πάνε πάρα πάρα πολύ χάλια.

Ειλικρινά με το που είδα την Εύη και τον Απόστολο ειλικρινά θα ήθελα να μην τους είχα δει. Και μου φάνηκε ότι ήταν το κερασάκι στη τούρτα, ότι ήταν η τελευταία σταγόνα σ' ένα

παραγεμισμένο ποτήρι κι ότι αυτό ήταν και το τέλος. Τελικά βέβαια δε συνάντησα τίποτα από όλα αυτά, στο τέλος της υπόθεσης περάσαμε πάρα πολύ ωραία, κάτι πάρα πολύ σημαντικό. Όταν τελειώνεις μια δουλειά δεν είναι μόνο να έχεις τελειώσει τη δουλειά σου αλλά να έχεις περάσει και καλά, να έχεις κερδίσει και εσύ σαν άτομο και επαγγελματικά αλλά και στην προσωπική και στην επαγγελματική σου σχέση.

Όταν ήρθαν τα παιδιά κυριολεκτικά δεν είχε γίνει καμία προετοιμασία. Όταν είχε γίνει μια συζήτηση μέσα στο χειμώνα, πριν τις αναρρωτικές, πριν τις κανονικές άδειες, πριν τους θανάτους, πριν οτιδήποτε άλλο, υπήρχε μια σκέψη για μια προετοιμασία πάντοτε που προϋπέθετε κάποια πράγματα. Πρώτα απ' όλα, περίμενα Γενάρη του 2004 να έρθει μια μόνιμη υπάλληλος τμήματος Πληροφορικής. Εκείνη θα αναλάμβανε, κατά τη γνώμη μου, τα παιδιά του τμήματος Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας για το συγκεκριμένο πρόγραμμα Πρακτικής τους Άσκησης. Ήδη Φλεβάρη μήνα περίμενα 2 άτομα σ' ένα stage του ΟΑΕΔ για διοικητική υποστήριξη, καθαρά γραμματειακή απασχόληση, που περίμενα να ξεκινήσουν το Φεβρουάριο και να είναι ήδη έτοιμοι να στηρίζουν τις Πρακτικές Ασκήσεις και την υπηρεσία μέσα στο καλοκαίρι. Ξεκινάει βέβαια ένα άτομο το Φεβρουάριο, παραιτείται για προσωπικούς λόγους, και στην πραγματικότητα ξεκινάνε 2 άτομα Μάιο μήνα πια, ενώ δεν είναι καθόλου σίγουρο ότι θα μπορούν να στηρίξουν ούτε Πρακτικές Ασκήσεις, ούτε υπηρεσία, ούτε τίποτα και δεν θα έχουν ακόμα προσαρμοστεί, μάθει ορισμένα πράγματα ή οτιδήποτε άλλο. Και πάνω σ' όλη αυτή την ιστορία Μάιο μήνα αποφασίζει ο μόνος μόνιμος συνάδελφος που ήταν Δ.Ε. Διοικητικού να ζητήσει μία 6 μηνών άνευ αποδοχών άδεια, δηλαδή το άτομο που θα στήριζε την γραμματειακή υποστήριξη, θα βοηθούσε τα άτομα και θα ασχολούνταν με τους 2 του ΟΑΕΔ εξαφανίστηκε. Η κυρία των υπολογιστών ούτε καν εμφανίστηκε, ακόμα και τώρα δεν έχει εμφανιστεί, αν και έχει διοριστεί, και τελικά εμφανίζεται και η Εύη και ο Απόστολος, ενώ δεν έχει προετοιμαστεί τίποτα από όλα αυτά. Δεν είχε γίνει μια συνάντηση όπου θα συζητιόταν με ποια αρχεία θα τους ενδιέφερε ίσως να ασχοληθούν, με ποιο τρόπο θα γινόταν αυτό, τελοσπάντων θα εκτίθεντο όλα τα προβλήματα που θα υπήρχαν.

Είχα κατά νουν για να λέμε την αλήθεια ένα πολύ συγκεκριμένο αρχείο, το αρχείο εργοστασίου Σουρλάγκα που το είχαμε παραλάβει το καλοκαίρι του 2003, να γίνει δηλαδή επεξεργασία αυτού του αρχείου. Τελικά όταν ήρθε η Εύη και ο Απόστολος ήμασταν ήδη καθυστερημένοι μια βδομάδα και δεν είχε γίνει καμία προεργασία, καμία προετοιμασία προηγούμενη που υπολόγιζα να γίνει γύρω στο Μάιο μήνα, σχετικά με όλο αυτό το θέμα και για αυτό το λόγο το μόνο που μπορούσα να κάνω ήταν μια πρόταση, να τους προτείνω δηλαδή 3 αρχεία και να διαλέξουν εκείνοι το αρχείο το οποίο θα τους ενδιέφερε περισσότερο να δουλέψουν. Ήταν το αρχείο του εργοστασίου Σουρλάγκα, η δική μου δηλαδή πρωταρχική επιλογή, ήταν το αρχείο

μαγνησίου του Αποστολίδη των Βασιλικών, ένα αρχείο ορυχείου που το είχαμε παραλάβει αρχές του 2004, και επίσης μία εντελώς περιέργη παραλαβή από την Δ.Ο.Υ. Μυτιλήνης όπου θα έπρεπε περισσότερο να γίνει μια επιλογή της και λιγότερο να γίνει μια επεξεργασία του υλικού.

Τελικά η Εύη και ο Απόστολος προτίμησαν από όλα και για μια σειρά από λόγους που θα εξηγήσουν, προτίμησαν το αρχείο μαγνησίου των Βασιλικών, ένα αρχείο που ήταν κυριολεκτικά φύλλο φτερό. Όταν λέμε φύλλο φτερό ο αρχειακός δεσμός ήταν τελείως λυμένος, δηλαδή δεν υπήρχαν καθόλου φάκελοι, υπήρχαν μόνο φύλλο- φύλλο τα έγγραφα και πολλά ήταν σε πολύ άσχημη κατάσταση, θα έπρεπε να ξεσκονιστούν, να γίνει μια περιποίηση και το κυριότερο να αποκατασταθούν οι φάκελοι, ενώ δεν ήταν καθόλου σίγουρο ότι οι συγκεκριμένοι φάκελοι υπήρχανε, δηλαδή ότι το αρχείο είχε τη συγκεκριμένη μορφή, πολύ περισσότερο που δεν ήταν ένα αυτοτελές αρχείο, ήταν ένα παράρτημα ενός μεγαλύτερου αρχείου, μιας εταιρείας που είχε έδρα της το Βόλο. Και άρα το μέρος του αρχείου που εμείς θα επεξεργαζόμασταν ήταν αρχείο παραρτήματος. Περισσότερα θα σας πουν τα παιδιά για όλα αυτά. Η επιλογή μου ήταν να τους αφήσω να δούνε, να δοκιμάσουν από μόνοι τους το ίδιο το αρχείο. Οι οδηγίες δίνονταν περισσότερο πολύ μετά, δηλαδή πρώτα κάνανε τη προσέγγιση, άρχιζε να κινείται το ενδιαφέρον τους και πολύ μετά είχα οποιαδήποτε παρέμβαση συμβουλευτική περισσότερο εγώ.

Δεν θα ήθελα να πω περισσότερα γιατί, όπως και να το κάνουμε, περισσότερα θα μπορέσουμε να μας πούνε η Εύη και ο Απόστολος που έχουν ασχοληθεί με αυτά. Όμως το μόνο που θα μπορούσα τελειώνοντας να πω είναι ότι η αναφορά στην εμπειρία της συγκεκριμένης Πρακτικής Άσκησης του καλοκαιριού του 2004 στην υπηρεσία μας πέρα από τις ευτυχισμένες ή δύσκολες στιγμές, τις διακυμάνσεις στη συνεργασία μας και των αλληλεπιδράσεων μεταξύ μας σαν ομάδα, το μέτρημα των δυνατοτήτων και των ορίων μας, που προσέφερε σε μας που συμμετείχαμε, θα ήταν χρήσιμο να συνδεθεί με τις ευρύτερες προθέσεις τέτοιων προγραμμάτων, που τις απαρχές τους τις εντοπίζω στο προοίμιο του Λευκού Βιβλίου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 1994, που λέει ότι το παρόν Λευκό Βιβλίο φιλοδοξεί να βοηθήσει τον προβληματισμό και τη λήψη αποφάσεων αποκεντρωμένων, εθνικών ή κοινοτικών, οι οποίες θα μας επιτρέψουν να δημιουργήσουμε τις βάσεις ανάπτυξης των ευρωπαϊκών οικονομιών, ώστε να μπορούν να αντιμετωπίσουν τον διεθνή ανταγωνισμό δημιουργώντας ταυτόχρονα τα εκατομμύρια θέσεων απασχόλησης που χρειάζονται. Μετά από 10 χρόνια από την έκδοση του κι ενώ υπάρχουν ήδη οι συγκλίνουσες ή έχουν αντίθετα διαμορφωθεί μέσα από λόγους οι αποκλίνουσες αυτού του ευρύτερου στόχου των κοινωνιών μας, η προσωπική κατάθεση εμπειρίας από τη Πρακτική τους Άσκηση της Εύης και του Απόστολου θα είναι ένα από τα στοιχεία- δείγματα που θα μας δείξουν. Δε μπορώ να δω μια Πρακτική Άσκηση μόνο σαν ένα τρόπο για να λύσω εγώ σαν υπηρεσία το πρόβλημα μου. Ή εσείς να αποκτήσετε μόνο

μια εμπειρία, θετική ή αρνητική, ενός καλοκαιριού. Πρέπει να τη βλέπω σαν ένα μέρος ενός πιο ιδιαίτερου σχεδίου για να μπορώ να δικαιολογήσω όλα όσα περάσαμε, είτε καλά είτε άσχημα. Ευχαριστώ.

Μαρία Σταματογιαννοπούλου

Σας ευχαριστούμε. Θα έχουμε την δυνατότητα να ξαναγυρίσουμε στα θέματα που έφερε στην εισήγηση της η κυρία Καραγιαννοπούλου στη συζήτηση που θα γίνει. Και καλώ τώρα τους δύο φοιτητές μας που ασκήθηκαν στα ΓΑΚ νομού Λέσβου να αναφερθούν στην εμπειρία τους.

Ευαγγελία Γρίβα, ασκούμενη

Να ξεκινήσω πριν ακόμα ξεκινήσει η άσκηση, προς το τέλος του περυσινού εαρινού εξαμήνου, που αποφάσισα να κάνω αίτηση για θερινή Πρακτική Άσκηση. Βέβαια, οι ελπίδες μου δεν ήταν πολύ μεγάλες γιατί μόλις είχα τελειώσει το 6^ο εξάμηνο της σχολής μου και είχα να συναγωνιστώ με άτομα μεγαλύτερων εξαμήνων. Αλλά εφόσον είχα περάσει τα προαπαιτούμενα μαθήματα, είπα να δοκιμάσω. Σε μια συζήτηση που είχα με τον Αποστόλη διαπίστωσα ότι κι αυτός είχε παρόμοιες εντυπώσεις και ανασφάλειες σ' αυτό το θέμα. Για τον παραπάνω λόγο οι επιλογές των φορέων δεν έγιναν κατόπιν ιδιαίτερης σκέψης. Αλλά οφείλω να ομολογήσω ότι η καλή μας τύχη μας ενόησε κι αυτό γιατί η επιλογή αποδείχτηκε πολύ καλή και οι γνώσεις που αποκομίσαμε χρήσιμες και ποικίλες.

Η Πρακτική Άσκηση στα Γενικά Αρχεία του Κράτους του νομού Λέσβου καθυστέρησε λίγο να ξεκινήσει εξαιτίας προσωπικών κωλυμάτων της κυρίας Καραγιαννοπούλου, που ήταν και η υπεύθυνη. Η αλήθεια είναι ότι η αναμονή αυτή έφερε ιδιαίτερη ανασφάλεια στον Αποστόλη και σε μένα, γιατί από τη μια φοβόμασταν μήπως τελικά η Πρακτική Άσκηση ακυρωθεί και από την άλλη, αν τελικά θα γινόταν, τι είχαμε να αντιμετωπίσουμε. Παρόλα αυτά στη πρώτη συνάντηση που είχαμε, η κυρία Καραγιαννοπούλου μας καλωσόρισε και μας εξήγησε πως θα χωρίζαμε και θα αξιοποιούσαμε κατάλληλα το χρόνο μας. Προς μεγάλη μας ικανοποίηση η υπεύθυνη μας έδωσε τη δυνατότητα να επιλέξουμε ανάμεσα σε τρεις ομάδες αρχείων, εξηγώντας μας βέβαια και τι δουλειά και τι εργασία προϋπέθετε η κάθε ομάδα. Οι ομάδες αυτές ήταν το αρχείο του εργοστασίου Σουρλάγκα, όπως προαναφέρθηκε, ένα κομμάτι αρχείου της Δ.Ο.Υ. και το αρχείο του μεταλλείου μαγνησίου στα Βασιλικά. Η τρίτη επιλογή μας φάνηκε πιο ολοκληρωμένη και αυτό γιατί το αρχείο ήταν μικρό σε μέγεθος σχετικά, δεν είχε ασχοληθεί κανείς μαζί του και έτσι θα είχαμε τη δυνατότητα να το ξεκινήσουμε από την αρχή και αν προλαβαίναμε και μέχρι το τέλος του.

Η επεξεργασία του αρχείου περιελάμβανε σχηματικά 3 στάδια. Το πρώτο στάδιο περιλάμβανε τον καθαρισμό των εγγράφων, καθώς μαζεύτηκαν από την ίδια την υπεύθυνη σε άθλια κατάσταση, διασκορπισμένα στο δάσος όπου βρίσκονταν τα ερειπωμένα και εγκαταλελειμμένα κτίρια του μεταλλείου. Το δεύτερο στάδιο περιελάμβανε τον διαχωρισμό και τακτοποίηση του υλικού σε φακέλους ανάλογα με τη θεματολογία του κάθε εγγράφου και το τρίτο στάδιο την αρχειοθέτηση του σε ειδικές φόρμες στον υπολογιστή. Από την επόμενη κιόλας μέρα, δηλαδή στις 15 Ιουλίου στις 8 ακριβώς το πρωί, ξεκινήσαμε το πρώτο στάδιο, το «ξεμπάζωμα», όπως είπαμε με τον Αποστόλη, που ήταν και το πιο δύσκολο. Η κυρία Καραγιαννοπούλου μας είπε ότι θα δουλεύαμε στο δεύτερο όροφο του κτιρίου των Γ.Α.Κ., για περισσότερο χώρο και ησυχία και όταν ανεβήκαμε είχαμε στη διάθεση μας 2 μεγάλα γραφεία και 8 μεγάλους σάκους οι οποίοι περιείχαν σωρούς σκόρπιων χαρτιών κάθε είδους που έπρεπε να καθαριστούν από σκόνες, χρώματα, μούχλες και έντομα. Για τη δουλειά αυτή μας δόθηκαν γάντια, μάσκες και ειδικά πινέλα και σφουγγάρια σαν εκείνα που χρησιμοποιούν οι αρχαιολόγοι στις ανασκαφές.

Η αλήθεια είναι ότι το περισσότερο διάστημα πέρασε κάνοντας αυτή τη δουλειά και ήταν πολλές οι φορές που δυσανασχετήσαμε μεταξύ μας γιατί ζοριζόμασταν, αλλά το ξεπερνούσαμε ανακαλύπτοντας τι ακριβώς περιείχαν τα έγγραφα που καθαρίζαμε. Η θεματολογία ήταν μεγάλη και ποικίλη. Μερικά από αυτά, ενδεικτικά να πω, ήταν καταστάσεις μισθοδοσίας, δελτία ημερήσιων και υπόγειων εργασιών στο ορυχείο, δελτία τραυματισμού των εργατών, βεβαιώσεις των γιατρών ότι μπορούν τελικά να δουλέψουν, δελτία παραγγελιών και αποστολών εμπορεύματος, βιβλιάρια ενσήμων αλλά και αρκετά βιβλία αλληλογραφίας και τηλεγραφημάτων και άλλα σημαντικά έγγραφα της εποχής που είχαν απίστευτο ενδιαφέρον. Υπήρχε αλληλογραφία από τις οικογένειες των εργαζομένων και των διευθυντών, δηλαδή προσωπική αλληλογραφία, αλλά και μεταξύ του ιδιοκτήτη από τα κεντρικά κυρίου Αποστολίδη και των εκάστοτε υπευθύνων που βρίσκονταν στο νησί. Μέσα απ' αυτά τα γράμματα, που πολλές φορές δεν είχαν καθόλου τυπικό χαρακτήρα, πήραμε πληροφορίες για τις κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές ακόμα και τις καιρικές συνθήκες της εποχής εκείνης που καλό θα ήταν να την προσδιορίσουμε κιόλας. Λοιπόν, τα πιο παλιά έγγραφα του αρχείου ανάγονται στα 1928. Από τότε το μεταλλείο λευκόλιθου των Βασιλικών σταμάτησε και ξεκίνησε τις διαδικασίες εξόρυξης πολλές φορές. Σ' αυτά τα παλιότερα έγγραφα περιέχεται μια αίτηση που έγινε στο Δήμο, στον οποίο ανήκουν τα μεταλλεία, το 1925 από κάποιον που δήλωσε κηπουρός στο επάγγελμα με το επίθετο Παύλου και η οποία εγκρίθηκε μετά από τρία χρόνια, όπου παρουσιάζονται γραπτώς τα αποτελέσματα των πρώτων ερευνών και ξεκινούν οι εργασίες. Ουσιαστικά δηλαδή, για να καταλάβουμε, ο χώρος ανήκε και ανήκει στο Δήμο, ήταν ιδιοκτησία του Δήμου, ο οποίος έδινε για μεγάλα χρονικά διαστήματα άδεια εκμετάλλευσης του μεταλλεύματος σε

ιδιωτικές επιχειρήσεις οι οποίες όπως παρατηρείται με τη σειρά τους κρατούσαν το όνομα στα χαρτιά και πουλούσαν τα δικαιώματα εξόρυξης σε μικρότερες εταιρείες για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Πάντως ανεξάρτητα από τις αλλαγές των ιδιοκτητών, το μεταλλείο έκλεισε οριστικά τη δεκαετία του '90, μετά από αρκετά χρόνια υπολειτουργίας, όχι από πτώχευση της επιχείρησης της οποίας ήταν παράρτημα εκείνη την εποχή, αλλά πιθανότατα επειδή θεωρήθηκε οικονομικά ασύμφορο.

Απόστολος Τσάντζαλος, ασκούμενος

Από τα έγγραφα που μας έκαναν ιδιαίτερη εντύπωση και τα οποία μπορεί να έχουν και κάποια μεγάλη ιστορική βάση, θεωρήσαμε ότι είναι μια απόφαση του τότε προέδρου της Δημοκρατίας Ζαΐμη,[...] καθώς και μια αίτηση στην Εθνική Τράπεζα Ελλάδος για δάνειο με την αιτιολογία της κάλυψης των πρώτων εξόδων του μεταλλείου που επαναλειτούργησε το 1938. Σε γενικές γραμμές το αρχείο υπέστη πολλές καταστροφές, με αποτέλεσμα να μην είναι ολοκληρωμένο και να παρουσιάζει τεράστια κενά, όπως έγγραφα ολόκληρων ετών που δεν υπάρχουν ή είναι αλλοιωμένα σε μεγάλο βαθμό.

Από την πρακτική φυσικά δεν έλειψαν και τα απρόοπτα, αφού στα τέλη του Ιουλίου κι ενώ είχαμε φτάσει στον τελευταίο σάκο «ξεμπαζώματος», όπως είπε η Εύη, εξαιτίας ενός προβλήματος υγείας που αντιμετώπισε, αναγκάστηκε να λείψει για μία ημέρα. Ωστόσο με την επιστροφή της και αφού είχαμε ολοκληρώσει το πρώτο στάδιο, περάσαμε στο δεύτερο στάδιο, που ήταν η τακτοποίηση των εγγράφων σε φακέλους ανάλογα με το θέμα και βάσει παλαιότερων κατηγοριοποιήσεων που είχαν γίνει από τους εργαζόμενους του μεταλλείου.

Στο δεύτερο στάδιο η κυρία Κατερίνα πια, αφού είχαμε αποκτήσει και τη σχετική οικειότητα, προγραμματίσει μια εκδρομή στο μεταλλείο, ώστε να δούμε από κοντά τις εγκαταστάσεις, όσες απ' αυτές μπόρεσαν να σωθούν μέσα στο χρόνο, καθώς και κάποια μηχανήματα που χρησιμοποιούσαν για την εξόρυξη και μετακίνηση του μεταλλεύματος. Επίσης, μας έφερε σε επαφή και με έναν πρώην εργαζόμενο για να του πάρουμε μια μικρή συνέντευξη, ώστε να μας πει κι ο ίδιος για το ορυχείο, τις συνθήκες εργασίας που επικρατούσαν, τους ιδιοκτήτες καθώς και την προσωπική του εκδοχή για την παύση της λειτουργίας του μεταλλείου, όπως είπε και η Εύη, στις αρχές της δεκαετίας του '90. Η εκδρομή, στη διασταύρωση για Αχλαδερή όπου βρίσκεται και το ορυχείο όπου περάσαμε σχεδόν όλη την ημέρα μας, ενώ τραβήξαμε αρκετές φωτογραφίες ώστε να μούνε στο site που πρόκειται να κατασκευαστεί από τα Γενικά Αρχεία για να παρουσιάζει τα σωζόμενα αρχεία. Η εκδρομή πραγματοποιήθηκε επιτυχώς, ενώ με τη συνέντευξη που κάναμε μπορέσαμε να καλύψουμε πάρα πολλά από τα κενά που είχαμε για τη λειτουργία του μεταλλείου.

Επίσης, πριν την επίσκεψη μας στο μεταλλείο, συναντηθήκαμε και με τον υπεύθυνο του ορυχείου από τον οποίο ζητήσαμε πληροφορίες για το συγκεκριμένο ορυχείο καθώς και να μας βοηθήσει για την ανάγνωση των χαρτών που είχαμε στη διάθεση μας. Δυστυχώς όμως δεν μπορούσαμε να καλύψουμε τις απορίες που είχαμε. Τρεις μέρες αργότερα, στις 6 Αυγούστου όπου τελειώνει και η Πρακτική μας Άσκηση, αφού πρώτα περάσαμε και στο τρίτο στάδιο, το οποίο όπως είτε και η Εύη ήταν η καταγραφή του υλικού μέσα από ένα ειδικό πρόγραμμα στον ηλεκτρονικό υπολογιστή.

Συμπερασματικά, θεωρώ ότι εξαιτίας του μικρού χρονικού διαστήματος που διήρκεσε η Πρακτική Άσκηση, δεν μπορώ να πω ότι έχω αποκομίσει πολλές εμπειρίες. Γιατί κάτι τέτοιο απαιτεί χρόνο. Πάρα ταύτα μπορούσα να καταλάβω πως λειτουργούν τα Γενικά Αρχεία του Κράτους και κατά πόσο συνεισφέρουν στη διάσωση σημαντικού αρχειακού υλικού. Τέλος, το σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίσαμε ήταν ότι το παρόν πρόγραμμα σπουδών μας δεν παρέχει τις αντίστοιχες γνώσεις για τη συντήρηση ενός αρχείου με αποτέλεσμα να πρέπει να είμαστε περισσότερο προσεχτικοί, κάτι που μας είχε επισημάνει και η κυρία Σταματογιαννοπούλου από την πρώτη μας κιόλας συνάντηση που είχαμε μαζί της.

Ευαγγελία Γρίβα

Και για να κλείσω, να πω και εγώ τις εμπειρίες μου. Εξαιρώντας τη μέρα εκείνη που'χα το πρόβλημα υγείας που συγκεκριμένα ήταν μια αλλεργία που είχα πάθει πιθανότατα από την κακή κατάσταση των εγγράφων, είμαι πολύ ευχαριστημένη από την Πρακτική κι αυτό φαίνεται από το γεγονός ότι αφού η Πρακτική τελείωνε τυπικά στις 6 Αυγούστου, επειδή εγώ είχα προγραμματίσει να φύγω στις 18 του μηνός, αποφάσισα εθελοντικά να μείνω στα Αρχεία για να ολοκληρώσω τη δουλειά μας. Αυτό το αποφάσισα και για να δω τη δουλειά μας ολοκληρωμένη και γιατί η συνεργασία μου με την κυρία Καραγιαννοπούλου ήταν ευχάριστη.

Έτσι, μέχρι και 17 Αυγούστου η δουλειά μας ολοκληρώθηκε και μάλιστα επιτυχώς όπως είτε και η κυρία Καραγιαννοπούλου. Κλείνοντας θα ήθελα να πω ότι είμαι ευχαριστημένη από την Πρακτική γιατί από τη μια είδα πολλές από τις ιστορικές μου γνώσεις που απέκτησα μέσα από το πρόγραμμα σπουδών της σχολής να τις βρίσκω μέσα από τις πηγές με τις οποίες ασχολήθηκα, και από την άλλη γιατί απέκτησα επαρκείς γνώσεις σε ότι αφορά την αντιμετώπιση, την επεξεργασία και την καταγραφή αρχειακού υλικού. Ευχαριστώ.

Μαρία Σταματογιαννοπούλου

Λοιπόν, θα ευχαριστήσω την κυρία Καραγιαννοπούλου, την Ευαγγελία και τον Απόστολο. Εδώ έχουμε μια ευτυχή συγκυρία, ένα αρχείο το οποίο έχει συγκεντρωθεί πολύ πρόσφατα και οι φοιτητές οι οποίοι βρέθηκαν να ταξινομούν αυτό το αρχείο και να ολοκληρώνουν τη δουλειά τους μέσα στο πλαίσιο της θερινής άσκησης. Στα ζητήματα τα οποία εθίγησαν θα επανέλθουμε στη συζήτηση που θα γίνει.

Θα ξεκινήσουν τώρα την παρουσίαση οι φοιτητές οι οποίοι ασκήθηκαν και στη συνέχεια οι φορείς. Θα καλέσω τους φοιτητές που ασκήθηκαν στα ΓΑΚ του νομού Σάμου. Ήταν η κυρία Καστρινού, η κυρία Τόλια και η Μαρία η Φασουλάκη. Νομίζω ότι λείπουν οι 2 πρώτες φοιτήτριες, είναι μόνο η Μαρία Φασουλάκη, βρίσκονται σε διάφορα σημεία της Ελλάδας και δεν μπόρεσαν να έρθουν να μας μιλήσουν για τη Πρακτική τους Άσκηση και δυστυχώς απουσιάζει και ο κύριος Λάνδρος, ο οποίος για δικούς του λόγους δε μπόρεσε να έρθει. Θα διαβάσουμε όμως ένα δικό του κείμενο που έχει στείλει, αφού η Μαρία μας παρουσιάσει τη δουλειά και την εμπειρία της κατά τη διάρκεια της θερινής άσκησης στη Σάμο.

Γενικά Αρχεία του Κράτους (ΓΑΚ) νομού Σάμου

Μαρία Φασουλάκη, ασκούμενη

Γεια σας. Εργαστήκαμε στα ΓΑΚ του νομού Σάμου στο διάστημα 5 με 30 Ιουλίου. Μαζί μας έκανε την πρακτική της και μια κοπέλα από το Τμήμα Αρχειονομίας και Βιβλιοθηκονομίας από την Κέρκυρα. Στο Αρχείο συναντήσαμε τον κύριο Λάνδρο που είναι ο προϊστάμενος εκεί, και μαζί του δουλεύουν η κυρία Αγγέλα Χατζημιχάλη και Όλγα Φακάρου, που είναι αρκετό καιρό εκεί πέρα και γνώριζαν πάρα πολύ καλά το είδος των εργασιών που γίνονται στο Αρχείο.

Πριν μιλήσω για την εμπειρία και τι σημεία σύνδεσης βρήκα με τις σπουδές μου εδώ, να σας πω λίγο για το μη-επαγγελματικό κομμάτι. Μένουμε σ' ένα πάρα πολύ ωραίο ξενοδοχείο, με πισίνα και τα σχετικά, πολύ ωραία, πήγαμε αρκετές εκδρομές με τον κύριο Λάνδρο που ήθελε να μας γνωρίσει το νησί και τα πιο σημαντικά μέρη του. Είχαμε ελεύθερα τα απογεύματα μας, τα βράδια μας ώστε να γυρίσουμε το νησί, να δούμε αρκετά πράγματα. Καταρχήν, ήμασταν στη πόλη, στο Βαθύ, που ήταν ωραία, πολύ γραφική, πολύ όμορφα.

Τώρα όσον αφορά το Αρχείο, καταρχήν ο χώρος εργασίας ήταν πάρα πολύ ωραίος, ήταν ένα παλαιό κτίριο που έχουν αναπαλαιώσει, οι παλιές φυλακές. Ήταν ένα οκταγωνικό κτίριο με εσωτερικό προαύλιο, όπου εργαστήκαμε και εκεί, κάποιες εργασίες δηλαδή τις κάναμε και έξω στο προαύλιο. Η εργασία ήταν ευχάριστη στους χώρους αυτούς κι αυτό όχι μόνο επειδή ήταν άνετοι χώροι, αλλά κι επειδή ο κύριος Λάνδρος και η κυρία Αγγέλα και η κυρία Όλγα ήταν πολύ καλοί μαζί μας, πολύ συνεργάσιμοι και μας βοήθησαν να γνωρίσουμε αρκετές εργασίες, δηλαδή υπήρχε μια

μεγάλη ποικιλία μπορώ να πω, γιατί δεν κάναμε μόνο μια εργασία από την αρχή μέχρι το τέλος της πρακτικής μας, κι αυτό μας βοήθησε πολύ να δούμε τι μπορεί να γίνει σ' ένα αρχείο.

Εργαστήκαμε με το Ηγεμονικό Αρχείο και γενικά με την χρονική διάρκεια εκείνη που υπήρχε Ηγεμονία στο νησί της Σάμου. Κάναμε καταλογογράφηση, αποδελτίωση αρχείων και εγγράφων, κάναμε εσωτερική ταξινόμηση όπου υπήρχαν συνημμένα έγγραφα και τα σχετικά, και αρίθμηση αυτών και μετά τα περάσαμε και σε φακέλους, ταξινομώντας τα δηλαδή και σε γενικότερο επίπεδο. Επίσης, πέρα από παλιά χαρτιά συναντήσαμε και, εγώ τουλάχιστον, παλιά βιβλία, παλαιότερα βιβλία, τα οποία ήταν πολύ ενδιαφέροντα γιατί ήταν και από το 1851, από παλαιότερες χρονολογίες πέρα από τα έγγραφα που συναντήσαμε. Και ήταν πολύ ενδιαφέροντα γιατί κάποια από αυτά ήταν πάρα πολύ φθαρμένα μιν, αλλά ήταν χειρόγραφα, είχαν πολύ ενδιαφέροντα μονογράμματα και εικονογραφήσεις. Αυτό ήταν πολύ ενδιαφέρον γιατί μας έδινε την ευκαιρία να έρθουμε σε επαφή με κάτι πολύ παλιό, που εμένα προσωπικά μου άρεσε πάρα πολύ αυτό. Θα μου άρεσε πάρα πολύ να μπορούσα να πιάσω και να ξεφυλλίσω κάποιο πολύ παλιό βιβλίο. Επίσης, πέρα από την ταξινόμηση όλων αυτών, μπορούσαμε να κοιτάζουμε και το περιεχόμενο. Καλά, ήταν απαραίτητο για να μπορέσουμε να ταξινομήσουμε, αλλά και αν δεν χρειαζόταν να κοιτάζουμε και να μελετήσουμε το τι έγραφαν, το κάναμε και μπορέσαμε να δούμε αρκετά πράγματα για τη ζωή τότε στο νησί, για τον τρόπο διοίκησης του νησιού και γενικά της Ηγεμονίας, πως λειτουργούσαν.

Μου ζήτησε ο κύριος Λάνδρος αν μπορούσα να κάνω μεταγραφή κάποιων παλαιών κειμένων, νομίζω 3, που έκανα. Θα ήθελα πολύ να δοκιμάσω, να δω πως γίνεται. Ίσως ήταν λίγο δύσκολο γιατί υπήρχαν κωδικοποιημένα τα γράμματα κάπως, μια ιδιαίτερη γραφή που έπρεπε να γνωρίζεις. Σ' αυτό, αν και είχα δυσκολία, με βοήθησαν πάρα πολύ ο κύριος Χρήστος και η κυρία Αγγέλα. Και γενικά σ' ότι κι αν κάναμε κι εγώ και τα άλλα κορίτσια, ότι απορία είχαμε, ότι πρόβλημα συναντούσαμε μας βοηθούσαν πάρα πολύ, ήταν πολύ εξυπηρετικοί προς εμάς, μας διευκρίνιζαν οτιδήποτε μας δυσκόλευε.

Και πέρα από την εργασία κάναμε αρκετά διαλείμματα, πάρα πολλά που δεν τα ζητούσαμε εμείς, οι ίδιοι μας προέτρεπαν να σταματήσουμε για λίγο. Επίσης, πολύ καλό ήταν ότι δουλεύαμε με μουσική. Είχαμε και κάποιο κασετόφωνο μαζί μας και ακούγαμε ότι μουσική θέλαμε από τα CD που έχει το Αρχείο.

Όσον αφορά την εμπειρία μου πέρα απ' το τι έκανα, μου άρεσε πολύ που οι πόρτες του Αρχείου ήταν πάντα ανοιχτές, δηλαδή ήρθαν πάρα πολλοί άνθρωποι για να ζητήσουν πληροφορίες. Μάλιστα μου έκανε εντύπωση που κάποια στιγμή ήρθε κάποια κυρία, δε θυμάμαι, από την Αμερική νομίζω, και ήθελε να βρει το όνομα και γενικά τα στοιχεία της προγιαγιάς της, δε θυμάμαι ακριβώς τι, και κατάφερε τελικά να βρει περίπου μια άκρη. Κι αυτό μου έκανε πολλή εντύπωση γιατί είδα ότι

τελικά σ' ένα Αρχείο δεν είναι μόνο ότι φυλάς και διατηρείς παλιά χαρτιά, αλλά μπορείς να βοηθήσεις και κάποιον που θέλει να μάθει για το παρελθόν του, γενικά για τον τόπο του και όλα αυτά. Και επίσης μου έκανε εντύπωση που δραστηριοποιούνται πάρα πολύ στο Αρχείο στη Σάμο και κάνουν διάφορες εκθέσεις, παρουσιάσεις στα σχολεία του νησιού σε κάποιο χώρο που έχουν ειδικά γι' αυτό το σκοπό.

Όσον αφορά τη σύνδεση με τις σπουδές μου εδώ, με βοήθησαν αρκετά οι ιστορικές γνώσεις που έχω πάρει από' δω και αυτό κυρίως όχι τόσο για να ξέρω ημερομηνίες και γεγονότα και αυτά, όσο το ότι έχουμε καταφέρει εδώ στο τμήμα μας, εγώ τουλάχιστον, βλέπω ότι βλέπουμε την ιστορία πέρα από μια απομνημόνευση ως μια στάση κριτική κι ένα πεδίο ευρύτερο, πέρα από γεγονότα και ημερομηνίες, που βοηθάει στο να μπορέσει να' ρθει σε σύνδεση και με άλλους κλάδους επιστημονικούς.

Τώρα τα ανθρωπολογικά μαθήματα, δεν ήταν κάτι συγκεκριμένο που συνάντησα και μου θύμιζε ένα συγκεκριμένο μάθημα, αλλά γενικά το πλαίσιο της Ανθρωπολογίας όπως το μαθαίνουμε στη σχολή. Που τελοσπάντων εγώ έχω καταλάβει ότι δεν θα πρέπει να γίνομαι απόλυτη για τίποτα, ότι πρέπει όλα να τα βλέπουμε με μια σχετική σκοπιά κι όλα αυτά, και μπόρεσα να το δω κάπως και στην εργασία μου στα ΓΑΚ γιατί, ενώ υπήρχε κάποιο έγγραφο που αν το διαβάσεις λες κατευθείαν ότι το συμπέρασμα είναι αυτό, μπορούσα διαβάζοντας και άλλα σχετικά, να τα συνδέσω κάπως και να βγάλω κάποιο συμπέρασμα.

Αυτά είχα να πω. Να ευχαριστήσω πάρα πολύ τους 3 ανθρώπους που μας βοήθησαν πάρα πολύ εκεί πέρα, επίσης τον νομάρχη που κανόνισε να μείνουμε σ' αυτό το πολύ ωραίο ξενοδοχείο και τον οποίο συναντήσαμε. Και γενικά είμαι πολύ ευχαριστημένη γιατί υπήρχε ποικιλία, ότι δεν ήταν μονότονη η εργασία. Αυτό το πράγμα πιο πολύ.

Μαρία Σταματογιαννοπούλου

Ευχαριστούμε τη Μαρία Φασουλάκη που μας είπε για την εμπειρία της από το Αρχείο, ελπίζουμε και φέτος ο κύριος νομάρχης να καταφέρει να φιλοξενήσει τους φοιτητές που θα ασκηθούν στο ίδιο ή σ' ένα παρόμοιο ξενοδοχείο. Και θα διαβάσω τον χαιρετισμό για την ημερίδα που έστειλε ο κύριος Λάνδρος.

Αγαπητή κυρία Πλεξουσάκη,

Ειλικρινά λυπάμαι πολύ που δεν μπορώ να παρευρίσκομαι στη συνάντησή σας για την αξιολόγηση της Πρακτικής Άσκησης των φοιτητών. Νοερά όμως θα βρίσκομαι μαζί σας και κοντά στην όμορφη ομάδα που έχετε συγκροτήσει με τους φοιτητές και τις φοιτήτριες σας. Στην περσινή συνάντησή έζησα από

κοντά τις θερμές σχέσεις που έχουν αναπτυχθεί μεταξύ καθηγητών και φοιτητών, πράγμα αδιανόητο στα δικά μου, τα προ αμνημονεύτων ετών φοιτητικά χρόνια στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Αυτές οι σχέσεις νομίζω ότι αντανακλώνονται και στη συνεργασία που είχαμε με τις 3 φοιτήτριες που εργάστηκαν στα ΓΑΚ Σάμου το καλοκαίρι του 2004, τη Μαρία Φασουλάκη, Μαρία Τόλια και Έφη Καστρινού. Το γεγονός ότι διατηρούν μέχρι σήμερα κάποια επαφή με το Αρχείο και τους ανθρώπους με τους οποίους συνεργάστηκαν δείχνει μια εσωτερική καλλιέργεια που πηγάζει, όχι μόνο από το οικογενειακό περιβάλλον, αλλά και από τις σπουδές που κάνουν. Και οι 3 φοιτήτριες με τις οποίες συνεργαστήκαμε έδειξαν εξαιρετική υπευθυνότητα και εργατικότητα σ' όλη τη διάρκεια της Άσκησης τους. Προσαρμόστηκαν πολύ γρήγορα στις εργασίες και στο ρυθμό δουλειάς του Αρχείου και, όπως θα διαπιστώσατε από τις εκθέσεις αξιολόγησης, έφεραν σε πέρας με αποτελεσματικότητα τις εργασίες που ανέλαβαν. Συμμετείχαν επίσης και στις εκδηλώσεις που οργανώθηκαν από το Αρχείο το μήνα Ιούλιο.

Οι εργασίες που γίνονται στα Γενικά Αρχεία του Κράτους δεν είναι μόνον αυστηρά αρχειονομικές-εντοπισμοί αρχείων, εκκαθαρίσεις, ταξινομήσεις, καταλογογραφήσεις, ανάγνωση και περιλήψεις τεκμηρίων, ηλεκτρονική καταγραφή κι αρχειοθέτηση- αλλά και ερευνητικές. Τον χώρο των Αρχείων επισκέπτονται και ιστορικοί ερευνητές με συγκεκριμένο θέμα έρευνας και πολίτες που επιμένουν να τεκμηριώσουν ζητήματα που τους αφορούν ή να αναζητήσουν πληροφορίες σχετικές με την οικογένεια τους και μετανάστες, ιδίως τους θερινούς μήνες, που αναζητούν τις ρίζες τους. Έτσι οι φοιτήτριες είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν από κοντά, όχι μόνο το τρόπο δουλειάς ενός δημόσιου κρατικού αρχείου, αλλά και την ψυχολογία, τα ενδιαφέροντα και τις συμπεριφορές των ανθρώπων που συχνάζουν στα αρχεία, γεγονός που φαντάζομαι βρίσκεται μέσα στα γενικότερα ενδιαφέροντα και τους προβληματισμούς των κοινωνικών ανθρωπολόγων.

Θέλω να πιστεύω ότι οι φοιτήτριες είχαν καλές εντυπώσεις από το Αρχείο. Εμείς πάντως που δουλεύουμε στα ΓΑΚ πολύ ωφεληθήκαμε από την εργασία τους και χαρήκαμε τη συνεργασία μαζί τους. Η αναχώρηση τους εμπειρείχε τη συγκίνηση αποχωρισμού φιλικών προσώπων, όπως εκείνα που γνωρίζουμε από καιρό. Με την εργασία τους συνετέλεσαν στην προώθηση της οργάνωσης του Αρχείου, και οι συζητήσεις μαζί τους μας αποκαλύπτουν νέους τρόπους σκέψης που προέρχονται τόσο από τις σπουδές τους όσο και από τις αντιλήψεις νέων ανθρώπων για τον κόσμο και τις επιστημονικές μεθόδους στην ιστορική έρευνα. Είμαι εκ πεποιθήσεως υπέρ των ανοικτών αρχείων και της προσέγγισης των τεκμηρίων και από την οπτική της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας που κάνει πολύ πιο ενδιαφέρουσα την έρευνα, τη νέα ανάγνωση των εγγράφων και τελικά την ιστορία. Ελπίζω ότι θα συνεχιστεί και φέτος η συνεργασία με τη σχολή σας και με πολλή χαρά θα υποδεχτούμε στα ΓΑΚ Σάμου τα παιδιά που θα επιλέξουν το Αρχείο για τη θερινή Πρακτική τους Άσκηση.

Αν και αφήνετε στη διακριτική ευχέρεια των ΓΑΚ τη δυνατότητα να εντάξουν τη Θερινή Άσκηση στις ανάγκες και τον προγραμματισμό των εργασιών τους, εντούτοις νομίζω ότι ίσως θα μπορούσε να δοθεί κάποιος προσανατολισμός της άσκησης σε σχέση με τα αντικείμενα σπουδών των φοιτητών. Από την πλευρά μας προτείνουμε αυτοί που θα έρθουν φέτος, να ασχοληθούν με την έρευνα και ευρετηρίαση των δικαστικών αρχείων του 20^{ου} αιώνα. Εύχομαι κάθε επιτυχία σε εσάς και τους συνεργάτες σας και η ημερίδα να έχει τα καλύτερα αποτελέσματα. Με πολλή εκτίμηση. Χρήστος Λάνδρος

Μαρία Σταματογιαννοπούλου:

Αυτά από τον κύριο Λάνδρο. Θα συνεχίσουμε τώρα με τους φοιτητές που ασκήθηκαν στο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας, την κυρία Μαρίνα Παπακωνσταντίνου και τον κύριο Ερμόλαο Χαλκιώτη και θα καλέσω και τον κύριο Νέστορα Μπαμίδη που είναι ο προϊστάμενος των ΓΑΚ. Ας ξεκινήσουν οι φοιτητές.

Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας

Μαρίνα Παπακωνσταντίνου, ασκούμενη

Η δική μας Πρακτική Άσκηση πραγματοποιήθηκε όπως είπε και η κυρία Σταματογιαννοπούλου στο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας κατά το χρονικό διάστημα από 5 έως 30 Ιουλίου. Αρχικά θεωρήσαμε σωστό να πούμε κάποια πράγματα για το ίδιο το Αρχείο. Το Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας ιδρύθηκε με το νόμο 2869/1954. Αρχικά λειτούργησε στους χώρους της εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών μέχρι το 1972. Έκτοτε άλλαξε πολλούς χώρους για να οριστικοποιηθεί τελικά η στέγαση του στο πρώην Ρωσικό Νοσοκομείο το 1994 επί της οδού Παπαναστασίου. Διαθέτει υλικό που ξεκινάει από το 1912 και περιλαμβάνει τόσο τον δημόσιο όσο και τον ιδιωτικό τομέα. Όσον αφορά τους χώρους του, στο ισόγειο φυλάσσεται το Οθωμανικό Αρχείο και υπάρχουν διάφοροι άλλοι χώροι για την παραλαβή των αρχείων, τις εργασίες συντήρησης και αποκατάστασης του αρχειακού υλικού και το ταξινομητήριο. Στον επάνω όροφο στην αριστερή δυτική πλευρά βρίσκονται τα αρχειοστάσια, ενώ στη δεξιά πλευρά βρίσκεται το αναγνωστήριο με τη βιβλιοθήκη. Ο συνεχόμενος διάδρομος στο κέντρο του κτιρίου γύρω από το αίθριο λειτουργεί ως μόνιμος εργασιακός χώρος.

Μια σημαντική υπηρεσία του Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας είναι το οθωμανικό κτηματολόγιο. Οι οθωμανικοί κώδικες χρησιμοποιούνται έως και σήμερα καθώς το ελληνικό κράτος δεν διαθέτει ακόμη εθνικό κτηματολόγιο. Έτσι, το συγκεκριμένο τμήμα δέχεται το κοινό και βοηθά

στην εύρεση αρχικών τίτλων ιδιοκτησίας ή μεταβίβασης ακινήτων. Οι υπάλληλοι βέβαια που στελέχωναν το τμήμα αυτό οφείλουν να γνωρίζουν το παλαιοτουρκικό σύστημα γραφής.

Σχετικά τώρα με τη δική μας εργασία, τις δύο πρώτες μέρες στο Αρχείο δεν μας δόθηκε κάποια συγκεκριμένη δουλειά, ξεναγηθήκαμε στους χώρους από το διευθυντή του Αρχείου κύριο Νέστορα Μπαμίδα, ο οποίος μας κατατόπισε σχετικά με τα όσα συμβαίνουν εκεί. Μας επιτράπηκε η είσοδος σε κάποια από τα αρχειοστάσια και ενημερωθήκαμε για τη διαδικασία που ακολουθεί από την παραλαβή του αρχειακού υλικού μέχρι την ταξινόμηση και τοποθέτηση του στα ράφια. Παρακολουθήσαμε επίσης από τον συντηρητή την διαδικασία για τη συντήρηση, αποκατάσταση και βιβλιοδεσία των εγγράφων.

Στη συνέχεια ασχοληθήκαμε με την καταγραφή του αρχειακού υλικού σ' ένα συγκεκριμένο αρχειοστάσιο, στο οποίο πρόσφατα είχε γίνει αρχειοθέτηση. Αν και ήταν από τα πιο μικρά, μας πήρε δύο μέρες για να ολοκληρώσουμε την καταγραφή του. Στη συνέχεια περάσαμε τα αποτελέσματα της καταγραφής αυτής στους υπολογιστές στο σύστημα Excel. Τη δεύτερη βδομάδα μεταφερθήκαμε στο ταξινομητήριο, όπου ασχοληθήκαμε με την ταξινόμηση στους υπολογιστές πρόσφατα παραληφθέντων εγγράφων. Η εργασία αυτή κράτησε και μέχρι το τέλος της Πρακτικής μας Άσκησης. Μας ανατέθηκε το αρχείο της Γενικής Διεύθυνσης Εμπορίου Θεσσαλονίκης και συγκεκριμένα το τμήμα «λαϊκών αγορών». Τα έγγραφα που πέρασαν από μας ήταν αιτήσεις και δικαιολογητικά για τη χορήγηση άδειας μικροπωλητή για τις λαϊκές αγορές του νομού Θεσσαλονίκης. Τα έγγραφα αυτά ήταν τοποθετημένα σε μαύρους σάκους και ορισμένα είχαν κάποια ελλιπή στοιχεία, όμως με τη βοήθεια των υπαλλήλων μπορέσαμε και ξεπεράσαμε τις όποιες δυσκολίες. Από το κάθε έγγραφο περνούσαμε τις απαραίτητες πληροφορίες στους υπολογιστές, στη συνέχεια τα τοποθετούσαμε με αύξοντα αριθμό σε φακέλους και ειδικά κουτιά και τα κουτιά αυτά τα τοποθετούσαμε μετά στα αρχειοστάσια, στα ράφια μάλλον ενός συγκεκριμένου αρχειοστασίου.

Ερμόλαος Χαλκιώτης, ασκούμενος

Εγώ θα συνεχίσω όσον αφορά την εργασία μας εκεί πέρα, τις εμπειρίες μας από την εκεί εργασία. Καταρχήν θα ήθελα να αναφερθούμε λίγο στις σχέσεις μας με τα στελέχη του Αρχείου, οι οποίοι από τη πρώτη στιγμή που πήγαμε εκεί πέρα μας αντιμετώπισαν ως ισότιμα μέλη του Αρχείου, σαν να ήμασταν υπάλληλοι, δηλαδή και δεν το περιμέναμε κάπως έτσι. Ούτε μας ανέθεσαν δουλειές του ποδαριού που λέμε, ούτε κάτι άλλο. Ήμασταν από τη πρώτη στιγμή υπάλληλοι του Αρχείου, κάναμε δουλειές οι οποίες έπρεπε να γίνουν από ανθρώπους ειδικούς σε τέτοιους τομείς. Μαζί με μας δούλεψαν άλλες δύο φοιτήτριες από άλλα τμήματα. Κι όλοι μαζί είχαμε αναλάβει τις δουλειές

που είπε προηγουμένως η Μαρίνα. Αυτό που θα ήθελα να πω είναι ότι είχαμε μια άριστη συνεργασία με τα στελέχη του Ιστορικού Αρχείου. Οι ρυθμοί δουλειάς δεν ήταν πιεστικοί αλλά ούτε και χαλαροί, είχαμε έναν πολύ καλό ρυθμό δουλειάς. Επίσης, αντιμετωπίσαμε τις όποιες δυσκολίες είχαμε σαν καινούργιοι σε έναν τέτοιο χώρο εργασίας, και στην καταγραφή και στην ταξινόμηση και στην αρχειοθέτηση ήταν πάντα πρόθυμοι να μας βοηθήσουν, για παράδειγμα η ταξινόμηση γινόταν με ένα σύστημα κάπως “απαρχαιωμένο” σε MS-DOS, οπότε συναντήσαμε αρκετές δυσκολίες σ’ αυτό. Και τα στελέχη του Αρχείου μας βοήθησαν αρκετά.

Θα ήθελα, τέλος, να ολοκληρώσω με μια αποτίμηση όλης της δουλειάς. Καταρχήν η δουλειά που κάναμε εκεί πέρα, κατά την άποψη μας, είναι μια δουλειά η οποία ενδιαφέρει πιο πολύ κάποιον ο οποίος ασχολείται με την Αρχειονομία. Βέβαια και το διάστημα ήταν μικρό για να μπορέσεις, δουλέψαμε καθαρά γύρω στις 20 με 25 μέρες, οπότε ήταν μικρό το χρονικό διάστημα για μπορέσεις έτσι να καλύψεις όλο το φάσμα που σου δίνει μια τέτοια υπηρεσία. Όπως είπα και πριν, η δουλειά αφορούσε, μπορεί να ήτανε δουλειά αρχειονόμου από τη μία, αλλά ένα αρχείο σαν αυτό έχει να σου παρουσιάσει πολλά πράγματα για μια ιστορική έρευνα. Δηλαδή ένας ιστορικός θα μπορούσε κάλλιστα με τη βοήθεια τέτοιων φορέων, όπως είναι τα Ιστορικά Αρχεία, να προχωρήσει σε μια ιστορική έρευνα και σε μια εργασία. Πάντως σαν πρώτη εμπειρία, και κατά τη γνώμη μου ενδεικτική, καθώς όπως είπα ήταν μικρό το χρονικό διάστημα, είναι κάτι ενδιαφέρον, ιδιαίτερα για έναν ιστορικό είναι κάτι ενδιαφέρον να δουλέψει σ’ έναν τέτοιο φορέα.

Λοιπόν, τέλος θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε ιδιαίτερα το κύριο Μπαμίδη που είναι εδώ, και θα θέλαμε να μεταφέρει και στα υπόλοιπα στελέχη τις ευχαριστίες μας για την τόσο άψογη συνεργασία μας. Να είστε καλά.

Μαρία Σταματογιαννοπούλου

Ευχαριστούμε τους φοιτητές μας και θα δώσω το λόγο στον κύριο Μπαμίδη.

Νέστορ Μπαμίδης, προϊστάμενος των Αρχείων

Χωρίς να είμαστε συνεννοημένοι με τους συνεργάτες εδώ, ήρθε κι έδεσε το πράγμα με την παρουσίαση, άλλωστε είναι δείγμα της καλής συνεργασίας κι αυτό, φαντάζομαι. Οπότε δεν χρειάζεται να προσθέσω κάτι περισσότερο. Απλώς να θυμίσω με δυο λόγια ορισμένα βασικά στοιχεία για τους φορείς αυτούς που μας απασχόλησαν μέχρι τώρα, για τα Γενικά Αρχεία του Κράτους.

Τα Γενικά Αρχεία του Κράτους είναι δημόσια κρατική αρχειακή υπηρεσία που έχει στόχο τον εντοπισμό, τη διάσωση, καταγραφή, ταξινόμηση και διάθεση στο κοινό όλου του αρχειακού πλούτου της χώρας, αρχείων δημόσιων και ιδιωτικών, που έχουν να κάνουν με τη πολιτιστική, διοικητική και ιστορική μας κληρονομιά. Υπάρχει η κεντρική υπηρεσία των Γενικών Αρχείων του Κράτους στην Αθήνα και σήμερα λειτουργούν περιφερειακές υπηρεσίες σχεδόν σε κάθε νομό.

Το Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας πέρα από το όνομα του, δηλαδή «Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας» αντί «Γ.Α.Κ.- Αρχεία Νομού Θεσσαλονίκης», έχει κι ορισμένες άλλες ιδιαιτερότητες: όντας μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '90 σχεδόν η μόνη δημόσια αρχειακή υπηρεσία στη Βόρεια Ελλάδα, έχει συλλέξει υλικό από όλους τους νομούς της Μακεδονίας και της Θράκης. Έχει λοιπόν μια αρκετά μεγάλη ποικιλία όσον αφορά το δημόσιο αρχειακό υλικό.

Ένα δεύτερο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό είναι ότι έχει το λεγόμενο «τουρκικό κτηματολόγιο», το οποίο στην πραγματικότητα αποτελεί μέρος ενός οθωμανικού αρχείου που δεν απαρτίζεται μόνο από κτηματολογικούς κώδικες αλλά και φορολογικούς και ιεροδικαστικούς και διοικητικά έγγραφα. Εν πάση περιπτώσει, μόνο στο Ι.Α.Μ., στην Κρήτη και στη Ρόδο έχει διασωθεί τέτοιο αρχείο της οθωμανικής διοίκησης που αποτελεί ιδιαίτερα σημαντική πηγή για την ιστορική έρευνα σ' αυτή την περίοδο. Το πρόβλημα βέβαια μ' αυτό το αρχειακό υλικό είναι ότι έχει γραφεί στην παλαιοτουρκική, δηλαδή στην τουρκική γλώσσα σε αραβική γραφή, και παραμένει σε μεγάλο βαθμό αναξιοποίητο να το πω έτσι. Κι αυτό γιατί ελάχιστοι γνωρίζουν την παλαιοτουρκική γραφή για να μπορέσουν να έχουν άμεση πρόσβαση στον πλούτο των πληροφοριών που περιέχονται.

Από κει και πέρα, τα αρχεία της Ελληνικής Διοίκησης ξεκινούν από το 1913 με την απελευθέρωση και περιλαμβάνουν μέχρι και έγγραφα που έχουν παραληφθεί από το Αρχείο μας πέρυσι ή πρόπερσι και αναφέρονται σε πολύ κοντινές μας εποχές, όπως αυτό το κομμάτι που είχαμε επιλέξει να δώσουμε για... ελαφρά άσκηση στη Μαρίνα και στο Μάκη. Δεν θα μιλήσω περισσότερο για το κτίριο και τις εγκαταστάσεις, τα είδατε. Αν θέλετε, αργότερα μπορούμε να πούμε κάποια πράγματα.

Ας πάμε και στην Πρακτική Άσκηση, στην οποία έχουμε και εμείς σαν Αρχείο μια εμπειρία μερικών ετών. Από το 1999 νομίζω, που ήταν η πρώτη χρονιά που το Ιόνιο Πανεπιστήμιο, το Τμήμα Αρχειονομίας-Βιβλιοθηκονομίας εφάρμοσε την Πρακτική Άσκηση, έχουμε φοιτητές που φιλοξενούμε τακτικά. Επίσης, με το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης υπάρχει συνεχής συνεργασία. Μόνο που και στις δύο αυτές περιπτώσεις, συνήθως η διάρκεια της Πρακτικής Άσκησης είναι τρίμηνη. Φέτος ήταν η πρώτη χρονιά που το Πανεπιστήμιο Αιγαίου μας πρότεινε να έρθουν φοιτητές για Πρακτική Άσκηση διάρκειας ενός μηνός, και παρότι ήτανε μικρό το χρονικό διάστημα, εμείς το δεχθήκαμε ευχαρίστως. Και γιατί ευχαρίστως; Αν το δούμε καθαρά ωφελμιστικά

από τη πλευρά του φορέα που αναλαμβάνει την Πρακτική Άσκηση, μπορεί να πει κανείς ότι το όφελος λειτουργεί σε τρία ή τέσσερα επίπεδα. Το πρώτο είναι φτηνά, σχεδόν δωρεάν δηλαδή, εργατικά χέρια -και εργατικά μυαλά. Όλες οι κρατικές αρχειακές υπηρεσίες λειτουργούν με το 20-40% του προσωπικού που θα έπρεπε να έχουν, οπότε καταλαβαίνετε ότι οποιαδήποτε βοήθεια είναι ευπρόσδεκτη ανά πάσα στιγμή, δεν το συζητάμε. Σ' ένα δεύτερο επίπεδο, μπορεί να πει κανείς ότι το μόνιμο προσωπικό απαλλάσσεται από κάποιες εργασίες οι οποίες δεν χρειάζεται ιδιαίτερη εξειδίκευση για να διεκπεραιωθούν. Πρέπει να γίνουν, δεν μπορεί να παραλειφθούν με τίποτα, είναι ιδιαίτερα σημαντικές, αλλά είναι ενός επιπέδου που δε χρειάζεται το ας πούμε επιστημονικό υπόβαθρο, που υποτίθεται ότι έχουν οι αρχειονόμοι λόγω χάρη ή οι συντηρητές. Ένα τρίτο επίπεδο είναι ότι -από πλευράς μεσοπρόθεσμου συμφέροντος- οι φοιτητές ιστορικών, κοινωνιολογικών και άλλων παρεμφερών σχολών είναι οι πιθανοί μας πελάτες, δυνάμει χρήστες των αρχείων. Μας συμφέρει λοιπόν να έχουν μια αρκετά επαρκή εικόνα για το τι προσφέρει και πώς λειτουργεί ένα Αρχείο, ώστε και η δική μας η δουλειά όταν τους αντιμετωπίσουμε σαν πελάτες να' ναι ευκολότερη, και εκείνοι να ξέρουν καλύτερα τα όρια των απαιτήσεων που μπορούν να έχουν ή τα καθήκοντα που εμείς έχουμε απέναντι τους. Ένα τέταρτο επίπεδο, ας πούμε πιο μακροπρόθεσμο στους στόχους -αλλά για τα αρχεία ο χρόνος είναι πολύ σχετική έννοια- είναι ότι μας συμφέρει, σαν αρχειακούς υπαλλήλους που υποτίθεται αγαπάμε τη δουλειά μας, να διαδώσουμε την αλήθεια για τα αρχεία: τι είναι αυτά τα αρχεία τα ρημάδια; Τα αρχεία στο πρώτο στάδιο είναι ένα εργαλείο διοίκησης. Είναι απαραίτητα σε οποιονδήποτε φορέα, σε οποιονδήποτε οργανισμό ασκεί μια δραστηριότητα. Παράγονται αυτομάτως λόγω της λειτουργίας του. Κι όπως όλα τα εργαλεία, για να είναι αποτελεσματικά πρέπει να τα χειρίζεται κανείς με το σωστό τρόπο και να τα κρατάει σε καλή κατάσταση για να κάνει τη δουλειά του όσο αυτά τα αρχεία έχουν υπηρεσιακή χρησιμότητα. Στο δεύτερο στάδιο, αυτό το αρχείο που είναι απαραίτητο για διοικητικούς σκοπούς για ένα διάστημα κάποιων ετών ή κάποιων δεκαετιών, παύει να έχει αυτή τη χρησιμότητα, αλλά δεν χάνεται, ίσα-ίσα τότε εντείνεται περισσότερο η ερευνητική του χρησιμότητα, και αποτελεί ουσιαστικά μια αστείρευτη πηγή πληροφοριών για οποιανδήποτε δραστηριότητα έχει καταγραφεί είτε σε δημόσια αρχεία είτε σε ιδιωτικά. Μας συμφέρει λοιπόν τα αρχεία να είναι σε καλή κατάσταση, να γίνει συνείδηση και μέσω των φοιτητών που έρχονται να κάνουν Πρακτική, ότι τα αρχεία πρέπει να τα διαχειρίζεται κανείς με σωστό τρόπο, όταν τα χρειάζεται ως εργαλείο για τη διοίκηση, για να είναι σε εξίσου καλή κατάσταση όταν τα χρειάζεται είτε για να βρει το όνομα της προγιαγιάς του, όπως ακούσαμε προηγουμένως, είτε να πλουτίσει τις ιστορικές του γνώσεις ή να κάνει μια έρευνα για οποιοδήποτε θέμα. Αυτά ως προς το θεωρητικό μέρος.

Τώρα για να περάσουμε στους συγκεκριμένους συνεργάτες εδώ, τους έγινε τις πρώτες μέρες μια ξενάγηση στις εγκαταστάσεις του I.A.M. ώστε να γνωρίσουν τη λειτουργία της υπηρεσίας, τους χώρους που απαιτούνται σε ένα Αρχείο ή τελοσπάντων αυτούς που ήταν διαθέσιμοι σε μας. Και επίσης, δεν ξέρω αν το είπανε, είχε και διάβασμα η υπόθεση. Δηλαδή η ενημέρωση, πέρα από τις εισαγωγικές πληροφορίες που δόθηκαν αρχικά από τους καθηγητές σας, περιλάμβανε και κάποια σχετικά κείμενα: τον νόμο περί αρχείων που έχει αρκετές βασικές έννοιες μέσα και περιλαμβάνει τη λειτουργία της αρχειακής υπηρεσίας, κάποια κείμενα για τα κτίρια, Αρχείων, κάποια περιοδικά αρχειονομικού ενδιαφέροντος και περιεχομένου, ώστε να πάρουν και μια εικόνα για το θεωρητικό μέρος της όλης υπόθεσης, μιας και ήτανε από τμήμα ιστορικό και όχι το Τμήμα Αρχειονομίας-Βιβλιοθηκονομίας, που συνήθως προέρχονται οι φοιτητές από εκεί.

Στη συνέχεια τους ανατέθηκαν οι πρώτες επικίνδυνες αποστολές, που ήτανε αυτή της καταγραφής, της ταξινόμησης, της χρήσης ηλεκτρονικών -παρωχημένων μεν, εργαλείων δε- για την καταγραφή και αυτό το διάστημα των λίγων τελικά ημερών συμμετείχαν θέλοντας και μη στη ζωή και στις δραστηριότητες του Αρχείου, παίρνοντας μια γεύση ως το πούμε της καθημερινότητας πέρα από τα συγκεκριμένα καθήκοντα που τους είχαμε αναθέσει. Εμείς μείναμε, και μιλάω εκ μέρους όλων των συναδέλφων του Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας, μείναμε με την αίσθηση ότι δεν τους προσφέραμε ούτε όσα θα θέλαμε να τους προσφέρουμε, ούτε όσα φανταζόμαστε ότι θα θέλανε οι ίδιοι να αποκομίσουν από αυτήν την εμπειρία. Το πρόβλημα ήταν ένα ο χρόνος, που όπως είπαμε είναι περιορισμένος, το δεύτερο ότι ήτανε καλοκαίρι κι είχανε αρχίσει και λίγο οι άδειες οι δικές μας να μπαίνουν στο πρόγραμμα και να λακίζουμε δεξιά και αριστερά. Το τρίτο ότι είναι μια δουλειά αυτή η δικιά μας, τουλάχιστον στη Θεσσαλονίκη που έχει πάρα πολλές δημόσιες υπηρεσίες, που δεν μπορούμε εύκολα να προγραμματίσουμε τη μέρα μας, δε ξέρουμε κάθε στιγμή τι θα μας προκύψει από εκκαθαρίσεις, από παραλαβές, από τέτοια πράγματα. Εν πάση περιπτώσει, φτάνοντας εδώ δεν ήμουν σε θέση να γνωρίζω αν η Μαρίνα και ο Ερμόλαος θεωρούσαν θετική την εμπειρία της συνεργασίας, τώρα άκουσα και ξέρω. Σε μας πάντως, πέρα από τις άριστες εντυπώσεις που άφησαν σε όλα τα επίπεδα, άφησαν και ένα έργο χρήσιμο, αξιοπρεπέστατο και επαγγελματικού επιπέδου. Όπως όλοι θα ξέρετε δεν έχει σημασία το μέγεθος, αλλά η ποιότητα του έργου που έγινε. Και δεν πρόκειται για κομπλιμέντο. Με αυτό το κριτήριο θεωρώ ότι εμείς ως υπηρεσία αποκομίσαμε περισσότερα από όσα προσφέραμε. Ευχαριστώ.

Μαρία Σταματογιαννοπούλου

Ευχαριστούμε πολύ τον κύριο Μπαμίδη. Θα συζητήσουμε όλα όσα ειπώθηκαν στη συζήτηση που θα γίνει στη συνέχεια και η οποία μάλλον θα γίνει αφού ολοκληρωθεί ο κύκλος των αρχείων, και ο

κύκλος των αρχείων δεν είναι οι 2 κύκλοι είναι οι 3 μάλλον κύκλοι αν δεν κάνω λάθος, θα μου πείτε εσείς.

Και συνεχίζουμε με τα Φιλανθρωπικά Καταστήματα Μυτιλήνης. Θα καλέσω τους φοιτητές που ασκήθηκαν, τις φοιτήτριες μάλλον, την κυρία Καλλιόπη Κυπριάδου και την κυρία Δάφνη Τσολίδου, που δεν ξέρω αν είναι εδώ η κυρία Δάφνη Τσολίδου, διότι είναι έγκυος και έχει προβλήματα με την εγκυμοσύνη της και φαντάζομαι ότι, από ότι μου είχε πει, δεν θα μπορούσε να είναι, και την κυρία Στέλλα Σημαντήρη, που είναι η προϊσταμένη του Αρχείου των Φιλανθρωπικών Καταστημάτων. Η κυρία Κυπριάδου μπορεί να ξεκινήσει να μας παρουσιάσει την εμπειρία της από το Αρχείο.

Φιλανθρωπικά Καταστήματα Μυτιλήνης-Αρχείο

Καλλιόπη Κυπριάδου

Γεια σας. Δεν έχω προετοιμάσει κάτι να σας πω. Η εμπειρία μου θα βγει έτσι όπως τη θυμάμαι. Βέβαια έχει περάσει αρκετός καιρός, δεν είναι τόσο έντονη αυτή τη στιγμή. Έπρεπε να έχει γίνει νομίζω η ημερίδα λίγο νωρίτερα.

Δεν βρήκαμε, όταν πήγαμε στα Φιλανθρωπικά Καταστήματα Μυτιλήνης, αυτό που περιμέναμε. Μπήκαμε μέσα σ' ένα χώρο, μέσα σ' ένα δωμάτιο, όπου βρήκαμε ένα σημαντικό υλικό και μεγάλο υλικό σε όγκο, πεταμένο, σε άθλια κατάσταση, μέσα σε σακούλες σκουπιδιών. Εμείς αυτό που περιμέναμε βέβαια ήτανε ένα αρχείο. Υλικό βρήκαμε, όχι αρχείο. Στην αρχή ο ενθουσιασμός μας κόπηκε, στη συνέχεια όμως, όσο αρχίσαμε να δουλεύουμε πάνω σ' αυτό, μας άρεσε πάρα πολύ, είχαμε φοβερή συνεργασία με την άλλη την κοπέλα, την Δάφνη την Τσολίδου. Και τελικά κάναμε αρχειοθέτηση, φτιάξαμε ένα αρχείο. Δεν κάναμε έρευνα. Ξεφυλλίσαμε τα βιβλία, είδαμε τι περιέχουν τα βιβλία. Θα θέλαμε να κάνουμε κάποια έρευνα, αλλά μας πήρε ένα μήνα ολόκληρο για να φτιάξουμε το αρχείο. Αν είχαμε ένα μήνα παραπάνω ίσως να μπορούσαμε να ερευνήσουμε κι ένα κομμάτι του. Οι επόμενοι θα μπορέσουν να το κάνουν αυτό στο επόμενο καλοκαίρι, αν αποφασιστεί να ξαναγίνει θερινή Πρακτική στο φορέα αυτό.

Να πω ότι το Αρχείο αυτό έτσι όπως αρχειοθετήθηκε, το υλικό έτσι όπως αρχειοθετήθηκε, περιλάμβανε τρεις τομείς. Ήταν τα βιβλία και τα έγγραφα που είχαν να κάνουν με τα Φιλανθρωπικά Καταστήματα Μυτιλήνης, είχαν να κάνουν τα άλλα βιβλία με κάποιο κληροδότημα της κυρίας [...] από ένα κτίριο που κάηκε, που είναι δίπλα στην ΑΤΕ, και το τρίτο ήτανε διάφορα πεταμένα έγγραφα των Φιλανθρωπικών, με επιστολές, διάφορα άσχετα βρέθηκαν εκεί. Περισσότερο ενδιαφέρον είχαμε για τα βιβλία της κυρίας [...]. Τα βιβλία των Φιλανθρωπικών Καταστημάτων δεν μας δημιούργησαν ενδιαφέρον, διότι είχαν περισσότερο να κάνουν με βιβλία εσόδων-εξόδων. Δεν μας

άρεσε αυτό. Τα ανοίγαμε, κάτι τεράστια βιβλία εν τω μεταξύ, πάρα πολύ βαριά, τα οποία έπρεπε να τα καθαρίσουμε, να τα τυλίξουμε, τα ανοίγαμε και φεύγανε από μέσα τα ψαράκια [...]

Η εμπειρία βέβαια τελικά ήταν καταπληκτική. Ίσως να είχε να κάνει περισσότερο με τη συνεργασία που είχαμε με τη συμφοιτήτρια μου. Μέσα από τα βιβλία αυτά καταλάβαμε ότι αν γίνει του χρόνου από κάποια άλλα παιδιά μια περαιτέρω έρευνα, θα παρουσιάσει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Και αυτό το καταλάβαμε διότι μέσα απ' τις συζητήσεις που κάναμε κατά τη διάρκεια της δουλειάς μας η Δάφνη κι εγώ, που αγγίζαν πάρα πολλά θέματα, περισσότερο θέματα εκκλησίας. Γιατί τα Φιλανθρωπικά Καταστήματα Μυτιλήνης ανήκουν ουσιαστικά στη Μητρόπολη. Το αρχείο αυτό πρέπει να αξιοποιηθεί. Ελπίζω αυτή τη στιγμή να είναι στη κατάσταση στην οποία το αφήσαμε και έτσι όπως το διαμορφώσαμε. Ελπίζω ακόμα καλύτερο. Ελπίζω αυτά τα βιβλία τα οποία ανοίγονται να ξανακλείνουν, να ξανατυλίγονται και να διατηρούνται σε μια καλή κατάσταση.

Σε ότι αφορά το πρόγραμμα σπουδών μπορώ να πω ότι μας βοήθησε σε μας και στις συζητήσεις που κάναμε με τη Δάφνη, γιατί αυτό που κάναμε σαν δουλειά ήταν κάτι τελείως άσχετο. Η «Ιστορία Νοοτροπιών», το μάθημα της κυρίας Σταματογιαννοπούλου, γιατί είχαμε μάθει πράγματα για τη φιλανθρωπία, μια έννοια η οποία δεν είναι σταθερή μέσα στο χρόνο, και έτσι μπορέσαμε να κατανοήσουμε πάρα πολλά πράγματα. Δηλαδή αυτά τα βιβλία των εσόδων-εξόδων αν δεν γνωρίζαμε ότι η φιλανθρωπία δεν είναι μια σταθερή έννοια και τη θεωρούσαμε μόνο ως δωρεά και ως καλή διάθεση και ως διάθεση να προσφέρω, δε θα ξέραμε τι είναι αυτό το πράγμα. Τι είναι έσοδα και τι είναι έξοδα και γιατί καταγράφονται; Αφού είναι φιλανθρωπία. Γιατί καταγράφονται όλα αυτά τα πράγματα; Και η «Οικονομική Ανθρωπολογία» της κυρίας Μουτάφη, αρκετά. Κατά τα άλλα όλα τα μαθήματα μας έδωσαν έναν τρόπο σκέψης. Σε μένα προσωπικά περισσότερο ανθρωπολογικής σκέψης. Αυτά έχω να πω. Ευχαριστούμε πάρα πολύ.

Η συνεργασία με την κυρία Σημαντήρη ήτανε πάρα πολύ καλή. Και μου άρεσε πάρα πολύ ότι μας έδωσε τη δυνατότητα να εργαστούμε με τον τρόπο που θέλαμε, μας έδειξε απόλυτη εμπιστοσύνη, και αυτό μας δημιούργησε και αίσθημα ευθύνης για να κάνουμε τη δουλειά μας όσο πιο καλά μπορούμε. Ευχαριστούμε πάρα πολύ.

Μαρία Σταματογιαννοπούλου

Ευχαριστούμε την Καλλιόπη που μας παρουσίασε τη δουλειά στο Αρχείο. Βέβαια ήθελα να πω ότι η Καλλιόπη είχε δουλέψει και στα πλαίσια μιας Πρακτικής Άσκησης, ίσως έκανε μια παρουσίαση του Αρχείου που το αδικεί, ελπίζω η κυρία Σημαντήρη να μας πει περισσότερα πράγματα, διότι έχει μια ιδιορρυθμία αυτό το αρχείο, δηλαδή είναι ένα αρχείο υπό κατασκευή. Και μπορεί κανείς να βρει εκεί μέσα πολύτιμα πράγματα. Εγώ δεν ελπίζω, είμαι σίγουρη ότι αφού κάνατε εσείς μια πρώτη δουλειά σ' αυτό το αρχείο, δεν πρόκειται να καταστραφεί, δεν πρόκειται να χαλάσει κανείς τη

δουλειά που ήδη έχετε κάνει. Μάλλον θα βελτιωθεί όσο περνάει ο καιρός. Αυτά. Δίνω το λόγο στην κυρία Σημαντήρη.

Στέλλα Σημαντήρη, προϊσταμένη Αρχείου

Να ξεκινήσω με ένα χαιρετισμό του Μητροπολίτη, ο οποίος θα ήθελε πάρα πολύ να είναι κοντά μας, όμως δυστυχώς είναι εκτός Λέσβου και δε μπόρεσε να έρθει. Θα σας διαβάσω λοιπόν δύο τρία λόγια:

«Με ιδιαίτερη χαρά και τιμή χαιρετίζω τους παρευρισκομένους στην ημερίδα με θέμα “Θερινή Πρακτική Άσκηση 2003-2004”. Οι φοιτήτριες Κυπριάδου Καλλιόπη και Τσολίδου Αναστασία- Δάφνη εργάστηκαν στα Φιλανθρωπικά Καταστήματα Μυτιλήνης με αντικείμενο την καταγραφή και ταξινόμηση του αρχείου μας. Η αξία της δουλειάς τους προφανής. Σήμερα είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε τον ακριβή αριθμό των βιβλίων, αρχείων, εγγράφων, ελληνικών και οθωμανικών, που έχουμε στο Αρχείο μας, καθώς και το περιεχόμενο τους επιγραμματικά. Συγχαίρουμε τη καθηγήτρια κυρία Σταματογιαννοπούλου Μαρία και τα παιδιά, διότι εργάστηκαν με ζήλο και όρεξη, φέροντας αθόρυβα και αποτελεσματικά, χωρίς να δημιουργήσουν κανένα πρόβλημα, με πλήρη σεβασμό στους κανόνες λειτουργίας του Ιδρύματος και στο προσωπικό. Η επαφή μαζί σας μας έδωσε ιδέες και προσανατόλισε τη σκέψη μας για περαιτέρω αξιοποίηση αυτού του υλικού. Εύχομαι η συνεργασία με το Πανεπιστήμιο να μη σταματήσει εδώ δεδομένου ότι το Αρχείο μας μπορεί να τροφοδοτήσει εργασίες και μελέτες με θέματα κοινωνικά, πολιτιστικά, εκπαιδευτικά, θρησκευτικά. Σας εύχομαι τέλος, από καρδιά ένα υγιές και δημιουργικό ακαδημαϊκό έτος.»

Συνεχίζοντας, λοιπόν, εγώ να πω 2-3 πράγματα σχετικά με το τι είναι τα Φιλανθρωπικά Καταστήματα Μυτιλήνης. Είναι ένα νομικό πρόσωπο, ιδιωτικού δικαίου μη-κερδοσκοπικού χαρακτήρα, είναι μια μη-κερδοσκοπική οργάνωση. Έχει έδρα λοιπόν τη Μυτιλήνη, καμία σχέση με την Εκκλησία, απλά η μόνη σχέση της με τη Μητρόπολη [...] ένα γηροκομείο δηλαδή το οποίο σήμερα έχει 114 κλίνες, η διοίκηση και διαχείριση έξη κληροδοτημάτων, όπου το καθένα έχει το δικό του σκοπό, η χορήγηση υποτροφιών για προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές κι ένα σωρό άλλα αντικείμενα, τα οποία δεν νομίζω ότι χρειάζεται να τα αναλύσω τώρα.

Σήμερα στην υπηρεσία των Φιλανθρωπικών εργάζονται 85 περίπου άνθρωποι. Διοικείται από ένα εννεαμελές διοικητικό συμβούλιο, που όπως είπα ο πρόεδρος είναι ο εκάστοτε μητροπολίτης και μέλη είναι πρόεδροι παραγωγικών και επιστημονικών τάξεων του νησιού μας. Η

περιουσία του Ιδρύματος έχει αποκτηθεί κυρίως από δωρεές, κληρονομίες και αποτελείται από αστικά ακίνητα και αγροτεμάχια. Γνωρίζουμε την ύπαρξη των Φιλανθρωπικών από πληροφορίες πριν από το 1690. Γραπτό λόγο έχουμε από το 1756 και συγκεκριμένα πρόκειται για ένα οθωμανικό έγγραφο. Στη κατοχή λοιπόν του Ιδρύματος υπάρχει ένα αξιόλογο αρχείο, το οποίο μελετώντας το μπορούμε να πάρουμε στοιχεία που άπτονται κοινωνικών, οικονομικών, ιστορικών, εκπαιδευτικών θεμάτων, και θρησκευτικών από τα χρόνια ακόμα της Τουρκοκρατίας.

Σκοπός μας λοιπόν πάντα ήταν να βρεθεί κάποιος τρόπος για να βγουν στην επιφάνεια αυτές οι πληροφορίες, να βγουν στην επιφάνεια αυτά τα στοιχεία, ώστε οποιοσδήποτε ενδιαφέρεται και θέλει να τα μελετήσει, να μπορεί να το κάνει. Και να λάβουμε υπόψη μας ότι η συντήρηση και η ανάδειξη ενός τέτοιου υλικού έχει πολύ υψηλό κόστος. Η λύση λοιπόν μας δόθηκε από το Πανεπιστήμιο και από τη συνεργασία μας με την κυρία Σταματογιαννοπούλου και τα παιδιά που απασχολήθηκαν και εργάστηκαν αποδοτικά, αποτελεσματικά, αθόρυβα, με ήθος και ευγένεια, έχοντας σαν αντικείμενο αυτό που προείπαμε, την καταγραφή και ταξινόμηση βιβλίων, αρχείων, εγγράφων, ελληνικών και οθωμανικών, που υπάρχουν στο Ίδρυμα. Η αρχή λοιπόν έγινε. Και η αρχή είναι το ήμισυ του παντός.

Σήμερα λοιπόν γνωρίζουμε με ακρίβεια όχι μόνο τι έχουμε στη κατοχή μας, αλλά και το περιεχόμενο τους, επιγραμματικά βέβαια. Η αξία της δουλειάς τους βρίσκεται στο ότι αν κάποιος σήμερα ενδιαφέρεται να αντλήσει πληροφορίες για ένα συγκεκριμένο θέμα, δε θα ψάξει όλο το αρχείο, αλλά θα ανατρέξει στο συγκεκριμένο βιβλίο που χρειάζεται. Η συνάντηση λοιπόν αυτή μας βοήθησε ακόμη να μάθουμε το τι μπορεί να γίνει από εδώ και πέρα, να προσανατολίσει δηλαδή τις σκέψεις μας. Πως; Στη συνέχεια λοιπόν εκείνο το οποίο σκεφτόμαστε να κάνουμε είναι να συντηρήσουμε το αρχείο μας, να δημιουργήσουμε μια βάση δεδομένων, να γίνει ένας χωρισμός του υλικού σε θεματικές ενότητες, να μεταφραστεί και τέλος, να ψηφιοποιηθεί.

Μέσα από αυτή τη συνεργασία, εγώ προσωπικά δεν έχω να καταθέσω κάτι το αρνητικό. Είδα τη καθηγήτρια, είδα τα παιδιά, από την αρχή τους έδειξα απόλυτη εμπιστοσύνη, ο χρόνος που μπορούσα να τους διαθέσω ήταν ελάχιστος, έχει δίκιο η Κέλυ που λέει ότι τους έβαλα σ' ένα χώρο μέσα και τους λέω: «Τώρα δουλέψτε, τρέξτε. Εγώ μέχρι εδώ μπορώ να σας πω. Να σας πω ποιο είναι το αντικείμενο σας. Από εκεί και ύστερα αυτά που μάθατε αξιοποιήστε τα». Τα παιδιά λοιπόν έπρεπε να κάνουν τη Πρακτική τους Άσκηση πάνω σε αυτά που διδάχθηκαν, και πιστεύω σε κάποιο αντικείμενο που θα τους ενδιέφερε. Και εργάστηκαν με σεβασμό στους κανόνες λειτουργίας και στο προσωπικό. Απ' την άλλη, είναι προφανές ότι το Ίδρυμα βοηθήθηκε, διότι είχε στη διάθεση του δωρεάν επιστημονικό δυναμικό το οποίο κλήθηκε να αξιοποιήσει αποδοτικά. Κι αυτό έγινε πρώτη φορά και ήταν μια πρόκληση και για μας. Ελπίζω να συνεχιστεί βεβαίως και στο μέλλον.

Δεν έχω να σας πω κάτι άλλο. Να σας ευχαριστήσω για την άψογη συνεργασία που είχα μαζί σας και πιστεύω ότι δε θα σταματήσουμε εδώ. Θα συνεχίσουμε και στο μέλλον. Να πω ακόμα ότι πράγματι το Αρχείο των Φιλανθρωπικών είναι εντελώς αναξιοποίητο, αν μου επιτρέπεται να χρησιμοποιήσω αυτή τη λέξη. Όμως, προχωρήσαμε λίγο παραπάνω, καταθέσαμε πρόταση με ένα διασυνοριακό πρόγραμμα, στο Interact 3, Ελλάδα-Τουρκία για όσους γνωρίζετε από προγράμματα, που έχει θέμα τη συνύπαρξη και συνεργασία των δύο λαών μέσα από το αρχειακό υλικό των Φιλανθρωπικών Καταστημάτων Μυτιλήνης. Ελπίζω λοιπόν να εγκριθεί αυτή η πρόταση, ελπίζω να περάσει και να σας δούμε κι εμείς, στην ημερίδα που θα διοργανώσουμε, με ευχαρίστηση. Λοιπόν, σας ευχαριστώ. Να δώσουμε ένα μικρό δωράκι στα παιδιά.

Μαρία Σταματογιαννοπούλου

Ευχαριστούμε τη κυρία Σημαντήρη. Νομίζω ότι θα συνεχίσουμε. Ευχαριστούμε πολύ.

Έφη Πλεξουσάκη

Επειδή έχουμε υπερβεί το χρόνο, θα κάνουμε μια μικρή μετατροπή στο πρόγραμμα. Θα συνεχίσουμε τώρα με αυτό που έχω ονομάσει τρίτο κύκλο παρουσιάσεων και στη συνέχεια θα κάνουμε ένα διάλειμμα και ο δεύτερος κύκλος παρουσιάσεων θα γίνει μαζί με τον τέταρτο. Η συζήτηση για τις θερινές ασκήσεις στα αρχεία μπορεί να γίνει μαζεμένη μετά και τον τρίτο κύκλο παρουσιάσεων, μετά το διάλειμμα.

4. ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΩΝ (τρίτος, σύμφωνα με το αρχικό πρόγραμμα)

Συντονιστής: Γιάννης Γιαννιτσιώτης (λέκτορας ιστορίας)

Ιστορικό Αρχείο Προσφυγικού Ελληνισμού Δήμου Καλαμαριάς

Γιάννης Γιαννιτσιώτης

Καλησπέρα κι από μένα. Συνεχίζουμε με αυτή τη μικρή αλλαγή γιατί υπάρχει ένα σχετικό πρόβλημα χρόνου. Θα ήθελα να καλέσω λοιπόν την κυρία Κωνσταντίνα Οφίδου. Η κυρία Γκούζη και η κυρία Μιχαηλίδου από όσο έμαθα είναι απούσες, αλλά μακάρι να με διαψεύσουν τη στιγμή αυτή και να παρουσιαστούν εδώ. Η κυρία Οφίδου ασκήθηκε στο Ιστορικό Αρχείο Προσφυγικού Ελληνισμού του δήμου Καλαμαριάς υπό την εποπτεία της κυρίας Ελένης Ιωαννίδου. Η κυρία Ιωαννίδου δεν μπόρεσε να παραστεί. Έχει στείλει κάποιο σημείωμα μέρος του οποίου θα σας διαβάσω μετά την παρουσίαση της κυρίας Οφίδου. Παρακαλώ.

Κωνσταντίνα Οφίδου, ασκούμενη

Λοιπόν. Το Ιστορικό Αρχείο Προσφυγικού Ελληνισμού δήμου Καλαμαριάς ήταν ο φορέας στον οποίο πραγματοποίησα τη θερινή Πρακτική μου Άσκηση. Το συγκεκριμένο Ιστορικό Αρχείο λειτουργεί από το 1994 και στοχεύει στη διασφάλιση της μνήμης και στην ανάδειξη της ιστορικής ταυτότητας του προσφυγικού ελληνισμού. Για την επίτευξη αυτού του στόχου οι ερευνητές και οι ερευνήτριες του Ιστορικού Αρχείου συγκεντρώνουν προφορικές μαρτυρίες, διοργανώνουν εκδηλώσεις, εκδίδουν μελέτες και συγγραφικά έργα σχετικά με τους έλληνες πρόσφυγες. Συγκεντρώνουν, καταγράφουν και μελετούν το ιστορικό υλικό, το οποίο έχουν στη διάθεση τους μετά από έρευνα του προσωπικού σε συλλογές οικογενειών, σε βιβλιοπωλεία, σε προσφυγικούς συλλόγους.

Κατά τη διάρκεια της Πρακτικής μου Άσκησης στο Ιστορικό Αρχείο, λόγω της επικείμενης έκδοσης ενός βιβλίου, οι ερευνητές έρχονταν συχνά σε επαφή με άτομα τα οποία έδιναν πληροφορίες και συνέβαλαν στη διατήρηση της μνήμης. Σημαντική ήταν και η εύρεση φωτογραφικού υλικού όπως και η τεκμηρίωση του από τους πληροφορητές. Η επαφή λάμβανε χώρα κυρίως στα σπίτια των υποκειμένων της έρευνας.

Όσον αφορά στην απασχόληση μου στο Αρχείο, περιορίστηκε στη δακτυλογράφηση συνεντεύξεων προσφύγων, αποδελτιώσεων εφημερίδων καθώς και

τεκμηριώσεων φωτογραφιών. Δεν είχα την ευκαιρία να είμαι παρούσα σε κάποια συνέντευξη. Επίσης, δεν ασχολήθηκα με την αποδελτίωση, καταλογογράφηση και ταξινόμηση αρχείων και εφημερίδων. Τα στάδια της ιστορικής έρευνας στο συγκεκριμένο Αρχείο δεν τα γνώρισα παρά μόνο θεωρητικά. Η απασχόληση μου δεν μου προσέφερε εξοικείωση με τις μεθόδους και τα στάδια για την αντιμετώπιση του ιστορικού υλικού λόγω του ότι το προσωπικό του Αρχείου αναλάμβανε οτιδήποτε σχετίζεται με τα παραπάνω.

Προσπαθώντας να προσεγγίσω το αντικείμενο της εργασίας μου στο Αρχείο από μια δημιουργική πλευρά, διάβαζα με προσοχή το υλικό που μου δινόταν για δακτυλογράφηση και το οποίο, όπως προαναφέρθηκε, περιελάμβανε συνεντεύξεις προσφύγων, τίτλους θεμάτων εφημερίδων, οι οποίοι προέκυπταν από αποδελτιώσεις, καθώς και τεκμηριώσεις φωτογραφιών. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, γίνεται κατανοητό ότι κατά τη διάρκεια της Πρακτικής μου Άσκησης η χρήση του αντικειμένου με το οποίο καταπιάστηκα δεν μου έδωσε την ευκαιρία να εφαρμόσω έστω κάποιο μέρος των γνώσεων μου από το Τμήμα στο οποίο σπουδάζω, πράγμα που με δυσαρέστησε αρκετά. Παρόλο που η Πρακτική Άσκηση στο συγκεκριμένο Αρχείο ήταν για εμένα σε γενικές γραμμές μια και όχι τόσο θετική εμπειρία, δεν παύει να αποτελεί μια εμπειρία σε έναν εργασιακό χώρο που παράγει μνήμη και που μου έδειξε τη σημασία των εννοιών συνεργασία και υπευθυνότητα. Οι εντυπώσεις μου και η διαμόρφωση της άποψης μου για την απασχόληση μου θα απείχε παρασάγγας από τα όσα προαναφέρθηκαν, εάν οι πανεπιστημιακές μου γνώσεις έβρισκαν πρόσφορο έδαφος στο Αρχείο.

Λοιπόν, εδώ τελείωσα και απλώς θα ήθελα να προσθέσω, για να μη βρεθούν κι άλλα άτομα στη θέση που εγώ βρέθηκα και έχει ως αποτέλεσμα η εμπειρία αυτή να μην είναι και τόσο θετική για εμένα, ότι κρίνω απαραίτητο το να δίνεται από τους υπεύθυνους της θερινής Πρακτικής Άσκησης στους φορείς ένα συγκεκριμένο πλαίσιο μέσα στο οποίο θα μπορούν να απασχολούν τους ασκούμενους φοιτητές. Ωστε και αυτοί να ξέρουνε τι μπορούμε να κάνουμε εμείς και να έχουμε κι εμείς μια καλύτερη εντύπωση. Αυτά.

Γιάννης Γιαννιτσιώτης

Βλέπουμε μερικές φορές τα πράγματα δεν πηγαίνουν όπως τα θέλουμε. Ενδεχομένως έχει πολύ μεγάλο ενδιαφέρον, θα το συζητήσουμε αργότερα το γεγονός ότι η κυρία Οφίδου δεν έμεινε με τις καλύτερες εντυπώσεις απ' τη συνεργασία της με το

συγκεκριμένο Αρχείο. Λοιπόν, λίγα λόγια τώρα από το Ιστορικό Αρχείο Προσφυγικού Ελληνισμού με βάση το σημείωμα που έχει στείλει η κυρία Ιωαννίδου.

«Το Ιστορικό Αρχείο Προσφυγικού Ελληνισμού, Ι.Α.Π.Ε. του δήμου Καλαμαριάς, συμπληρώνει φέτος το Μάρτιο 11 χρόνια από την ίδρυση του. Λειτουργεί από το 1994 ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και η πρωτοβουλία της ίδρυσης του ανήκει στο δήμο Καλαμαριάς. Σκοπός του φορέα είναι η διατήρηση της μνήμης και η ανάδειξη της ιστορικής ταυτότητας του προσφυγικού ελληνισμού στο σύνολο του. Οι δραστηριότητες του Ι.Α.Π.Ε. λοιπόν αφορούν τον προσφυγικό ελληνισμό της Μικρασιατικής καταστροφής του 1922 και της συνθήκης ανταλλαγής των πληθυσμών του 1923, δηλαδή τους Έλληνες του Πόντου, της Μικράς Ασίας και της Ανατολικής Θράκης αλλά όχι αποκλειστικά. Η έρευνα μας περιλαμβάνει επίσης τους Έλληνες της Ανατολικής Ρωμυλίας, τα μεταναστευτικά ρεύματα των Ελλήνων της Πόλης, της Ίμβρου και της Τενέδου κατά τις δεκαετίες 1950 και 1960 και τους πρόσφυγες της Κύπρου με την εισβολή του 1974. Ακόμη, τους Έλληνες μετανάστες, οικονομικούς πρόσφυγες, που αναζήτησαν καλύτερη τύχη στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, στην Αμερική και την Αυστραλία, καθώς και τους ελληνικής καταγωγής πρόσφυγες της τελευταίας δεκαεπταετίας από τις χώρες της Πρώην Σοβιετικής Ένωσης και την Αλβανία.»

Λοιπόν θα προχωρήσω με την ανάγνωση της άποψης που διαμόρφωσε η κυρία Ιωαννίδου από τη συνεργασία με το τμήμα και με τις 3 φοιτήτριες που συνεργάστηκαν, που ασκήθηκαν σε αυτό.

«Στα πλαίσια του προγράμματος ΕΠΕΑΕΚ του έτους 2004 στο Ιστορικό Αρχείο Προσφυγικού Ελληνισμού πραγματοποίησαν την πρακτική τους άσκηση τρεις φοιτήτριες του τμήματος Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Ήταν οι κυρίες Οφίδου, Μιχαηλίδου και Γκουζή που συνεργάστηκαν μαζί μας για ένα μήνα πέρυσι το καλοκαίρι. Η πρακτική τους άσκηση συνέπεσε με ένα διάστημα εξαιρετικά εντατικής εργασίας για το Ιστορικό Αρχείο καθώς βρισκόμασταν στην τελική φάση προετοιμασίας του ιστορικού φωτογραφικού λευκώματος «Η Καλαμαριά γράφει την Ιστορία, 1940-1967. Από την επιβίωση στην δημιουργία», που εκδόθηκε το Δεκέμβριο. Δεδομένου αυτών, οι φοιτήτριες ασκήθηκαν κατά κύριο λόγο βοηθητικά στην καταλογογράφηση και ταξινόμηση του αρχειακού υλικού που συγκεντρώθηκε από την έρευνα για την ιστορία της Καλαμαριάς των ετών 1940-1967. Το υλικό

περιλάμβανε κυρίως συλλογές φωτογραφιών, εγγράφων από ιδιώτες και από δημόσια αρχεία, καθώς και δημοσιεύματα απ' το Τύπο της εποχής. Οι συνάδελφοι σε συγκεκριμένες περιπτώσεις βοήθησαν στην επιστροφή αρχειακού υλικού στους ιδιώτες. Δυστυχώς, ο περιορισμένος χρόνος και η προετοιμασία του εν λόγω βιβλίου δεν μας επέτρεψαν να συνεργαστούμε με τις φοιτήτριες και σε ερευνητική εργασία ή σε απομαγνητοφώνηση και αποδελτίωση προφορικών μαρτυριών, όπως θα ήταν δυνατόν να συμβεί υπό άλλες προϋποθέσεις.

Θέλουμε να τονίσουμε την υποδειγματική πραγματικά συμμετοχή των 3 φοιτητριών, την συνεργατικότητα, την υπευθυνότητα, την προθυμία και την εργατικότητα τους. Πιστεύουμε ότι παρά το μεγάλο φόρτο εργασίας, που δεν μας επέτρεψε να προχωρήσουμε σε μια ευρύτερη συνεργασία η εμπειρία υπήρξε εποικοδομητική και ενδιαφέρουσα για τις φοιτήτριες. Θα θέλαμε πολύ να συμμετάσχουμε στη σημερινή ημερίδα, ώστε να συζητήσουμε μαζί σας σχετικά με περιθώρια ευρύτερης συνεργασίας με το τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας αλλά και τους υπόλοιπους φορείς που συμμετείχαν στο πρόγραμμα. Δυστυχώς κάτι τέτοιο δεν ήταν φέτος δυνατό. Ευχόμαστε καλή επιτυχία στη συνάντηση αυτή και ευχαριστούμε για τη δυνατότητα να παρουσιάσουμε το φορέα μας και τη συμμετοχή μας στο πρόγραμμα ΕΠΕΑΕΚ.»

Λοιπόν, μπορούμε να συνεχίσουμε, ευχαριστούμε πολύ την κυρία Οφίδου. Δυστυχώς υπάρχουν πολλά κενά και απουσίες στο συγκεκριμένο τραπέζι. Η κυρία Παπαγεωργίου η οποία ασκήθηκε στο Δημόσιο Αρχείο του Πειραιά δεν είναι παρούσα, έχει αποφοιτήσει από το Τμήμα, όπως επίσης δεν είναι παρούσα και η κυρία Μπαφούνη που είναι προϊστάμενη του Ιστορικού Αρχείου και επόπτρια της κυρίας Παπαγεωργίου.

Προχωράμε λοιπόν στην επόμενη υποενοότητα. Καλώ τις κυρίες Αικατερίνη Χλιάπα και Δανάη Χατζηγεωργίου, οι οποίες ασκήθηκαν στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, να παρουσιάσουν την εμπειρία τους. Ασκήθηκαν με επόπτη τον κύριο Σταύρο Ανεστίδη, διευθυντή του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, ο οποίος επίσης δεν είναι παρών σήμερα. Ας ξεκινήσουμε με την κυρία Χατζηγεωργίου.

Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών

Δανάη Χατζηγεωργίου, ασκούμενη φοιτήτρια

Εμείς εργαστήκαμε στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών από τις 5 ως τις 30 Ιουλίου, το οποίο ίδρυσαν ο Οκτάβιος και η Μέλπω Μερλιέ στην Πλάκα, στη καρδιά της Αθήνας. Από τη πλευρά του τμήματος μας ήταν υπεύθυνος ο κύριος Εξερτζόγλου και από τη πλευρά του Κέντρου ο διευθυντής του, ο κύριος Σταύρος Ανεστίδης. Έργο του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών είναι η συλλογή στοιχείων που αφορούν τον ελληνικό πληθυσμό της Μικράς Ασίας πριν την μικρασιατική καταστροφή καθώς και τον εναπομείναντα στην περιοχή αυτή ελληνικό πληθυσμό.

Στις 5 Ιουλίου επισκεφτήκαμε πρώτη φορά το Κέντρο όπου μας υποδέχτηκε ο κύριος Ανεστίδης και αφού μας καλωσόρισε στη δουλειά, κάναμε μια συζήτηση σχετικά με τη σχολή, τους στόχους της Άσκησης και ενδιαφέρθηκε να μάθει τον τρόπο καταγωγής μας και το λόγο που επιλέξαμε το Κέντρο για να κάνουμε τη θερινή μας Άσκηση. Μας πληροφόρησε για τους λόγους ίδρυσης του Κέντρου και τους στόχους του και μας ενημέρωσε για το ωράριο της βιβλιοθήκης χωρίς ωστόσο να περιορίσει το δικό μας καθημερινό ωράριο εργασίας διευκρινίζοντας μας ότι η παρουσία μας εκεί είχε μόνο εκπαιδευτικό χαρακτήρα. Έπειτα μας ξενάγησε στο χώρο της βιβλιοθήκης και σαν πρώτη μέρα στο Κέντρο μας έδωσε το ελεύθερο να διαβάσουμε βιβλία του ενδιαφέροντος μας και να επωφεληθούμε από την καθημερινή μας παρουσία εκεί εμπλουτίζοντας τις γνώσεις μας. Αμέσως μετά μας σύστησε την κυρία Μπύρη, η οποία ήταν υπεύθυνη για το φωτογραφικό τμήμα του Κέντρου και η οποία μας ενημέρωσε για την εργασία που έπρεπε να βγάλουμε εις πέρας.

Το υλικό της βιβλιοθήκης αποτελείται από έναν μεγάλο αριθμό εγκυκλοπαιδειών που αφορούν την ιστορία του ελληνικού έθνους, από βιβλία που το ίδιο το Κέντρο έχει εκδώσει, από λεξικά, λογοτεχνικά βιβλία που αναφέρονται στη μικρασιατική καταστροφή, καθώς και από αρκετά βιβλία που αφορούν την Τουρκία. Επίσης υπάρχουν βιβλία που αναλύουν την καθημερινή ζωή των κατοίκων της Μικράς Ασίας καθώς και τις σχέσεις μεταξύ ελληνικών και τουρκικών πληθυσμών. Το υλικό αυτό βρίσκεται καθημερινά στην διάθεση κάθε ενδιαφερόμενου και πολλοί μελετητές, συγγραφείς, καθηγητές ακόμα και φοιτητές είναι μερικοί απ' αυτούς που χρησιμοποιούν το υλικό αυτό. Επίσης, στις δραστηριότητες του Κέντρου περιλαμβάνεται και η έκδοση πολλών βιβλίων αλλά και η κυκλοφορία CDs που αφορούν ανθρώπους και γεγονότα εξαιρετικής σημασίας στην ιστορία της Μικράς Ασίας. Και κάποια από αυτά τα βιβλία καθώς και ένα CD ζητήσαμε και λάβαμε στο τέλος της συνεργασίας μας με το Κέντρο.

Τώρα όσον αφορά τη δουλειά μας εκεί, η κυρία Μπύρη μας έδειξε τη δουλειά που είχαν τελειώσει οι συμφοιτητές μας στη προηγούμενη θερινή Άσκηση και τα παιδιά αυτά είχαν καταγράψει σε κόλλες αναφοράς στοιχεία φωτογραφικού φιλμ. Εμείς καλούμασταν να κάνουμε αποδελτίωση των στοιχείων αυτών και να χωρίσουμε έπειτα τα δελτία ανά περιφέρειες της Μικράς Ασίας. Τις επόμενες τέσσερις μέρες ασχοληθήκαμε αποκλειστικά με αυτή την εργασία, η οποία αν και ήταν κουραστική επειδή γράφαμε συνεχόμενα πολλές ώρες, αποδείχτηκε πολύ ενδιαφέρουσα, γιατί γνωρίσαμε πολλές περιοχές της Μικράς Ασίας που δεν γνωρίζαμε, όπως η Λυκαονία, η Φρυγία ή η Μυσία. Όταν τελειώσαμε με την εργασία και την παραδώσαμε στον κύριο Ανεστίδη, εκείνος μας συνεχάρη βεβαίως και μας είπε ότι ήταν πολύ ευχαριστημένος.

Την επόμενη μέρα η κυρία Μπύρη μας έφερε σε επαφή με το υλικό το οποίο είχαμε ασχοληθεί δείχνοντας μας φωτογραφίες που είχαμε καταγράψει, κυρίως από την περιφέρεια Νίγηρ της Καππαδοκίας. Οι περισσότερες από αυτές είχαν τραβηχτεί το 1952 από τη Σόφη Αναστασιάδου και έδειχναν απόψεις κάποιων χωριών, χριστιανικές εκκλησίες, οι οποίες ως επί των πλείστων ήταν μισογκρεμισμένες, σπίτια επίσης εγκαταλελειμμένα και μισογκρεμισμένα, δημόσια κτίρια όπως δημαρχεία, επίσης είδαμε βρύσες, πηγές της περιοχής καθώς και διάφορα έγγραφα όπως διαθήκες, ληξιαρχικές πράξεις και καταστατικά συλλόγων. Επίσης, από τις φωτογραφίες αυτές είχαμε την ευκαιρία να γνωρίσουμε ένα ιδιαίτερο τρόπο τέλεσης της κηδείας που μας έκανε πολλή εντύπωση και συγκεκριμένα στις κηδείες ο νεκρός τοποθετείται στο δρόμο και γύρω του μαζεύονται οι συγγενείς και φίλοι του για να βγάλουν όλοι μαζί μια τελευταία αναμνηστική φωτογραφία. Αυτό το γεγονός δεν το είχαμε ξανασυναντήσει και ήταν πολύ ενδιαφέρον.

Μια επόμενη εργασία που μας ανατέθηκε από τον κύριο Ανεστίδη ήταν να εντοπίσουμε κάποια φιλμ που ζητήθηκαν από εκδοτικό οίκο με σκοπό την έκδοση ιστορικού ταξιδιωτικού οδηγού με θέμα τη Χίο και την περιοχή του Τεσμέ της Σμύρνης. Ο κύριος Ανεστίδης μας έδωσε 3 ντοσιέ τα οποία περιλάμβαναν τις φωτογραφίες με τις λεζάντες και τα αντίστοιχα φιλμ. Ήταν φωτογραφικό υλικό του Πιέντρο από την έκθεση του 1974 «Ο τελευταίος ελληνισμός της Μικράς Ασίας». Εξίσου εντυπωσιακές με τις προηγούμενες, μας έδιναν την εικόνα μιας όμορφης και ζωντανής πόλης οι φωτογραφίες αυτές, οι οποίες παρουσίαζαν τη ζωή των κατοίκων της Σμύρνης πριν και μετά την καταστροφή, το παλιό λιμάνι της Σμύρνης και στιγμές

από την πυρπόληση της προκυμαίας. Παραδώσαμε τα αντίστοιχα φιλμ των φωτογραφιών που μας ζητήθηκαν και τις αντίστοιχες λεζάντες στον κύριο Ανεστίδη.

Τις επόμενες 2 μέρες κάναμε αποδελτίωση των άρθρων που αφορούσαν τις περιοχές της Μικράς Ασίας ενός αμερικάνικου περιοδικού, του “Missionary Herald. American board of commissioners for foreign missions”. Σημαντική ήταν η βοήθεια της Βαρβάρας, η οποία ήταν υπεύθυνη της βιβλιοθήκης στο Κέντρο και η οποία μας έδωσε οδηγίες για τον τρόπο που γίνεται η αποδελτίωση περιοδικών, διότι δεν τον γνωρίζαμε. Χρειάστηκε επίσης για την εργασία αυτή να συμβουλευτούμε κατάλογο των περιοχών της Μικράς Ασίας για να εντοπίσουμε όσες δεν γνωρίζαμε. Στην εργασία αυτή δεν συναντήσαμε κάποια ιδιαίτερη δυσκολία, αλλά αντίθετα διαβάσαμε κάποια άρθρα και πληροφορηθήκαμε για τις συνθήκες ζωής, τις δυσκολίες, τα προβλήματα και τις σχέσεις των ανθρώπων εκείνης της περιόδου.

Αικατερίνη Χλιάπα, ασκούμενη

Στη συνέχεια κάναμε μια πιο ενδιαφέρουσα και χρήσιμη για το Κέντρο εργασία. Την επόμενη μέρα μας έδωσε ο κύριος Ανεστίδης τα τρία ντοσιέ που περιείχαν το φωτογραφικό υλικό από την έκθεση του 1974. Και σε αυτά μπορούσαμε να δούμε σε σμίκρυνση τις φωτογραφίες, ενώ στη διπλανή σελίδα υπήρχε η αντίστοιχη λεζάντα. Είχανε φτιαχτεί σύμφωνα με το βιβλίο «Ο τελευταίος ελληνισμός της Μικράς Ασίας», έκθεση του 1930-1973, μέσα στο οποίο οι φωτογραφίες ήταν χωρισμένες σε πίνακες, ανάλογα το περιεχόμενο τους και σε ένα τέταρτο ντοσιέ υπήρχαν τα αρνητικά των φωτογραφιών αυτών και εμείς κληθήκαμε να αντιστοιχίσουμε τις φωτογραφίες με τα αρνητικά τους, να ελέγξουμε δηλαδή αν υπάρχουν όλα τα φιλμ και να τοποθετήσουμε σε σωστή σειρά μέσα στο ντοσιέ με τέτοιο τρόπο ώστε κάθε ενδιαφερόμενος να μπορεί να βρίσκει με ευκολία αυτά που χρειάζεται και να τα παίρνει από το ντοσιέ και μετά το πέρας της χρήσης τους να τα επανατοποθετεί στη σωστή θέση μέσα σε αυτό. Για να γίνει η εργασία μας πιο κατανοητή, δημιουργήσαμε ένα σχεδιάγραμμα, χρησιμοποιήσαμε την προϋπάρχουσα αρίθμηση των πινάκων και των φωτογραφιών, αριθμήσαμε τις σελίδες του ντοσιέ όπου θα τοποθετούσαμε τα φιλμ και τη θέση την οποία κάθε φιλμ θα έπαιρνε στην κάθε σελίδα.

Κατανοώντας τη σπουδαιότητα και την ιδιαίτερη χρηστική αξία που θα είχε το αποτέλεσμα αυτής της δουλειάς, εργαστήκαμε αρκετές ημέρες ελέγχοντας συνεχώς τις καταγραφές που κάναμε, καθημερινά συμβουλευόμαστε τον κύριο

Ανεστίδη και παρουσιάζαμε την πρόοδο της εργασίας μας και εκείνος μας έκανε τις παρατηρήσεις του και υποδείκνυε τρόπους βελτίωσης των μεταγραφών, ενώ εμείς με τη σειρά μας του προτεινάμε τις ιδέες μας για αυτό.

Το αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας αποδείχτηκε κάτι περισσότερο από ικανοποιητικό, αφού επαναπροσδιόρισαμε την αρίθμηση των φακέλων ούτως ώστε η εύρεση των φιλμ να είναι εύκολη για κάθε ενδιαφερόμενο και ο κύριος Ανεστίδης έμεινε πολύ ευχαριστημένος από αυτό.

Αναλογιζόμενες τις μέρες της πρακτικής μας άσκησης μπορούμε με βεβαιότητα να πούμε ότι νιώθουμε ιδιαίτερα τυχερές που ζήσαμε την πρώτη μας επαγγελματική εμπειρία στο χώρο αυτό. Όλοι όσοι εργάζονται στο Κέντρο μας συμπεριφέρθηκαν με πολύ όμορφο τρόπο, μας βοήθησαν να αντιμετωπίσουμε κάθε πρόβλημα, ενώ αυτό που μας άρεσε περισσότερο ήταν το γεγονός ότι μας αντιμετώπισαν όχι ως φοιτήτριες που δεν γνωρίζουν πολλά πράγματα για το χώρο, αλλά ως ασκούμενες εργαζόμενες.

Η συνεργασία μας με τον κύριο Ανεστίδη ήταν κάτι περισσότερο από ευχάριστη, δεν μας περιόρισε καθόλου το χρόνο παράδοσης των εργασιών. Αντιθέτως, εκπλησσόταν κάθε φορά που του παραδίδαμε μια εργασία και μας έδινε συγχαρητήρια για τη σύντομη διεκπεραίωση της. Ήταν πολύ ευγενικός και συνεργάσιμος κι αυτό διευκόλυνε το έργο μας πάρα πολύ. Πολύ πρόθυμοι επίσης να μας βοηθήσουν και να μας πληροφορήσουν για οτιδήποτε χρειαστήκαμε ήταν κι άλλοι υπάλληλοι του Κέντρου, όπως η κυρία Κουρουπού, η κυρία Μπύρη και οι υπεύθυνοι της βιβλιοθήκης Βαρβάρα και Δημήτρης με τους οποίους δουλεύαμε στον ίδιο χώρο.

Σε όλες αυτές τις εργασίες μας αρκετές φορές βρεθήκαμε αντιμέτωπες με γεγονότα και καταστάσεις που περιλαμβάνονται στο γνωστικό μας πεδίο λόγω μαθημάτων που είχαμε παρακολουθήσει στη σχολή μας, όπως για παράδειγμα «Μειονότητες και Μετανάστες», «Κράτος και Κοινωνία στη νεότερη Ελλάδα» και «Ελληνική Εθνογραφία». Βλέπαμε φωτογραφίες από τις περιοχές της Μικράς Ασίας και ανακαλούσαμε στη μνήμη μας την ιστορία της εποχής, κι ήταν ιδιαίτερα συγκινητικό να παρακολουθούμε την πορεία των ανθρώπων έχοντας επαφή με οπτικό υλικό.

Μπορούμε να πούμε ότι δεν συναντήσαμε ιδιαίτερες δυσκολίες καθ' όλη τη διάρκεια της παραμονής μας στο Κέντρο. Οι εργασίες που μας ανατέθηκαν γίνονταν εύκολα κατανοητές από εμάς και στη συνέχεια ήμαστε σε θέση να επεξεργαστούμε

το υλικό παραδίδοντας ένα άρτιο αποτέλεσμα. Κι αυτό που μας έκανε πραγματικά εντύπωση ήταν η ελάχιστη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Κλείνοντας πιστεύουμε ότι οι εμπειρίες που αποκομίσαμε από τη θερινή μας Πρακτική Άσκηση στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών ήταν πολύ σημαντικές για μας και η συνεργασία μας με τους υπεύθυνους εκεί δε μπορεί παρά να χαρακτηριστεί άψογη. Το Κέντρο είναι ένας πολύ ενδιαφέρον χώρος με μια πλήρως ενημερωμένη βιβλιοθήκη και στο μέλλον πολύ θα θέλαμε να μας δινόταν η ευκαιρία να ασχοληθούμε ξανά, να απασχοληθούμε στο χώρο αυτό.

Τέλος, θα θέλαμε να επισημάνουμε πως η θερινή Πρακτική Άσκηση είναι μια εξαιρετική δυνατότητα για τους φοιτητές του Τμήματος μας να αποκτήσουν μια πρώτη επαγγελματική εμπειρία. Γι' αυτό θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τους καθηγητές που ασχολούνται μ' αυτό το τομέα και να τους παροτρύνουμε να προσπαθήσουν να έρθουν σε επαφή και με άλλους φορείς στους οποίους μπορούν οι απόφοιτοι του Τμήματος μας να εργαστούν.

Γιάννης Γιαννιτσιώτης

Ευχαριστούμε πολύ για αυτή την αναλυτική περιήγηση στο χώρο του Αρχείου και χωρίς ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Λοιπόν πήγαμε ένα ταξίδι που διήρκεσε 10 λεπτά. Θα προχωρήσουμε σ' ένα μικρό διάλειμμα ενός τετάρτου. Η συζήτηση γύρω από τις παρουσιάσεις περί αρχείου και τα λοιπά θα γίνει συνολικά αφού ολοκληρώσουμε και με την τελευταία ενότητα.

5. ΤΡΙΤΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΩΝ (δεύτερος, σύμφωνα με το αρχικό πρόγραμμα)

Συντονιστής: Χάρης Εξερτζόγλου, (αναπληρωτής καθηγητής ιστορίας)

Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας(ΑΣΚΙ)

Χάρης Εξερτζόγλου

[...] Θα ήθελα να ξεκινήσουμε με τα Αρχεία της Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας όπου ασκήθηκε ο κύριος Πολυχρονόπουλος, τον οποίο θα ζητούσα να έρθει στην έδρα, και θα ζητούσα επίσης να έρθει εδώ ο κύριος Βαγγέλης Καραμανωλάκης, ο επιστημονικός υπεύθυνος των αρχείων των ΑΣΚΙ, τον οποίο ευχαριστούμε πάρα πολύ που βρίσκεται εδώ μαζί μας σήμερα. Λοιπόν, θα ξεκινήσουμε με τον κύριο Πολυχρονόπουλο.

Γιάννης Πολυχρονόπουλος, ασκούμενος

Η συμμετοχή μου στο πρόγραμμα θερινής Πρακτικής Άσκησης του ακαδημαϊκού έτους 2003-2004 υπήρξε η πρώτη μου εμπειρία ενεργούς συμμετοχής σε εργασιακό περιβάλλον. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να είμαι ιδιαίτερα αγχωμένος κατά την έναρξη του προγράμματος. Ο κύριος Καραμανωλάκης ανέλαβε να με μυήσει στο χώρο που θα εργαζόμουν για ένα μήνα. Έτσι, αφού μου γνώρισε τα μέλη του μόνιμου προσωπικού των ΑΣΚΙ, μου εξήγησε τι ακριβώς εννοούμε με τον όρο «Ιστορικό Αρχείο», ποια είναι τα περιεχόμενα του, οι σκοποί που εξυπηρετεί και ο τρόπος οργάνωσης και λειτουργίας του. Επίσης, με ενημέρωσε για την ιστορία των ΑΣΚΙ, το αρχειακό τους υλικό, τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας τους, το νομικό καθεστώς στο οποίο υπόκεινται, καθώς και την ιδιοτυπία τους, που είναι ότι είναι ένας φορέας ανάμεσα σε Ιστορικά Αρχεία και ερευνητικό κέντρο. Έπειτα από αυτή τη γενική πληροφόρηση, με ενημέρωσε για το ωράριο που ήμουν υποχρεωμένος να τηρώ καθημερινά, καθώς και για την εργασία που θα έπρεπε να διεκπεραιώσω κατά τη διάρκεια της Άσκησης. Οι εργασίες αυτές αφορούσαν ταξινόμηση και καταγραφή αρχειακού υλικού, κυρίως ιστορικής σημασίας που προερχόταν από διάφορες δωρεές.

Οι εργασίες αυτές ήταν οι εξής: Πρώτον, καταγραφή του τύπου της μεταπολεμικής περιόδου. Στα πλαίσια της εργασίας αυτής ανέλαβα να διεκπεραιώσω τα εξής: πρώτον, καταγραφή των λυτών εγγράφων της εφημερίδας «Η Μάχη» της χρονικής περιόδου Οκτώβριος 1945 ως Μάιος 1946. Αφού μου εξήγησαν τη σκοπιμότητα της καταγραφής των φύλλων, που είναι σε ένα τελικό στάδιο να

δημιουργηθεί μια ηλεκτρονική βάση δεδομένων με τα υπάρχοντα φύλλα ώστε να φαίνονται οι τυχόν ελλείψεις, κι έτσι να επιτευχθεί η ταχύτερη και καλύτερη εξυπηρέτηση του ενδιαφερόμενου κοινού, μου εξήγησαν τη μεθοδολογία που ακολουθούν στην καταγραφή των φύλλων. Επίσης, μου επισήμαναν ότι ειδικά στη συγκεκριμένη περίπτωση θα έπρεπε να είμαι ιδιαίτερα προσεκτικός, δεδομένου ότι τα φύλλα ήταν λυτά, προέρχονταν από διαφορετικές δωρεές και δεν είχαν τοποθετηθεί πάντα στη σωστή σειρά. Έτσι, υπήρχε ο κίνδυνος να παρουσιαστούν ως ελλείψεις φύλλα τα οποία θα συναντούσα παρακάτω. Το δεύτερο στάδιο ήταν καταγραφή των λυτών φύλλων της εφημερίδας “Free Greece” της περιόδου 1944 ως 1947, τα οποία ήταν δεμένα σε τόμους. Επίσης, καταγραφή των τόμων 1-5 της εφημερίδας «Η Μάχη» που καλύπτουν τις χρονικές περιόδους 1944 ως 1947 και 1949 έως 1951. Και τέταρτον καταγραφή των λυτών φύλλων της εφημερίδας «Η Μάχη» της χρονικής περιόδου Ιούνιος 1946 έως Ιούνιος 1947. Στα 3 τελευταία στάδια δεν αντιμετώπισα κάποιο ιδιαίτερο πρόβλημα δεδομένου ότι είχα πλέον εξοικειωθεί με τη διαδικασία της καταγραφής φύλλων. Κάποια μικροπροβλήματα που ανέκυψαν, όπως παρεμβολή φύλλων άλλων εφημερίδων μέσα στους τόμους, κάποια λάθη στη χρονολογική τοποθέτηση των φύλλων και κάποια τυπογραφικά λάθη στη θέση του αριθμού φύλλου και της ημερομηνίας, τα αντιμετώπισα με τις υποδείξεις του προσωπικού που ήταν πάντα έτοιμο να μου λύσει κάθε απορία. Έτσι μπόρεσα να ολοκληρώσω αυτές τις εργασίες μέσα σε χρονικό διάστημα 3 εργάσιμων ημερών.

Δεύτερον, καταγραφή τύπου της μεταπολιτευτικής περιόδου. Στη διάρκεια αυτής της εργασίας γνώρισα τον κατεξοχήν χώρο φύλαξης αρχειακού υλικού, την αποθήκη, καθώς και τον τρόπο οργάνωσης της. Σ’ αυτό το στάδιο ανέλαβα συνεργασία με άλλους 2 ασκούμενους φοιτητές, να καταγράψω τα φύλλα της εφημερίδας «Ελευθεροτυπία» την περίοδο 1975 ως 2002. Παρά την πολύ μεγαλύτερη ποσότητα υλικού σε σχέση με τις εργασίες καταγραφής μεταπολεμικού Τύπου, δεν αντιμετώπισα κανένα πρόβλημα δεδομένου ότι οι ελλείψεις σ’ αυτά τα φύλλα ήταν ελάχιστες. Κάποια μικροπροβλήματα που ανέκυψαν, τα αντιμετώπισα με βάση την εμπειρία που είχα ήδη αποκτήσει από τις προηγούμενες εργασίες καταγραφής. Η εργασία αυτή διήρκεσε συνολικά και για τους 3 μας 10 εργάσιμες ημέρες.

Τρίτον, ταξινόμηση και καταγραφή δωρεάς Βασίλη Πλάτανου. Μου εξήγησαν πως σε μια δωρεά πρέπει να ταξινομούμε σε ομοειδείς κατηγορίες και στη συνέχεια να καταγράψουμε ένα πλήθος αντικειμένων. Συγκεκριμένα η δωρεά του Βασίλη Πλάτανου περιελάμβανε εφημερίδες, περιοδικά, φυλλάδια πολιτικού περιεχομένου,

πολιτικές αφίσες και ψηφοδέλτια. Δεν δυσκολεύτηκα να καταλάβω και να εφαρμόσω τη μεθοδολογία της καταγραφής, και δεδομένου ότι η δωρεά δεν ήταν ιδιαίτερα μεγάλη μπόρεσα να την καταγράψω σε χρονικό διάστημα μικρότερο της μιάμισης εργάσιμης ημέρας.

Τέταρτον, ταξινόμηση και καταγραφή της δωρεάς Δημήτρη Παπαδημήτρη. Η δωρεά αυτή ήταν πολύ μεγαλύτερη από την προηγούμενη και περιελάμβανε εφημερίδες, περιοδικά, λυτά φύλλα εφημερίδων, μια αρκετά μεγάλη σειρά εντύπων που εξέδιδαν οι Έλληνες πολιτικοί πρόσφυγες πριν και μετά τον επαναπατρισμό τους, με κυριότερο το περιοδικό « Η φωνή των εκπατρισμένων», μπροσούρες, πολιτικές αφίσες, προκηρύξεις, ψηφοδέλτια, και τα λοιπά. Η ταξινόμηση και καταγραφή της δωρεάς Παπαδημήτρη υπήρξε πιο πολύπλοκη από την αντίστοιχη διαδικασία της δωρεάς Πλάτανου. Λόγω του μεγαλύτερου όγκου της και της μεγαλύτερης ποικιλίας αντικειμένων που τη συγκροτούσαν. Έτσι χρειάστηκε να είμαι περισσότερο προσεκτικός, δεν αντιμετώπισα όμως καμία μεθοδολογική δυσκολία. Η ταξινόμηση και καταγραφή ολοκληρώθηκαν σε τρεις εργάσιμες ημέρες.

Πέμπτον, ταξινόμηση και καταγραφή του αρχείου Φώφης Λαζάρου. Πιστεύω ήταν το σημαντικότερο κομμάτι της δουλειάς μου. Όταν μου παρέδωσαν το αρχείο Λαζάρου να το ταξινομήσω και να το καταγράψω, μου επισήμαναν να είμαι ιδιαίτερα προσεκτικός λόγω του ότι περιέχει υλικό ιδιαίτερης αξίας, ιστορικής και συναισθηματικής. Αφού μου έκαναν γνωστή τη μεθοδολογία της ταξινόμησης και καταγραφής που περιείχε, ακολούθησαν τα εξής στάδια: πρώτον καταγραφή επιστολών, καρτ-ποστάλ, ευχετήριων καρτών και φωτογραφικού υλικού με ιδιόχειρες αφιερώσεις από και προς τις φυλακές Αβέρωφ, όπου κρατούνταν η Φώφη Λαζάρου, καθώς από και προς το σπίτι της από την πρώτη περίοδο μετά την αποφυλάκιση της. Δεύτερον, καταγραφή κειμένων που αφορούσαν τη δράση στελεχών του Ελληνικού Κομμουνιστικού Κινήματος, όπως ο Μήτσος Πατσαλιούδης. Τρίτον, καταγραφή χειροποίητων ευχετήριων καρτών, κατασκευασμένων από τους κρατούμενους που βρίσκονταν στις φυλακές Αβέρωφ και στο σανατόριο «Σωτηρία». Τέταρτον, έγγραφα ατόμων που έκαναν αντίσταση κατά της χούντας οι οποίοι κατά τη μεταπολιτευτική περίοδο ζήτησαν να τους δοθούν συντάξεις μαζί με ιατρικές γνωματεύσεις που πιστοποιούν τις βλάβες που υπέστησαν. Η ταξινόμηση και καταγραφή του αρχείου Λαζάρου ολοκληρώθηκε σε χρονικό διάστημα λιγότερο από 3 εργάσιμες ημέρες.

Κατά τη γνώμη μου, η συμβολή της πανεπιστημιακής μου εκπαίδευσης με βοήθησε όσον αφορά τον τρόπο συγκρότησης σκέψης μου με αποτέλεσμα να

εργαστώ μεθοδικά και να διεκπεραιώσω τις εργασίες που μου ανατέθηκαν με τον καλύτερο και ταχύτερο δυνατό τρόπο και με πλήρη επιτυχία όσον αφορά το τελικό της αποτέλεσμα. Παράλληλα οι γνώσεις μου γύρω από την τεράστια σημασία αυτού του αρχειακού υλικού για την προώθηση της ιστορικής έρευνας με έκανε να εργαστώ με ευσυνειδησία και υπευθυνότητα. Σας ευχαριστώ.

Βαγγέλης Καραμανωλάκης, ιστορικός, επιστημονικός συνεργάτης των ΑΣΚΙ

Ευχαριστώ πολύ. Καταρχήν να εξηγήσω λίγο τι είναι τα αρχεία, μια και δεν ξεφεύγουμε από τον γενικό κανόνα των αρχείων που ακούσαμε μέχρι τώρα. Το Αρχείο Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας είναι μια αστική μη κερδοσκοπική εταιρία που ιδρύθηκε πριν από 10-13 χρόνια με στόχο να διαχειριστεί ένα εξαιρετικά σημαντικό υλικό που αφορούσε το ελληνικό Κομμουνιστικό κίνημα και το Κομμουνιστικό Κόμμα από την δεκαετία του 1940 μέχρι το 1967. Μιλάμε περίπου για ενάμισι εκατομμύριο έγγραφα εξαιρετικής σημασίας και για την ελληνική ιστορία αλλά και ταυτόχρονα έγγραφα που μ' ένα τρόπο αποτελούν στο σύνολο τους ένα σημαντικό παρατηρητήριο για να δει κανείς την ελληνική κοινωνία τις περιόδους μετά την Κατοχή κυρίως από πολλαπλές οπτικές και σε πολλαπλές διαστάσεις.

Από τότε μέχρι σήμερα τα Αρχεία έχουν διευρυνθεί ξεπερνώντας και τα τρία εκατομμύρια έγγραφα με πολύ σημαντικά και πολιτικά αρχεία, όπως το Αρχείο της προδικτατορικής ΕΔΑ αλλά και αρχεία φορέων και εργασιμών όπως του Συλλόγου των υπαλλήλων της Εθνικής Τραπέζης, αρχεία συνδικαλιστικών οργανώσεων, κινημάτων. Τα Αρχεία αυτή τη στιγμή αποτελούν έναν από τους ελάχιστους εξειδικευμένους φορείς, ο οποίος ασχολείται με την σύγχρονη ιστορία, με την ιστορία κυρίως των κινημάτων και της Αριστεράς εκ των πραγμάτων λόγω του κυρίαρχου όγκου του αρχειακού υλικού που βρίσκει, και που συνειδητά και συστηματικά κάνει μια προσπάθεια να συλλέξει αυτό το υλικό ξεκινώντας απ' τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα και φτάνοντας μέχρι σήμερα με τις προκηρύξεις των φοιτητών από το Πανεπιστήμιο σας που οι προηγούμενοι συνάδελφοι, η κυρία Κυραμαργιού και η Αλεξία Πασαδάκη, είχαν τη καλοσύνη να μας φέρουν. Με αυτό το υλικό παλεύουμε και αυτό το υλικό προσπαθούμε να ταξινομήσουμε και να διαθέσουμε στην έρευνα.

Η σχέση μας με τα Πανεπιστήμια και την Πρακτική Άσκηση των φοιτητών ξεκινάει από το 1997 και από τότε μέχρι σήμερα έχουν περάσει αρκετοί φοιτητές από πολλά τμήματα και με μια εμπειρία που για όλους μας ήταν πολύ σημαντική. Ο

κύριος Μπαμίδης ήδη με αυτά που έχει πει με έχει καλύψει και δεν θα επεκταθώ πραγματικά στα οφέλη που έχει ένας αρχαιακός φορέας από αυτήν την συνεργασία και μάλιστα με ανθρώπους που, τουλάχιστον μέχρι τώρα, στην δική μας περίπτωση, στην πλειοψηφία τους έδειξε και πολύ σημαντικό ήθος, κέφι και μεγάλο ερευνητικό ενδιαφέρον.

Θα ήθελα μόνο να κάνω δυο επισημάνσεις εντασσόμενος στο πνεύμα που νομίζω έχει και η ημερίδα. Η πρώτη είναι η εξής: τα χρόνια αυτά πέρασαν φοιτητές από τα τμήματα Βιβλιοθηκονομίας μέχρι τα Πανεπιστήμια μια ποικιλία διάρκειας των πρακτικών τους ασκήσεων από τον ένα μήνα έως το εξάμηνο. Κατά τη γνώμη μου ένας μήνας είναι ένα εξαιρετικά μικρό χρονικό διάστημα. Καταλαβαίνω τα προβλήματα των Πανεπιστημίων και καταλαβαίνω πόσο δύσκολο είναι. Αλλά από την άλλη πλευρά ένας μήνας για να μπορεί ένας άνθρωπος να γνωρίσει το σύνολο των δραστηριοτήτων ενός αρχείου, γιατί ας μην ξεχνάμε ότι ένα Αρχείο εκτός από τα έγγραφα που εναπόκεινται σε κάποια ράφια είναι και μια σειρά από υπηρεσίες και μια σειρά από ανθρώπους και σχέσεις μεταξύ τους και δυναμικές και δουλειές και προβλήματα που ανακύπτουν και ζητήματα. Όλα αυτά λοιπόν μέσα σ' ένα μήνα είναι πολύ δύσκολο για έναν άνθρωπο να εξοικειωθεί με αυτά τα ζητήματα.

Από εκεί και πέρα το πρόβλημα που θα έπρεπε κανείς να δει είναι εάν αυτός ο μήνας στο μέτρο που δε μπορεί να είναι παραπέρα, πως θα μπορούσε να είναι πιο γόνιμος και για τα Πανεπιστήμια και για μας. Τη προηγούμενη χρονιά από όταν ήταν ο Γιάννης, με τις άλλες δυο κοπέλες προσπαθήσαμε να κάνουμε κάποια σεμινάρια εμείς. Δηλαδή άνθρωποι μέσα από τα Αρχεία μίλησαν, κατατόπισαν τέσσερις συναντήσεις, νομίζω ότι με σας δεν έγινε. Αυτές οι συναντήσεις πήγαν πολύ καλά. Δεν έγινε γιατί, όπως ειπώθηκε πολλές φορές, στη χρονιά του Γιάννη, γιατί οι άνθρωποι έχουν πολλές δουλειές, τρέχουν, κάνουν. Πάντως θα μπορούσαμε να σκεφτούμε τρόπους μεγαλύτερης σύνδεσης των Αρχείων με τα Πανεπιστήμια. Θα μπορούσε ενδεχομένως με βάση ορισμένα μαθήματα να συνδυαστεί η Πρακτική Άσκηση με κάποιο συγκεκριμένο Αρχείο ή με κάποια συγκεκριμένα θέματα που θα μπορούσαν να γίνουν. Παρόλα αυτά η Πρακτική Άσκηση για μας είναι κάτι πολύ σημαντικό και γιατί σ' ένα μεγάλο βαθμό ξεκαθαρίζει τη λάντζα του Αρχείου χονδρικά, αυτό που ο κύριος Μπαμίδης είπε πολύ ευγενικά, αλλά κυρίως γιατί μας δίνει τη δυνατότητα να έρθουμε σε επαφή με νεότερους ανθρώπους με κέφι που πολλές φορές μας βάζουν και μας τους ίδιους να σκεφτούμε πολύ έντονα το τι κάνουμε και γιατί το κάνουμε. Σας ευχαριστώ.

Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού (ΙΜΕ)

Χάρης Εξερτζόγλου

Ευχαριστούμε και εμείς πολύ και θα ήθελα στη συνέχεια να καλέσω την κυρία Ματίλντα Κονόμη και τον κύριο Άγγελο Παπακοσμά που ασκήθηκαν στο Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, συνολικά ήταν 4 φοιτητές μας που βρέθηκαν εκεί. Η κυρία Διαμάντω Κατοστάρη και η κυρία Σοφία Σαμαντά δεν είναι εδώ μαζί μας σήμερα, έχουν αποφοιτήσει. Θα ήθελα επίσης να καλέσω και τον κύριο Βαρλά, ο οποίος ήταν υπεύθυνος. Λοιπόν, θα ζητήσω από τα παιδιά να ξεκινήσουν. Η Ματίλντα θα ξεκινήσει θα συνεχίσει μετά ο Άγγελος και θα συνεχίσουμε με τον κύριο Βαρλά.

Ματίλντα Κονόμη, ασκούμενη

Στη χρονική περίοδο μεταξύ 5 Ιουλίου και 30 Ιουλίου μας δόθηκε η δυνατότητα από το Τμήμα να συμμετάσχουμε στη θερινή πρακτική άσκηση στο Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού στη περιοχή του Θησείου. Συγκεκριμένα η Πρακτική Άσκηση έλαβε χώρα στο τμήμα Γενεαλογίας στο οποίο υπεύθυνος είναι ο κύριος Βαρλάς και η υποδοχή που μας επιφύλαξε τόσο ο ίδιος όσο και η συνεργάτιδα του Βασιλική Ρουμελιώτη ήταν φιλόξενη και ιδιαίτερα θερμή. Το ίδιο όμως θερμή αποδείχτηκε και η μετέπειτα συνεργασία.

Ο εργασιακός χώρος περιλάμβανε τέσσερα γραφεία με ηλεκτρονικούς υπολογιστές από τα οποία τα δυο ήταν στη διάθεση μας και αυτό είχε ως συνέπεια να εργαζόμαστε ανά δυο άτομα. Ο χώρος εργασίας διέθετε πολλούς χάρτες, έγγραφα σχετικά με το έργο του τμήματος, καθώς και ένα μεγάλο Αρχείο που περιλάμβανε δελτία καταγραφής γενεαλογικών δέντρων του κοινού που είχε έρθει σε επαφή με το Ίδρυμα, είτε είχε πάει το ίδιο να δώσει κάποια στοιχεία είτε μέσω Internet, κτλ. Η εργασία μας ήταν καθημερινή και δεν αφορούσε μόνο έναν συγκεκριμένο τομέα αλλά περιλάμβανε πολλές επιμέρους εργασίες, όπως η καταχώρηση γενεαλογικών δέντρων, απογραφές και αξιοποίηση στοιχείων που προερχόταν από πηγές. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι εντυπωσιακή ήταν η επίσκεψη που κάναμε στον εκθεσιακό χώρο του Ιδρύματος, που βρίσκεται στην οδό Πειραιώς και έχει την ονομασία «Ελληνικός Κόσμος». Είχαμε την ευκαιρία να περιηγηθούμε σε 2 εκθέσεις που είχαν ενιαίο θέμα τους Ολυμπιακούς Αγώνες από την Αρχαιότητα και η άλλη τα Μαθηματικά. Θαυμάσαμε το δωμάτιο της εικονικής πραγματικότητας που ονομάζεται «Κιβωτός». Επισκεφθήκαμε επίσης τον ειδικό χώρο που φιλοξενεί εκδόσεις του Ιδρύματος, όπως βιβλία, CDs και διάφορα αναμνηστικά.

Άγγελος Παπακοσμάς, ασκούμενος

Οι εργασίες που κάναμε ήταν κυρίως πάνω σε ηλεκτρονικό υπολογιστή. Μάθαμε κάποια καινούργια πράγματα γιατί οι υπολογιστές του Ιδρύματος ήταν iMac, και δεν γνωρίζαμε, και έτσι αναγκαστήκαμε να μάθουμε τα βασικά στοιχεία. Οι εργασίες ήταν για Word, Excel και για το ειδικό πρόγραμμα Reunion. Το πρόγραμμα αυτό κατέγραφε γενεαλογικά δέντρα με τα οποία βασικά ασχοληθήκαμε. Ήταν από πρόσφυγες της μικρασιατικής καταστροφής, και γενικά ότι είχαμε να κάνουμε αφορούσε τους πρόσφυγες αυτούς.

Επίσης πάνω στη δουλειά μας ήταν να πάμε και σε ορισμένα ΚΑΠΗ, να μαζέψουμε κάποια γενεαλογικά δέντρα, αλλά τελικά δεν μας δόθηκε αρκετός χρόνος και δεν προλάβαμε να το κάνουμε αυτό το πράγμα. Ουσιαστικά περιοριστήκαμε στην καταγραφή των γενεαλογικών δέντρων, αλλά για να πω πιο αναλυτικά τις εργασίες, ήταν η καταγραφή του Βατοπεδίου, διάφορων κλήρων, καταγράψαμε τις οικογένειες στο Reunion, το Excel και το Word, καταχωρούσαμε διάφορα γενεαλογικά δέντρα, κάναμε διαγράμματα γενεαλογικών δέντρων της Αρτάκης, το γενεαλογικό δέντρο της οικογένειας Μινιώτη και καταχώρηση γενεαλογικών δέντρων της Μακρυμάλλης και από μια πηγή, εφημερίδες της Κάτω Παναγιάς, από τα τέλη της δεκαετίας του 1950 ως τα τέλη του 1960. Βλέπαμε και όλες τις κοινωνικές εκδηλώσεις, γάμους, βαφτίσια, ακόμα και κηδείες, και από' κει ψάχναμε τις εφημερίδες, βρίσκαμε τα γενεαλογικά δέντρα και τα περνάγαμε στο Reunion.

Μετά πήγαμε στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών απ' όπου βρήκαμε ορισμένα πολύ ενδιαφέροντα δεδομένα για περιοχές όπως τα Σκουπιά, το Πασά Λιμάνι, ο Κατάτοπος, το Βόρι, λοιπόν και τα καταγράψαμε αυτά στο Word. Επίσης διαβάσαμε κάποια βιβλία, ο καθένας ξεχωριστά βιβλία, τα οποία τα παρουσιάσαμε στον κύριο Βαρλά, τα οποία όλα αφορούσαν τη μικρασιατική καταστροφή και τους πρόσφυγες. Επίσης κάναμε απογραφές, πήγαμε στην Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, βρήκαμε δεδομένα και καταγράψαμε στο Excel απογραφές και κάναμε διαγράμματα από το έτος 1928 στις περιοχές Άρτας και Κυλλήνης, όσον αφορά πάντα τους πρόσφυγες. Κάναμε απογραφή του νομού Πέλλας για τα έτη 1920 και 1923 στο Excel, και κάναμε απογραφή του νομού Θεσσαλονίκης, δεν το προλάβαμε να το τελειώσουμε, όσο κάναμε.

Ματίλντα Κονόμη

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα μαθήματα που μας βοήθησαν στη δουλειά μας ήταν το μάθημα της κυρίας Χρυσανθοπούλου «Μειονότητες και Μετανάστες», το μάθημα του κυρίου Καράβα «Σύγχρονη Ελληνική ιστορία» και κυρίως το μάθημα της κυρίας Καντσά «Ανθρωπολογία της Συγγένειας», αφού είχε άμεση σχέση με τη Γενεαλογία.

Άγγελος Παπακοσμάς

Επίσης, μας βοήθησαν τα μαθήματα «Κράτος και Κοινωνία στη νεότερη Ελλάδα» και το «Έθνη και Εθνικισμός στο Βαλκανικό χώρο» αλλά αυτό δεν προλάβουμε να το κάνουμε, το κάναμε αργότερα, αλλά δεν πειράζει. Απαραίτητη για την αποτελεσματικότερη διεκπεραίωση των εργασιών ήταν η γνώση επίσης ηλεκτρονικού υπολογιστή, κάτι που όλοι οι φοιτητές συμμετείχαν σε ικανοποιητικό βαθμό, αν και δυσκολευτήκαμε λίγο γιατί οι υπολογιστές ήτανε iMac όπως είπα, και υπήρχε ένα πρόβλημα. Αλλά η συνεργασία μας ήταν αρκετά καλή. Δεν αντιμετωπίσαμε ιδιαίτερα προβλήματα. Και θέλουμε να ευχαριστήσουμε τον κύριο Βαρλά και την κυρία Βάσω Ρουμελιώτη, οι οποίοι ήταν κι αυτοί μέσα στο Τμήμα της Γενεαλογίας και μας βοήθησαν πάρα πολύ.

Μιχαήλ Βαρλάς, ιστορικός, υπεύθυνος Τμήματος Γενεαλογίας

Ακούγοντας τον Άγγελο και την Ματίλντα να μιλάνε, σκέφτηκα ότι κάνανε πάρα πολλά πράγματα και οι τέσσερις, φοιτήτριες και φοιτητές. Κάνανε πάρα πολλά πράγματα για το λίγο χρόνο. Τι εννοώ, ότι στην ουσία με αυτή την πρακτική καθυστερήσαμε πάρα πολύ στην εκκίνηση. Έγινε μισή πρακτική. Η μισή πρακτική σημαίνει ότι ένα κομμάτι δουλειάς το οποίο προγραμματίζεται να γίνει στο δεύτερο μισό, όπως είναι η επαφή με πρόσωπα, με ηλικιωμένους, οι συνεντεύξεις, δεν έγιναν. Και νομίζω ότι είναι λίγο άδικο και για τα παιδιά, γιατί τράβηξαν το κουπί στα πρώτα στάδια, που είναι και τα πιο άχαρα, και δεν προχώρησαν στο να δουν ολοκληρωμένη τη δουλειά τους.

Σε εικόνες θα ήθελα πολύ σύντομα να σας δείξω τι κάνουμε. (σ. ακολουθεί προβολή και σχολιασμός διαφανειών). Στο Τμήμα Γενεαλογίας στην ουσία συλλέγουμε οικογενειακά δεδομένα, αυτοβιογραφίες και διάφορα στοιχεία, φωτογραφίες, έγγραφα, ντοκουμέντα, προσωπικά σχόλια και αφηγήσεις σ' ένα

πρόγραμμα το οποίο το ονομάζουμε «My History» - «Η Ιστορία μου» - και το οποίο βρίσκεται περίπου στα σπάργανα του. Αυτό είναι ένα δελτίο μέσα από το οποίο έρχονται σε επαφή όσοι ενδιαφέρονται και δηλώνουν το ενδιαφέρον τους για τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα και για να τους στείλουμε το ειδικό Δελτίο Καταγραφής Γενεαλογικών Δέντρων, είτε για να μας ζητήσουν περαιτέρω πληροφορίες, έτσι πιο λεπτομερή επικοινωνία. Τα στοιχεία έρχονται είτε σ' αυτή τη μορφή, είναι ένα ερωτηματολόγιο στο Word, είτε στη μορφή του δελτίου καταγραφής που είδατε, και γίνεται μια επεξεργασία σε προσωπική βάση. Αυτό τι σημαίνει; Ότι σε αυτό το πρόγραμμα το Reunion μπορούμε να ενοποιήσουμε στοιχεία από πολλαπλές πηγές με βασικό άξονα τη ζωή και τη δραστηριότητα ενός ανθρώπου και μιας οικογένειας. Αυτή είναι η πρώτη εικόνα που έχει κανείς όταν ανοίξει το πρόγραμμα, το οποίο όμως μας επιτρέπει, από τη μια να δημιουργούμε διαγράμματα, που ικανοποιούν κι αυτούς που μας προσφέρουν τα στοιχεία, ή διαγράμματα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για εκπαιδευτική δραστηριότητα, όπως είναι αυτές οι γραμμές ζωής των ανθρώπων μιας οικογένειας, αλλά επίσης να δημιουργούμε βάσεις δεδομένων από τα στοιχεία που μπορούν να προέρχονται από πηγές, όπως απογραφές προσφύγων, μητρώα προσφύγων, τα πρώτα ειδικά δημοτολόγια ή εκλογικοί κατάλογοι που φτιάχτηκαν για τους πρόσφυγες, και έτσι να έχουμε μια συνολική εικόνα ενός πληθυσμού σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Πράγμα το οποίο μας επιτρέπει να παίζουμε με στατιστικά στοιχεία, όπως είναι οι ηλικίες ή η δομή της οικογένειας. Και βέβαια αποτυπώνουμε ψηφιακά, όπως κάνουν κι άλλοι φορείς που ακούσατε, διάφορα στοιχεία από την εγκατάσταση των προσφύγων εδώ, φωτογραφίες, αυτό είναι μια απόδειξη από τις πληρωμές των δανείων, και συλλέγουμε και υλικό αυτοβιογραφικό από ανθρώπους που αποφάσισαν μόνοι τους ή με την παρακίνηση κάποιων οικείων τους να γράψουν για τη ζωή τους. Ένα υλικό που εγείρει αρκετά προβλήματα.

Τα παιδιά, είχαν ένα πρόβλημα στην ανάγνωση, αλλά επίσης υπάρχουν προβλήματα στην προετοιμασία του υλικού για δημοσιοποίηση, για το πώς παρεμβαίνουμε στο κείμενο, αν διορθώνουμε ή δεν διορθώνουμε κάποια πράγματα, αν ενοποιούμε σπαράγματα ενός κειμένου. Μέχρι προβλήματα νομικά, όπως τι γίνεται όταν φτάνουν οι άνθρωποι να αναφέρονται στα ζητήματα της Κατοχής και του Εμφυλίου, όπου τα πράγματα δεν ήταν τόσο αγγελικά πλασμένα και πολλές φορές αναφέρονται σε εγκλήματα ή στη δράση παρακρατικών ομάδων κυρίως σε

περιοχές όπως του Βόλου ή της Μεσσηνίας, και με πρόσωπα που εμπλέκονται στη πολιτική ζωή, άρα δυσκολευόμαστε να τα αξιολογήσουμε.

Αυτά είναι κάποια από τα στοιχεία που μπαίνουν στη διαδικασία να παράγουμε ως εικόνα, ως αποτέλεσμα δηλαδή της επεξεργασίας των στατιστικών. Βλέπουμε την κατανομή του πληθυσμού σε πρόσφυγες και μη πρόσφυγες, την κατανομή σε φύλα, και αυτό είναι ένα διάγραμμα το οποίο φτιάξαμε με τα παιδιά της προηγούμενης πρακτικής (σ. εννοεί τον Ιούλιο του 2003) και το οποίο παρότι είναι μια εικόνα, λέει πάρα πολλά πράγματα. Και νομίζω ότι απεικονίζει την εμπειρία της μετανάστευσης που έχουμε και μεις σήμερα τουλάχιστον στις περιοχές που ζούν με πολύ έντονο μεταναστευτικό ρεύμα. Το διάγραμμα εδώ έχει δυο πλευρές. Στη μια μας δείχνει το ποσοστό των προσφύγων στο συνολικό πληθυσμό. Και αν μπορείτε να διακρίνετε, εδώ έχουμε ένα ποσοστό γύρω στο 97%, εδώ ένα ποσοστό γύρω στο 4%. Η αριστερή πλευρά του διαγράμματος μας δείχνει την αναλογία ανδρών και γυναικών. Αν προσπαθούσαμε να το πούμε σε μια πρόταση, μπορούμε να πούμε ότι όσο υψηλότερη αναλογία υπάρχει του προσφυγικού πληθυσμού στον συνολικό πληθυσμό, τόσο περισσότερο ισορροπημένη είναι η σχέση των δυο φύλων, με τα παρεπόμενα που μπορεί να έχει και από πλευράς γαμήλιας συμπεριφοράς, στρατηγικών και ούτως καθεξής.

Οπότε τα παιδιά, αυτό που έκαναν είναι στην ουσία ότι προετοίμασαν την επόμενη φάση των προγραμμάτων ή των συνεργασιών μας σε αυτές τις περιοχές. Δηλαδή όταν δουλεύουμε με τη στατιστική μιας περιοχής, στην ουσία βλέπουμε πράγματα τα οποία μπορούμε να τα επεξεργαστούμε ή να τα διερευνήσουμε μέσα από τα γενεαλογικά δέντρα ή μέσα από προσωπικές συνεντεύξεις, μέσα από την επικοινωνία με τον κόσμο.

Σε σχέση με την πρακτική, για μας πρακτική σημαίνει, και πολύ ωραία το έθεσε ο κύριος Μπαμίδης, εκτός απ' αυτά, μια πολυτέλεια να δοκιμάζουμε εκτός της κανονικής ροής της εργασίας μας ορισμένα πράγματα. Δηλαδή μπορούμε να ελέγχουμε το πώς κάνουμε ανασύσταση οικογενειών μέσα από εφημερίδες, περιοδικά, πράγμα που έκαναν με πάρα πολλή επιτυχία τα παιδιά. Μπορούμε να δοκιμάζουμε καινούργιους τρόπους ρύθμισης των εργασιών μας. Η μια απο τους τέσσερις φοιτητές/φοιτήτριες δούλεψε για ένα διάστημα στο μέρος όπου περνά τις διακοπές της, κάνοντας λίγο και το κέφι της, αλλά μπαίνοντας και σε μια κοινωνία όπου έχει τοπική γνώση, άρα γνωρίζει πολύ καλύτερα ποια πόρτα θα χτυπήσει, με ποιους θα μιλήσει και ούτως καθεξής. Σχετικά με το Πανεπιστήμιο, νομίζω ότι εμάς

μας έδωσε δύο πολύ καλά συμβόλαια με απόφοιτους του Τμήματος για ένα άλλο πρόγραμμα. Γιατί οι φοιτητές ή φοιτήτριες που έρχονται δημιουργούν ένα καλό όνομα για το Πανεπιστήμιο. Και σε ένα φορέα σαν τον δικό μας αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό. Γιατί δίπλα στα 5 κλασσικά τμήματα Ιστορίας-Αρχαιολογίας, Ανθρωπολογίας και Κοινωνιολογίας, μπαίνουν τμήματα που ίσως σε μια πρώτη ανάγνωση δεν είναι στον κατάλογο των επιθυμητών προσλήψεων. Και πιστεύω ότι χωράει μια βελτίωση, αν μπορέσουμε να σχεδιάσουμε λίγο καλύτερα από τα πριν την πρακτική. Και από μέρους των φορέων, δηλαδή εμείς είμαστε τρεις φορείς που ασχολούμαστε κατά κύριο λόγο για παράδειγμα με την Μικρά Ασία, με την προσφυγική μνήμη ή με την διαχείριση αρχείων προσώπων, προσωπικών αναμνήσεων, και ούτως καθεξής. Το να σχεδιάσουμε από κοινού μαζί με το Πανεπιστήμιο την πρακτική, σημαίνει ότι και καλύτερα μπορούμε να οργανώσουμε την πρακτική, να στείλουμε ένα syllabus, να πούμε ότι «ξέρετε, αυτές είναι οι δουλειές που θα κάνετε». Μπορούμε καλύτερα να πούμε τι δουλειές θα κάνετε στο κάθε φορέα και τι έχετε να αντιμετωπίσετε. Από το αν θα δουλέψετε με πρωτογενές υλικό ή θα δουλέψετε σε PC, μέχρι το αν υπάρχουν υπολογιστές ή δεν υπάρχουν σ' αυτές τις αίθουσες. Και να προετοιμάσουμε κι ένα κοινό εκπαιδευτικό υλικό, το οποίο είναι πολύ σημαντικό και που αν το κάνουμε όλοι οι φορείς, αν κάνουμε μαζί οι πέντε φορείς, ελαχιστοποιούμε το κόστος που προκύπτει για το φορέα σε εργασία. Σε φορείς ή τμήματα 2-3 προσώπων, σημαίνει ότι ένα πρόσωπο περίπου ασχολείται τον περισσότερο χρόνο του με τους εκπαιδευόμενους.

Και τέλος θεωρώ πολύ σημαντικό να γίνει μια συνεννόηση με το τμήμα για το τι γίνεται με αυτό το υλικό που παράγουν οι φοιτητές. Για μας, εννοώ στο Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, υπάρχει ηθική δέσμευση ότι οι φοιτητές που δουλεύουν ένα υλικό, γιατί έχουμε Πρακτικές όλο το χρόνο και Πρακτικές με πολύ μεγαλύτερη διάρκεια, έχουμε ας πούμε και τον πρώτο λόγο στην δημιουργία κάποιων εργασιών και θα ήταν ευχής έργο παιδιά από το Τμήμα, τα ίδια ή κάποια άλλα, αυτό που δημιουργούν ως απόθεμα πολιτισμού ή ως απόθεμα εργασίας αρχειακής να ωφελεί τουλάχιστον τους ίδιους και τους συμφοιτητές τους κατά πρώτο λόγο, και μετά οποιονδήποτε άλλο από την κοινωνία θελήσει. Και αν μπορούμε με κάποιο τρόπο να δημιουργήσουμε μικρά projects, όπου τα παιδιά κι εμείς, θα μπορούμε να δούμε τα αποτελέσματα των εργασιών μας, είτε σε ηλεκτρονική είτε σε συμβατική μορφή, νομίζω ότι θα ήταν καλό και νομίζω ότι θα προπαγάνδιζε και το νόημα της πρακτικής

όχι μόνο στο στενό κύκλο των πενήντα ανθρώπων που βρισκόμαστε στην ημερίδα, αλλά και σ' ένα ευρύτερο κοινό.

Χάρης Εξερτζόγλου

Θα ήθελα στη συνέχεια να καλέσω την κυρία Βαλεντίνη Τσελίκα, η οποία είναι υπεύθυνη του τμήματος ιστορικών Αρχείων του Μουσείου Μπενάκη και με πολλή χαρά την υποδεχόμαστε, καθώς και την κυρία Μαρία Ζαμάγια, η οποία είναι μια από τις δύο φοιτήτριες που ασκήθηκαν κατά τη διάρκεια της θερινής Πρακτικής Άσκησης στο συγκεκριμένο φορέα. Η κυρία Άννα-Μαρία Χριστοπούλου-Μαραγκού που ήταν η δεύτερη εκπρόσωπος μας στο φορέα, έχει αποφοιτήσει και δεν μπόρεσε να είναι εδώ μαζί μας. Μαρία, ξεκινάμε με σένα.

Μουσείο Μπενάκη

Μαρία Ζαμάγια, ασκούμενη

Ο φορέας στον οποίο μου είχε ανατεθεί συμμετοχή στη θερινή Πρακτική Άσκηση είναι το Μουσείο Μπενάκη και συγκεκριμένα το Τμήμα Ιστορικών Αρχείων και χειρογράφων. Η εντύπωση που αποκόμισα στην επίσκεψη μου στο Μουσείο, όντας γεμάτη περιέργεια και ανυπομονησία, ήταν πολύ ευχάριστη. Μια υπάλληλος ανέλαβε να μας ξεναγήσει στο χώρο και να μας εξηγήσει την εργασία που έπρεπε αρχικά να βγάλουμε εις πέρας. Το κλίμα έγινε γρηγορότερα οικείο χάρη στη φιλική αντιμετώπιση που είχαμε από τους υπαλλήλους του οργανισμού.

Το κτίριο στο οποίο στεγάζεται αυτό το τμήμα του Μουσείου ήταν η κατοικία της συγγραφέως και κόρης του Εμμανουήλ Μπενάκη, Πηνελόπης Δέλτα. Τα ψηλοτάβανα δωμάτια με τα μεγάλα παράθυρα, τα παλιά αρχοντικά έπιπλα προσδίδουν στο χώρο μια αίσθηση ιστορικότητας η οποία κορυφώνεται όταν εισέρχεται κανείς στο υπόγειο. Ο χώρος αυτός, που προοριζόταν κάποτε για το υπηρετικό προσωπικό της Πηνελόπης Δέλτα, φιλοξενεί σήμερα εκατοντάδες φάκελους οι οποίοι περιέχουν τα έγγραφα και τις φωτογραφίες, το αρχειακό δηλαδή υλικό του ιστορικού τμήματος του Μουσείου. Στο χώρο αυτό, όπου η Ιστορία παίρνει τη μορφή πρωτογενούς υλικού που αναζητά επεξεργασία για να γίνει επιστήμη, βρισκόμασταν κάθε πρωί για να προμηθευτούμε τους φακέλους που θα χρειαζόμασταν για την εργασία μας.

Η εργασία που μας ανατέθηκε αρχικά ήταν η αρίθμηση των επιστολών που προορίζονταν προς τον Ελευθέριο Βενιζέλο. Τα έγγραφα έπρεπε να ταξινομηθούν χρονολογικά ή σπανιότερα θεματικά. Εάν δεν υπήρχε ημερομηνία στην αρχή κάποιας επιστολής η ταξινόμηση γινόταν με βάση το θέμα της ή καταχωρείτο μαζί με άλλες του ίδιου αποστολέα. Η δυσκολία που αντιμετώπισα σ' αυτό το μέρος της εργασίας ήταν η δυσανάγνωστη για μένα γραφή των επιστολών. Οι υπάλληλοι του Μουσείου, που είχαν παρακολουθήσει μαθήματα Παλαιογραφίας, μας βοήθησαν στην ανάγνωση των κειμένων, όσους το χρειάζονταν, ώστε να γίνει σωστή θεματική ταξινόμηση. Μετά από εργασία μιας εβδομάδας σε συνεργασία με τη συμφοιτήτρια που συμμετείχε επίσης στην πρακτική, ταξινομήσαμε 21 φακέλους. Οι φάκελοι περιείχαν από 50 έως 190 έγγραφα.

Τη δεύτερη εβδομάδα της Πρακτικής Άσκησης μας έγινε ενημέρωση για τη χρήση του προγράμματος Advance, στα υποσυστήματα εισαγωγής δεδομένων του ηλεκτρονικού υπολογιστή. Η εργασία αυτή μου φάνηκε αρχικά ιδιαίτερα περίπλοκη, καθώς η σχέση μου με τους υπολογιστές ήταν τότε πολύ μικρή. Τις πρώτες μέρες η καταλογογράφηση κυλούσε αργά, τα ερωτήματα ήταν πολλά και οι διευκρινήσεις που ζητούσαμε από τους υπαλλήλους συνεχείς. Η προθυμία τους να μας βοηθήσουν μας έκανε να επεξεργαστούμε τις δυσκολίες.

Η εργασία απαιτούσε ιδιαίτερη προσοχή ώστε να μην γίνουν λάθη. Εισηγάγα συνολικά 45 δελτία. Τα δελτία περιέχουν πληροφορίες για κάθε έγγραφο ξεχωριστά: έναν τίτλο και μια περίληψη του περιεχομένου του, το είδος του εγγράφου, τα πρόσωπα και τις τοποθεσίες που αναφέρονται σ' αυτό, τους υπογράφοντες, τον αριθμό ταξινόμησης και τις άλλες τέτοιες πληροφορίες. Τα δελτία στις περισσότερες περιπτώσεις υπήρχαν ήδη κι εγώ έπρεπε να τα ελέγξω, τα λάθη δεν ήταν σπάνια κι αυτό απαιτούσε ιδιαίτερη προσοχή, και να τα εισάγω στον υπολογιστή. Όπου δεν υπήρχαν δελτία έπρεπε να συμπληρωθούν από εμένα και στη συνέχεια να εισαχθούν. Αυτό που ήταν απαραίτητο σε αυτό το μέρος της εργασίας, της αποδελτίωσης δηλαδή, ήταν η ικανότητα να εντοπίζεται το κύριο νόημα του εγγράφου και μέσα από μια διαδικασία αφαίρεσης να μετατρέπεται το κείμενο, συχνά πολλών σελίδων, σε μια περίληψη 2-3 γραμμών και σε ένα περιεκτικό και κατανοητό τίτλο. Η δυσκολία ήταν κι εδώ η ίδια, η δυσανάγνωστη δηλαδή γραφή. Υπήρχε μια βελτίωση στην ικανότητα μου να διαβάζω τα έγγραφα, αλλά τα κενά εξακολουθούσαν να είναι αρκετά. Και πάλι η βοήθεια των υπαλλήλων ήταν σημαντική.

Η πιο χρονοβόρα διαδικασία ήταν ο εντοπισμός των αναφερομένων στα έγγραφα προσώπων. Εκεί που αναγραφόταν μόνο τα επώνυμα διαφόρων ανθρώπων έπρεπε να ανατρέξω στις εγκυκλοπαίδειες, να εντοπίσω το όνομα, να συγκρίνω τις ημερομηνίες, ώστε να καταλήξω στο σωστό πρόσωπο κι έτσι να το εισάγω στον υπολογιστή.

Τα έγγραφα, στην πλειοψηφία τους πρωτότυπα χειρόγραφα, μας προκάλεσαν πρωτόγνωρα συναισθήματα. Ο εντυπωσιασμός του να κρατάμε τις πηγές της Ιστορίας στα χέρια μας ήταν αρχικά μεγάλος και συνοδευόταν από την άγνοια μας για το πως να συμπεριφερθούμε σε αυτά που ήταν φθαρμένα από το χρόνο. Αυτό φάνηκε από την πρώτη απορία που μας δημιουργήθηκε όταν βρεθήκαμε για πρώτη φορά στο υπόγειο με τα έγγραφα. «Μπορούμε να τ' αγγίξουμε;» Ιδιαίτερη εντύπωση μας έκαναν τα έγγραφα που περιέχονταν στο αρχείο «Ποιητές και Λόγοι». Πρωτότυπες γραφές ποιημάτων, σημειώσεις και μουτζούρες, μου έδιναν την αίσθηση πως παρακολουθώ τη διαδικασία σκέψης ανθρώπων που έζησαν πολύ πριν από μένα. Όσον αφορά τις επιστολές προς τον Ελευθέριο Βενιζέλο, αυτό που συγκράτησα ήταν ένα τηλεγράφημα που έλεγε: «Να μας ζήσει η τσούπρα». Οι περισσότερες επιστολές είχαν πολιτικό χαρακτήρα. Αυτό, τόσο απλό και ανθρώπινο, με έκανε στιγμιαία να συνειδητοποιήσω ότι πρόσωπα που έχω στο μυαλό μου ως ιστορικά, είχαν κι άλλη μια ιδιότητα που παρέμενε ξεχασμένη, την ανθρώπινη. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος ήταν ένα ιστορικό πρόσωπο. Γύρω του υπήρχαν πολιτικές ιδέες και πρακτικές, πολιτικοί αντίπαλοι και υποστηρικτές, και ξαφνικά έγινε ένας παππούς που δεχόταν ευχές για τη «τσούπρα» του, τόσο απλός και οικείος. Αυτή η αίσθηση αμεσότητας με ανθρώπους τόσο μακρινούς είναι αυτό που θα μου μείνει από την ενασχόληση μου με τα έγγραφα και τις επιστολές.

Κάτι άλλο που μου έκανε απ' την αρχή ιδιαίτερη εντύπωση ήταν οι άνθρωποι που εργαζόνταν στο χώρο εθελοντικά. Τρεις γυναίκες, δυο ηλικιωμένες και μια νεαρή, έρχονταν καθημερινά εδώ και χρόνια για να προσφέρουν την βοήθεια τους στην αρχειοθέτηση του υλικού του Μουσείου. Η παρουσία τους είναι ανελλιπής και η βοήθεια τους τόσο σημαντική, που τους έχουν παραχωρηθεί μόνιμα γραφεία για να δουλεύουν όπως οι εργαζόμενοι στο χώρο. Για αρκετές ώρες την ημέρα ήταν σκυμμένες πάνω απ' τα έγγραφα και δουλεύοντας με ιδιαίτερη προσήλωση και προσοχή. Πολλές φορές ήταν αυτές που μας βοηθούσαν στις δυσκολίες που αντιμετωπίζαμε στην εργασία μας.

Ο γενικότερος σκοπός της εργασίας, η προσεγμένη δηλαδή ταξινόμηση των εγγράφων ώστε να είναι προσβάσιμα και εύκολα εντοπίσιμα σε μελετητές ή σε άλλους ανθρώπους που μπορεί να τα αναζητήσουν, νομίζω ότι επιτεύχθηκε σε ικανοποιητικό βαθμό. Η συμμετοχή μου στη Πρακτική Άσκηση μου έδωσε τη δυνατότητα να γνωρίσω έναν πιθανό επαγγελματικό χώρο, να βιώσω την καθημερινότητα της εργασίας πάνω σε συγκεκριμένο αντικείμενο, να εξοικειωθώ με την οργάνωση του αρχειακού υλικού. Η γενικότερη εμπειρία που αποκόμισα με ώθησε να σκεφτώ ουσιαστικότερα για το μέλλον και την επαγγελματική μου αποκατάσταση, αλλά και να αναρωτηθώ πάνω σε ζητήματα που αφορούν την Ιστορία και τις πηγές της.

Χάρης Εξερτζόγλου

Ευχαριστούμε πολύ. Κυρία Τσελίκα.

Βαλεντίνη Τσελίκα, υπεύθυνη τμήματος Ιστορικών Αρχείων του Μουσείου Μπενάκη

Τα συναισθήματα που εξέφρασε η Μαρία είναι λιγάκι ξεχασμένα για μας τους παλιούς του Αρχείου. Κι τα ξανάφερε πάλι στο μυαλό μας μια κοπέλα που τελοσπάντων ήταν η πρώτη επαφή που είχε με τα αρχεία. Για μας αυτό ανήκει στο παρελθόν.

Θα σας πω δυο λόγια για το Μουσείο, για τα Ιστορικά Αρχεία του Μουσείου Μπενάκη, πως ξεκίνησαν, πως οργανώθηκαν. Είναι ένα τμήμα που δημιουργήθηκε από το 1955 από την αείμνηστη Ευγενία Χατζηδάκη και λειτουργεί μέσα στους κόλπους του Μουσείου Μπενάκη, το οποίο είναι από τους παλαιότερους μουσειακούς οργανισμούς, που λειτουργεί στην Ελλάδα από το 1931.

Ιδρυτής του ήταν ο γνωστός σε όλους μας Τρελαντώνης, ο Αντώνης ο Μπενάκης, ο οποίος προέρχεται από μια οικογένεια της διασποράς, από την Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου. Είχε ασχοληθεί με το εμπόριο βάμβακος, το οποίο κληρονόμησε από τον πατέρα του, μια μεγάλη επιχείρηση και με υποκαταστήματα στην Ευρώπη και στην Αμερική από το 19^ο αιώνα, δηλαδή στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, και με το οποίο ασχολήθηκε και ο ίδιος με το εμπόριο βάμβακος, και αυτό του 'δωσε την δυνατότητα και τις εσωτερικές ανησυχίες που είχε να ασχοληθεί με το ιστορικό αντικείμενο και το συλλεκτικό γενικά. Ξεκίνησε τις συλλογές του με τα Ισλαμικά, με τις ισλαμικές συλλογές, λόγω τόπου καταγωγής, που ήταν η Αλεξάνδρεια και σιγά σιγά επεξέτεινε τα ενδιαφέροντα του και στην ελληνική ιστορία. Είχε μια μεγάλη

συλλογή όπλων, δηλαδή η πρώτη συλλογή ήταν ισλαμική, όπου έγινε τώρα το Μουσείο Ισλαμικής Τέχνης, και είναι η δεύτερη ή τρίτη στο κόσμο, κι από' κει κι ύστερα ξεκίνησε με τα ιστορικά της Ελλάδος, ότι αφορούσε την Ιστορία της Ελλάδος, από αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τότε που έζησε τελοσπάντων. Και μια πολύ καλή συλλογή είναι τα όπλα. Κι από' κει κι ύστερα ξεκίνησε να μαζεύει έγγραφα και αρχεία για την ελληνική ιστορία συνεργαζόμενος με τον Βλαχογιάννη και με τον Καμπούρογλου. Κι έτσι οι πρώτες συλλογές, ο πρώτος πυρήνας των συλλογών του Αρχείου, είναι δικές του.

Και ως αυτόνομο Τμήμα τα Ιστορικά Αρχεία ξεκίνησαν το 1955. Σήμερα έχουμε 820 περίπου με 850 αρχειακές μονάδες, που αυτό σημαίνει ότι είναι κυρίως αρχεία ιδιωτικού περιεχομένου, προσώπων φυσικών ή νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου, πολιτικών, λογοτεχνών, μουσικών. Είναι μια μεγάλη γκάμα ιστορικών αρχείων, οθωμανικών επίσης, τα οποία είναι κτηματικά που αναφέρονται στην οικογένεια από το 17^ο αιώνα, στην οικογένεια Μπενάκη, που ξεκίνησε από τη Καλαμάτα, οι πρόγονοι τελοσπάντων, με κτηματικά έγγραφα και επίσης έχουμε και πολλά φερμάνια, τα οποία ήρθαν με τους πρόσφυγες, είναι από το ταμείο ανταλλαξίμων αυτά.

Εμείς επειδή πολλά από αυτά τα αρχεία δεν είχαν επάνω ούτε ενδείξεις ούτε... δεν ξέραμε τι ήτανε, συνεργαστήκαμε με Τουρκολόγους, με Τούρκους, στην αρχή μ' έναν Τούρκο που 'χε έρθει ιστορικό και μετά με έναν Ιρανό, με τον Μοχάμετ τον [...], ο οποίος τώρα συνεργάζεται μαζί μας και σε ευρωπαϊκά προγράμματα, μεταφράσαμε τα έγγραφα αυτά μέσα σε περιλήψεις και τα λοιπά, και έτσι είναι προσβάσιμα στο κοινό, μπορεί κανείς να πληροφορηθεί τι έχει. Τελοσπάντων, είναι ένα πάρα πολύ, ένα πλούσιο υλικό. Είναι επίσης πολύ σημαντικά τα έγγραφα του «αγώνα», το αρχείο του «αγώνα». Για τον 20^ο αιώνα έχουμε το μεγάλο το αρχείο του Ελευθέριου Βενιζέλου, συνεργατών του Βενιζέλου, [...] και διαφόρων άλλων, λογοτεχνικά και επίσης ένα μεγάλο κομμάτι αφορά στην αντίσταση, κυρίως δεξιών οργανώσεων [...], και τώρα μαζεύουμε και προφορικές μαρτυρίες και έχουμε έτσι ένα αρκετά μεγάλο αρχείο. Είναι μια κοπέλα που έχει επεκτείνει τις δραστηριότητες στις προφορικές μαρτυρίες.

Τώρα, πέντε είμαστε στο Αρχείο που εργαζόμαστε, εγώ και άλλοι τέσσερις συνεργάτες, και έχουμε και μια συντηρήτρια και επίσης και το προσωπικό φύλαξης. Όπως ακούσατε και από τη Μαρία, είναι σε ένα ωραιότατο κτίριο, στο σπίτι της Πηνελόπης Δέλτα το οποίο από μόνο του έχει έτσι μεγάλη ιστορική μνήμη.

Παρήλασαν από εκεί άνθρωποι του πνεύματος, της πολιτικής, και τα λοιπά. Και ήθελα να πω ότι συμβαδίζοντας με τις εξελίξεις της σύγχρονης τεχνολογίας αγοράσαμε, προμηθευτήκαμε μια βάση, ένα πρόγραμμα, το Advance, το οποίο είναι βασισμένο [...], και σε αυτή τη βάση περνάμε όλο το υλικό. Κι έτσι είχαν την ευκαιρία τα παιδιά να έρθουν σε επαφή με το πρόγραμμα αυτό και να γνωρίσουν κι από κοντά τα προβλήματα που αντιμετωπίζει κανείς στην επεξεργασία.

Από εκεί και ύστερα ήθελα να πω το εξής. Ότι κι εγώ, και οι προηγούμενοι ομιλητές, ήθελα να επισημάνω ότι ο χρόνος είναι πολύ λίγος, ένας μήνας. Γιατί ώσπου να συνηθίσουν τα παιδιά στο περιβάλλον, να προσανατολιστούν, έρχεται ο καιρός και φεύγουν. Και δεύτερον ότι τους δίνουμε εργασίες να κάνουν οι οποίες κυρίως έπονται της ταξινόμησης, γιατί όπως ξέρουν όλοι οι συνάδελφοι, η ταξινόμηση είναι μια πνευματική εργασία και θέλει και μια εμπειρία ώστε να μη διασπαστεί η ενότητα των εγγράφων, ο δεσμός, και τα λοιπά. Κι έτσι με την αποδελτίωση, δηλαδή η αποδελτίωση που είναι από τα τελευταία στάδια ή η αρίθμηση πριν, με την πρώτη φορά βλέπουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στην περιγραφή ενός εγγράφου. Τι να αποδώσουν; Πολλά παιδιά παλιότερα δεν ξέρανε τι σημαίνει επιστολή, τι είναι αναφορά, δηλαδή ξεκινάνε έτσι κάπως δύσκολα στην αρχή αλλά μετά γίνονται πιο οικεία με το αντικείμενο κι έτσι και γι' αυτά είναι πολύ πιο εύκολο να το διαχειριστούν.

Τώρα, ήθελα να πω ότι στα πλαίσια αυτής της επικοινωνίας και συνεργασίας του Μουσείου με άλλους επιστημονικούς και ερευνητικούς φορείς, ξεκινήσαμε κι εμείς από το 1998 να δεχτούμε παιδιά για Πρακτική Άσκηση και είχαμε 10 φοιτητές από το Πανεπιστήμιο Αθηνών, 6 από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, από το 2003 αρχίσαμε με το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, και πριν είχαμε και έναν από τα ΤΕΙ. Φέτος, το 2004, δεχτήκαμε τις 2 φοιτήτριες, τη Μαρία Ζαμάγια και την Άννα-Μαρία Χριστοπούλου-Μαραγκού, που ασχολήθηκαν με τις συγκεκριμένες εργασίες, επεξεργασίες ταξινομημένων αρχείων, όπως σας είπα. Θέλω να πω ότι γενικά το όλο εγχείρημα αποτελεί ένα θετικό βήμα γιατί δίνει στους νέους ανθρώπους να έρθουν σε επαφή με το αντικείμενο που πιθανόν να τους απασχολήσει μελλοντικά, στον τομέα του ερευνητικού πεδίου και να εκμεταλλευτούν τις αρχειακές πηγές με την εκπόνηση μελετών από το υλικό του φορέα που τους φιλοξενεί και να αντιμετωπίσει την πολλαπλότητα των ερωτημάτων που θα τους απασχολήσουν. Επιπλέον, η εμπειρία που αποκτά ο ασκούμενος από τη καθημερινή αυτή επαφή με τον εργασιακό χώρο είναι μεγάλη, και έχει τη δυνατότητα να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του φορέα, στο

ωράριο λειτουργίας και να έρθει αντιμέτωπος με όποια προβλήματα προκύπτουν από τη συνεργασία του με τους ανθρώπους. Γενικώς αυτά θέλω να πω και πιστεύω ότι θα συνεχιστεί και στο μέλλον η συνεργασία αυτή και ίσως και για περισσότερο χρόνο.

6. ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Χάρης Εξερτζόγλου

Ευχαριστούμε πολύ. Δεν ξέρω μήπως θα έπρεπε τώρα να μπορούμε σε μια συζήτηση. Είπαμε πάρα πολλά πράγματα. Η αίσθηση που έχω είναι ότι οι φοιτητές μας ασκήθηκαν σε φορείς όπου τους ανατέθηκαν διαφορετικά πράγματα κατά περίπτωση. Ότι δούλεψαν αρκετά, ότι έμαθαν πράγματα, έως πάρα πολύ. Αυτό το οποίο έχω εγώ να επισημάνω το είχα πει και με την ευκαιρία της περσινής εμπειρίας, είναι ότι σε κάθε περίπτωση, όσον αφορά τη δουλειά των παιδιών, αυτό που μας παρουσιάζουν εδώ, είναι κάτι πάρα πολύ ώριμο. Δηλαδή αισθάνομαι πως υπάρχει μια διαδικασία ωρίμανσης μέσα στα χρόνια που βρίσκονται μέσα στο Πανεπιστήμιο, η οποία κατά κάποιο τρόπο καταγράφεται και εκφράζεται μέσα από αυτήν την θερινή πρακτική άσκηση όπου τα παιδιά βρίσκονται μόνα τους σ' έναν συγκεκριμένο φορέα. Δεν έχουν κάποιον από μας δίπλα τους, που τους ξέρουμε, και λοιπά. Ενδεχομένως υπάρχει μια εποπτεία, αλλά είναι μια μακρινή εποπτεία και εξαιρετικά χαλαρή.

Έφη Πλεξουσάκη

Με συγχωρείς Χάρη να πω κάτι πάνω σ' αυτό, γιατί νομίζω ότι ήταν και μια επιλογή μας. Νομίζω ότι αυτή η εποπτεία στη διάρκεια του μήνα που ασκούνται πρέπει να είναι χαλαρή, όχι γιατί τεμπελιάζουμε εμείς, αλλά γιατί ακριβώς θέλαμε να δώσουμε την ευκαιρία στον κάθε φοιτητή και στην κάθε φοιτήτρια να διαχειριστεί αυτή τη συνεργασία με τις δικές του δυνάμεις και να αναμετρηθεί με μερικά πράγματα. Αυτό νομίζω ήταν ο στόχος μας.

Χάρης Εξερτζόγλου

Σε συνεργασία με το φορέα, ναι. Δηλαδή είναι βασικό αυτό.

Έφη Πλεξουσάκη

Όστοςο εγώ ήθελα να πω, επειδή ακούστηκαν πολλές παρατηρήσεις, πριν το συζητήσουμε πιο πολύ, σε σχέση με αυτό που πολύ σωστά είπε η Κωνσταντίνα, ζήτησε η Κωνσταντίνα, να υπάρχει ένα πλαίσιο άσκησης ούτως ώστε να είναι πολύ σαφές ότι οι φοιτητές δε θα κάνουν μόνο λάντζα ή μόνο δουλειές του ποδαριού. Δηλαδή θα έχουν τη δυνατότητα να μην είναι αυτή η μόνη τους τελospάντων γνωριμία με το αρχείο. Να μην κάνουν μόνο μια τέτοιου τύπου δουλειά που κυρίως δεν σου δίνει την αίσθηση της ικανοποίησης, ότι έφερες εις πέρας κάτι και νάτο, είναι

εδώ. Και σ' αυτό, νομίζω ότι έχει σημασία και το πώς προετοιμάζουμε τη θερινή άσκηση από την πλευρά μας οι διδάσκοντες γιατί παρόλο που η πιο δύσκολη περίπτωση από αυτές που ακούσαμε φέτος είναι αυτή στο Αρχείο Προσφυγικού Ελληνισμού του Δήμου Καλαμαριάς, θα έλεγα ότι και σε άλλες περιπτώσεις, δεν είναι τόσο εμφανές αυτό αλλά ωστόσο υπάρχει αυτή η δυσκολία, που δεν είναι μόνο δυσκολία των φορέων, να υπάρχει κάτι ολοκληρωμένο το οποίο να είναι πολύ καλά σχεδιασμένο και να ενταχθούν οι φοιτητές. Νομίζω ότι είναι πολύ καλή η πρόταση του Μιχάλη Βαρλά για το σχεδιασμό ενός project και σ' αυτό να εντάσσονται οι φοιτητές. Γιατί αυτό θα δώσει τη δυνατότητα πραγματικά να αξιοποιηθούν γνώσεις που έχουν οι φοιτητές μας.

Βαλεντίνη Τσελίκα

Και να κάνουν και έρευνα. Δηλαδή να ενημερωθείτε για το υλικό από τα διάφορα αρχεία-φορείς, κι από εκεί και ύστερα να δώσετε εσείς το θέμα κι εμείς να τους βοηθήσουμε να ερευνήσουν.

Χάρης Εξερτζόγλου

Σε αυτό ήθελα μισό λεπτό να πω κάτι. Καταρχήν ήθελα κι απ' τη πλευρά μου να ευχαριστήσω όλους τους εκπροσώπους των φορέων που είναι εδώ σήμερα μαζί μας. Νομίζω μας βοηθούν πάρα πολύ και πραγματικά χρειαζόμαστε αυτή τη συνεργασία.

Έφη Πλεξουσάκη

Είναι για μας πραγματικά, όχι μόνο χαρά, πολύ μεγάλη τιμή και πολύ μεγάλη στήριξη που είσαστε εδώ. Γιατί σε όσους ανθρώπους είπα ότι θα έρθουν τόσο άνθρωποι από μακριά μου είπαν «Αν είναι ποτέ δυνατόν! Γιατί έρχονται; Τι λόγο έχουν να έρχονται;» Και πραγματικά το εκτιμούμε πάρα πολύ αυτό που κάνετε γιατί στη συνεργασία με τους φοιτητές δώσατε κάτι παραπάνω από αυτό που θα περίμενε κανείς.

Χάρης Εξερτζόγλου

Να συνεχίσω σε αυτό που έλεγα. Από αυτή τη χρονιά, από το καλοκαίρι αυτό, ο χαρακτήρας της Πρακτικής Άσκησης έτσι όπως τον ξέραμε αλλάζει. Πλέον δεν είναι απλά μια θερινή πρακτική Άσκηση. Είναι μια πρακτική Άσκηση η οποία ισοδυναμεί με ένα μάθημα επιλογής. Που σημαίνει πως υπάρχουν διδακτικές μονάδες, που σημαίνει πως ο φοιτητής βαθμολογείται πια συγκεκριμένα για την πρακτική άσκηση την οποίαν θα φέρει σε πέρας. Που σημαίνει ότι εμείς ουσιαστικά θα σχεδιάσουμε, και εδώ θέλουμε τη συνεργασία με τους φορείς, κατά κάποιον τρόπο μικρές εργασίες που θα γίνουν στη βάση ακριβώς της συλλογής των αρχείων. Που σημαίνει ότι δίπλα

στη δουλειά την οποία θα αναθέσετε εσείς να κάνουν, τις τρέχουσες δουλειές του αρχείου, τις ταξινομήσεις, καταλογογραφήσεις, και λοιπά, θα πρέπει ουσιαστικά να υπάρξει κι ένα μικρό project που θα το συζητήσουμε μαζί σας εκ των προτέρων, το οποίο να είναι εφικτό μέσα στο πλαίσιο αυτό το χρονικό, το οποίο υλοποιείται η πρακτική άσκηση, δηλαδή το διάστημα του ενός μηνός. Οπότε, πραγματικά ήθελα την αντίδραση σας σ' αυτό, νομίζω πως η κυρία Τσελικά ήδη αυτό είχε αυτό μυαλό της, νομίζω ότι ενδεχομένως και οι άλλοι εκπρόσωποι των φορέων θα μπορούσαν αν πουν τη γνώμη τους.

Και ήθελα επίσης να πω κάτι σχετικά με το διάστημα του ενός μήνα, στο οποίο αναφέρθηκαν όλοι οι ομιλητές, θεωρώντας πως είναι, και είναι πραγματικά μικρό. Απλώς εμείς ως ένα περιφερειακό Πανεπιστήμιο δεν έχουμε ενδεχομένως τη δυνατότητα να στείλουμε παιδιά σε πρακτική άσκηση έξω από το διάστημα του καλοκαιριού. Γιατί τα παιδιά πρέπει να είναι εδώ, έχουν μαθήματα, έχουν υποχρεώσεις και μια σειρά από άλλα τέτοια πράγματα. Συνεπώς, αυτό είναι λίγο πολύ που έχουμε στη διάθεση μας, με δεδομένο ότι το καλοκαίρι είναι λίγο πολύ μια χαλαρή περίοδος και για τα ίδια τα Αρχεία, όχι μόνο για τα Αρχεία, για όλο το κρατικό μηχανισμό, όπως ξέρουμε. Οπότε, εντάξει, εμείς ενδεχομένως θα μπορούσαμε να τους πούμε «να μείνετε ένα μήνα παραπάνω, μαζί με τον Ιούλιο να μείνετε και τον Αύγουστο», γιατί τον Ιούνιο έχουν εξετάσεις. Αλλά σ' αυτό το διάστημα ενδεχομένως οι ίδιοι οι φορείς να μην είναι σε θέση να ανταποκριθούν, να κλείνουνε, να υπάρχουν άδειες, χίλια δυο τέτοια πράγματα, που δυσχεραίνουν πολύ την Άσκηση απ' τη δικιά τους πλευρά. Γι' αυτό ακριβώς λοιπόν έχουμε επιλέξει το διάστημα του ενός μηνός, γνωρίζοντας ότι αντιμετωπίζουμε αυτό το πρόβλημα, ότι πράγματι στο διάστημα του ενός μηνός πολλά παιδιά ίσα-ίσα που προλαβαίνουν να πάρουν μια μυρωδιά της δουλειάς των Αρχείων και να κάνουν κάποιες δουλειές με έναν γρήγορο τρόπο, μαθαίνουν γρήγορα και ορισμένα πράγματα. Αυτά. Αλλά ήθελα καταρχήν να θέσω αυτό το ερώτημα σε σας, πως βλέπετε ακριβώς αυτή τη προοπτική. Παρακαλώ.

Νέστωρ Μπαμίδης

Αν μπορώ να βοηθήσω και εγώ λιγάκι, θα έλεγα ότι βεβαίως και είναι καλύτερα να γίνεται μια πιο λεπτομερής οργάνωση σε σχέση με την εργασία. Και οι δύο προτάσεις, και από τον κύριο Βαρλά και από την κυρία Τσελικά, είναι προς αυτή τη κατεύθυνση, αλλά θα ήθελα να επισημάνω ότι αυτό που είπατε και με χαροποίησε περισσότερο, είναι ότι υπάρχει η δυνατότητα ο ένας μήνας να γίνει δύο, γιατί οι δύο

μήνες είναι το διπλάσιο από τον έναν, δεν πρόκειται δηλαδή απλώς για μια παράταση. Και το λέω έχοντας υπόψη τις συνθήκες όπου υπάρχει έλλειψη προσωπικού, όπου υπάρχει πολλή δουλειά, όπου υπάρχουν οι απουσίες που δεν είναι πάντοτε προβλέψιμες και όπου εμείς θέλουμε να επενδύσουμε στα παιδιά. Επίσης, θέλουμε προσωρινούς συνεργάτες, δηλαδή ένα χρονικό διάστημα που να είναι τόσο επαρκές ώστε να μπορεί να βγει ένα αποτέλεσμα που θα ικανοποιούσε στο τέλος. Αυτό στο διάστημα του ενός μηνός, ειδικά για τα Αρχεία, που όπως λένε και οι φοιτητές δεν έχουνε ιδέα, είναι λίγο γιατί εγώ δε μπορώ να παραλείψω τη μια βδομάδα της ενημέρωσης και εισαγωγής, για το τι είναι αρχείο, το τι είναι αρχειακό υλικό. Άρα πρέπει να είναι ακόμα περισσότερο το κομμάτι της πρακτικής τους και πραγματικά νομίζω οι συνθήκες θα ήταν πολύ καλύτερες αν μπορούσε να...

Χάρης Εξερτζόγλου

Να επεκταθεί αυτό το διάστημα.

Νέστωρ Μπαμίδης

Ναι, θα βόλευε πάρα πολύ και εμάς. Ακριβώς επειδή είναι καλοκαίρι.

Χάρης Εξερτζόγλου

Το Αρχείο πάντως παραμένει ανοιχτό, το δικό σας, τον Αύγουστο ας πούμε.

Νέστωρ Μπαμίδης

Όχι μόνο το δικό μας, όλα τα Αρχεία. Εμείς είμαστε δημόσια υπηρεσία, δεν κλείνουμε ποτέ.

Έφη Πλεξουσάκη

Σε αυτό που λέει ο κύριος Μπαμίδης μπορούμε να το χειριστούμε και με άλλο τρόπο. Για παράδειγμα με τους όρους που θα γίνεται φέτος η Πρακτική Άσκηση, θα έχουμε αρχίσει πιο νωρίς την προετοιμασία από ότι την αρχίζαμε συνήθως. Για παράδειγμα, μια βδομάδα ή πέντε μέρες το Πάσχα που τα παιδιά θα πάνε για διακοπές στο μέρος που πιθανόν θα είναι κι αυτό που θα κάνουν Άσκηση, να έρθουν να κάνουν την πρώτη επαφή. Άρα να έχετε τη δυνατότητα σταδιακά να τους μπάσετε μέσα σε αυτό, ούτως ώστε, ακόμα κι αν είναι τελικά μόνο ένας μήνας ή 40 μέρες, να έχει προηγηθεί η εξοικείωση. Αυτό μπορούμε να το σκεφτούμε για ορισμένες περιπτώσεις και κατά περίπτωση.

Χάρης Εξερτζόγλου

Αυτό μπορούμε να το σκεφτούμε και ενδεχομένως θα μπορούσαμε να σκεφτούμε και την επέκταση της θερινής Πρακτικής κατά μία ή δύο βδομάδες, για παράδειγμα στη

Μυτιλήνη ενδεχομένως ή στη Θεσσαλονίκη, ακόμα και στην Αθήνα. Πλην της Σάμου βεβαίως, όπου στη Σάμο περνάνε πάρα πολύ καλά.

Νέστωρ Μπαμίδης

Ας πάρουμε για παράδειγμα τα παιδιά που έρχονται για τη τρίμηνη Πρακτική Άσκηση από το Ιόνιο Πανεπιστήμιο, όπου βέβαια είναι υποχρεωτική, χωρίς πρακτική άσκηση δεν παίρνουν πτυχίο. Τώρα έχει επεκταθεί σε δύο τρίμηνα, στα δύο τελευταία διδακτικά εξάμηνα και δημιουργείται πρόβλημα διαχείρισης χρόνου. Και οι ίδιοι οι φοιτητές θέλουν να κάνουν καλοκαιρινές διακοπές κάποια στιγμή. Δηλαδή δεν μπορούν επειδή είναι τρίμηνη, να κάνουν αυτό που λέει ο τύπος, Ιούλιο, Αύγουστο, Σεπτέμβριο. Και τις διακοπές τους έχουν, και τις εξετάσεις τους, του Σεπτεμβρίου για μαθήματα που χρωστάνε. Μέχρι στιγμής λύνεται το πρόβλημα μεταξύ μας, διότι πολύ απλά έρχονται μερικοί τον Οκτώβριο, το Νοέμβρη, το Δεκέμβριο και συμπληρώνουν τις μέρες που τους λείπουν ή τη δουλειά που έχουν αφήσει στη μέση. Δηλαδή, καλή διάθεση να υπάρχει -που νομίζω ότι υπάρχει- και λύνονται τέτοιου είδους προβλήματα.

Βαγγέλης Καραμανωλάκης

Βαγγέλης Καραμανωλάκης

Θα συνεχίσω σ' αυτό το προβληματισμό. Σκεφτόμουν καταρχήν αυτό που είπε ο κύριος Μπαμίδης, δηλαδή ότι εάν εσείς θέσετε ένα μεγαλύτερο χρονικό πλαίσιο, δύο ή τρεις μήνες, υπάρχει η δυνατότητα να σπάσει ο χρόνος και η άσκηση να γίνεται διακεκομμένα. Θα πρέπει, ενδεχομένως, ακόμη να σκεφτείτε, εφόσον πια αυτό το πράγμα θα ανεξαρτητοποιηθεί από ότι καταλαβαίνω, τη δημιουργία ομάδων φοιτητών. Τι θέλω να πω; Για ένα Αρχείο που υποδέχεται φοιτητές, το να έχει τρεις ή τέσσερις φοιτητές κι όχι έναν, το βοηθάει πολύ καλύτερα να οργανώσει και το χρόνο και τις δουλειές του αλλά και τα πράγματα που μπορεί να προσφέρει σε εκείνους.

Χάρης Εξερτζόγλου

Ερωτήσεις. Αν υπάρχουν ερωτήσεις από τα παιδιά για τους συντελεστές εδώ των παρουσιάσεων. Ή και παρατηρήσεις.

Νέστωρ Μπαμίδης

Και παράπονα, επίσης. Εκτός από τη Σάμο.

[...]

Μαρία Σταματογιαννοπούλου

Πάντως, μπορώ να πω κάτι; Μάλλον, είναι η δεύτερη φορά που κάνουμε αυτή τη συνάντηση. Και στην πρώτη συνάντηση, εγώ τουλάχιστον, είχα την ίδια εντύπωση ότι οι φοιτητές μας πήγαν πολύ καλά κι ότι πέρασαν σε ένα άλλο στάδιο από αυτό που έχουμε συνηθίσει στο Τμήμα μέσα με τα μαθήματα και τις πρακτικές ασκήσεις που λίγο πολύ όλοι [...]. Αλλά φαίνεται ότι κάτι άλλο γίνεται και πέρασαν σε ένα διαφορετικό επίπεδο κι εδώ νομίζω ότι πρέπει να ευχαριστήσουμε σαν τμήμα συνολικά όλοι μας τους φορείς, οι οποίοι υποδέχονται τους φοιτητές και αυτό που σημειώνουν είναι για μένα πολύ σημαντικό, όταν φτάνουν εκεί είναι σαν να παύουν να είναι φοιτητές, παρότι δεν έχουν πάρει το πτυχίο τους ακόμα κάποιοι από αυτούς, παύουν να είναι φοιτητές κι αρχίζουν και δουλεύουν σε μια διαφορετική βάση. Γι' αυτό πρέπει να σας ευχαριστήσουμε όλους που τους δίνετε αυτή τη δυνατότητα και στεκόσαστε κοντά τους με αυτό τον τρόπο και όχι σε μια ιεραρχική σχέση, αυστηρή, η οποία οριοθετεί τα πράγματα με έναν τρόπο... Στο Τμήμα ζούνε διαφορετικά τέτοιου τύπου σχέσεις, και ξαφνικά βρίσκονται εκτός, καταφέρνουν και δουλεύουν, νομίζω ότι αν αυτό γίνει στο πλαίσιο που λέτε, δηλαδή να δουλέψουν, να μας ξαναγυρίσουν πίσω και με κείμενο, να έχουν κάνει μια μικρή έρευνα μέσα, γιατί ούτως ή άλλως στους περισσότερους απ' ότι καταλαβαίνουμε, δούλεψαν σ' ένα συγκεκριμένο αντικείμενο, σε ένα μικρό πεδίο. Αυτό μπορεί κάτι να γίνει και να πάει παραπέρα. Πάντως κάθε φορά, και πέρυσι δηλαδή και φέτος που βρέθηκα εδώ, έχω την αίσθηση ότι τους κάνει πάρα πολύ καλό. Γιατί μπαίνουν ακριβώς με έναν άλλο τρόπο στα ζητήματα που είτε θεωρητικά θίγουμε στο τμήμα και είναι πράγματι αξιοθαύμαστες οι εμπειρίες τους μετά από αυτή την άσκηση που τη λέμε όλοι θερινή πρακτική, την έχουμε βαφτίσει εμείς, δεν είναι τυχαίο, είναι πράγματι μια Πρακτική Άσκηση. Δηλαδή κανείς δεν την είπε θερινή σχεδόν σήμερα απ' ότι παρατήρησα. Βλέπω ότι είναι αυτός ο χαρακτήρας της και δεν ξέρω, εγώ τουλάχιστον σας ευχαριστώ θερμά. Δηλαδή νομίζω ότι κάνετε μια πολύ σημαντική δουλειά και ίσως μια πιο σημαντική δουλειά από εμάς, εδώ εμείς έχουμε φύγει απ' τη μέση, κάνετε πάρα πολύ σημαντική δουλειά με τους φοιτητές τέτοιων σχολών όπως η δική μας.

Βαγγέλης Καραμανωλάκης

Θέλω να πώ, ευχαριστούμε πολύ, εκφράζοντας όλους. Αλλά από την άλλη δεχόμαστε ώριμους συνεργάτες, κι αυτό πρέπει να το πούμε εξαρχής. Ανθρώπους που τηρούν τα ωράρια, ανθρώπους που σέβονται αυτό που κάνουνε, ανθρώπους που

ενδιαφέρονται για αυτό που κάνουνε, με όποιες δυσκολίες υπάρχουν και όποιες δυναμικές, και με αυτή την έννοια. Επίσης ακούγοντας εγώ σήμερα το Γιάννη συνειδητοποίησα ότι πράγματα που εγώ θεωρούσα ασήμαντα, κι αυτό θα με ξανακάνει να σκεφτώ τον όρο «λάντζα» που χρησιμοποίησα προηγουμένως, γιατί ακόμα και πράγματα που εγώ θεωρούσα δευτερεύοντα, συνειδητοποίησα ότι γι' αυτό το ζήτημα του τρόπου που ο Γιάννης έκανε την ταξινόμηση, κι ήταν πολύ σημαντικά. Μ' αυτή την έννοια λοιπόν, εμείς πρέπει να σας ευχαριστήσουμε και κυρίως να ευχαριστήσουμε τους φοιτητές.

Μιχάλης Βαρλάς

Έχουμε εντάξει τις Πρακτικές Ασκήσεις, τις θερινές Ασκήσεις, -όπως θέλετε, στη λειτουργία μας. Μέσα από αυτή την άποψη νομίζω ότι είμαστε και ευνοημένοι. Δηλαδή όταν αντιμετωπίζουμε τα παιδιά, τα παιδιά ξέρουν για τι μιλάμε, κι είναι πάρα πολύ σημαντικό. Δεν είναι εδώ η Μαρία Παπαθανασίου, να την ευχαριστήσω και προσωπικά γιατί για πρώτη φορά, εμείς κάνουμε Πρακτική από το '98-'99, για πρώτη φορά με τα παιδιά σας δε χρειάστηκε να συζητήσουμε, με τους φοιτητές εδώ, τους συναδέλφους μας, γιατί η αντιμετώπιση νομίζω από τους περισσότερους, νομίζω είναι ότι αυτοί οι άνθρωποι είναι για ένα μήνα συνάδελφοι μας. Δεν χρειάζεται να διαπραγματευτούμε τα αυτονόητα. Κι είναι τρομερά σημαντικό που, μπορεί να μην το έχουμε με τους ανθρώπους που συνεργαζόμαστε, δηλαδή μπορεί να μην το έχουμε με τον τεχνικό ο οποίος ασχολείται με τους υπολογιστές μας, μπορεί να μην το έχουμε με τις διοικητικές υπηρεσίες, εμείς τουλάχιστον, που είναι ένας μεγάλος οργανισμός. Και νομίζω ότι θα πρέπει ακριβώς εκεί να σταθούμε. Δηλαδή στο ότι έχουμε ανθρώπους που τα Πανεπιστήμια καλύτερα ή χειρότερα, ανάλογα με την περίπτωση, τους προετοιμάζουν για να μπορέσουν να προσφέρουν στη κοινωνία, στα ιδρύματα, στο Κράτος, στα Γενικά Αρχεία.

Και θα πρέπει αυτό το πράγμα να το δούμε και ως μια πρόκληση για όλους. Δεν γνωρίζουν οι φορείς να αξιοποιήσουν αυτό το δυναμικό, δεν το έχουν στη κουλτούρα τους, δεν το έχουν αν θέλετε στις μεθόδους διαχείρισης, management, και γι' αυτό αποτυγχάνουν ή δημιουργούν τέτοια προβλήματα. Και δεν το έχουμε, ούτε κι εμείς που πάνε κάπως καλύτερα τα πράγματα το έχουμε. Και πρέπει να το δημιουργήσουμε. Αν το έχει ως τεχνογνωσία ο Βαγγέλης Καραμανωλάκης να πάω να του το ζητήσω. Θα μου το έδινε αν το είχε. Αλλά πρέπει να το φτιάξουμε, γιατί εγώ πιστεύω ότι για τα παιδιά κάθε, δημόσια ιδιαίτερα, παρουσία είναι μια θέση εργασίας. Και τα παιδιά αυτά που έρχονται, και από μας περνάνε 15-16 παιδιά κάθε

χρόνο, - εμάς μας φαίνονται παιδιά γιατί γεράσαμε, αλλά είναι μεγάλοι άνθρωποι, είναι ώριμοι άνθρωποι, είναι πολίτες αυτής της χώρας - ζουν με ένα ερωτηματικό: «Τι θα κάνω μ' αυτό το Πανεπιστήμιο;» Αν η Πρακτική πείσει τους ανθρώπους έξω ότι αυτοί οι άνθρωποι μπορούν να δουλέψουν, να εργαστούν, όχι να παρατείνουν τον φοιτητικό τους βίο για 2-3 χρόνια σ' ένα ίδρυμα. Και ότι μπορούν να αξιοποιηθούν από ένα πλαίσιο που είναι η κοινωνία, νομίζω ότι έχουν πετύχει οι Πρακτικές Ασκήσεις το ρόλο τους. Διαφορετικά απλά περνάμε ευχάριστα ή λιγότερο ευχάριστα ένα μήνα.

Χάρης Εξερτζόγλου

Καλό θα είναι να κλείσουμε και τον τέταρτο κύκλο που είναι πιο σύντομος.

7. ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΩΝ

Έφη Πλεξουσάκη

Οπότε θα καλέσω τον κύριο Κώστα Γιαννακόπουλο να πάρει τη θέση του κυρίου Εξερτζόγλου και να συντονίσει τον τελευταίο κύκλο.

Συντονιστής: Κώστας Γιαννακόπουλος, επίκουρος καθηγητής κοινωνικής ανθρωπολογίας

Λοιπόν, περνάμε στον τέταρτο κύκλο ο οποίος έχει έναν περισσότερο ανθρωπολογικό προσανατολισμό, και περιλαμβάνει διάφορους φορείς οι οποίοι είναι είτε κέντρα ερευνών, είτε μη κυβερνητικές οργανώσεις κι ασχολούνται με διάφορα θέματα όπως φύλο, μετανάστευση αλλά και νεότερη τέχνη. Θα ήθελα να καλέσω την κυρία Ναντίνα Χριστοπούλου που είναι εδώ στη Μυτιλήνη και τις κυρίες Αγγελική Αρακά, Ευγενία Μαλαχία και Κατερίνα Νικολούλη να μας μιλήσουν για τη δουλειά τους στο Ελληνικό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες. Η κυρία Νικολούλη μόνο βρίσκεται εδώ σήμερα.

Ελληνικό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες

Κατερίνα Νικολούλη, ασκούμενη

Δυστυχώς είμαι μόνη μου. Η Αγγελική και η Ευγενία δεν μπόρεσαν για προσωπικούς λόγους η καθεμία να παρευρεθούν στη σημερινή ημερίδα. Γι' αυτό θα προσπαθήσω να καταθέσω και για άλλα δυο πρόσωπα τις εμπειρίες μας από την θερινή μας Πρακτική στο Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες.

Καταρχάς να πω ότι το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες είναι, θα τα ακούσετε βέβαια κι έπειτα από την κυρία Χριστοπούλου, είναι μια μη κυβερνητική οργάνωση, ένα σωματείο αναγνωρισμένο ως ειδικώς φιλανθρωπικό και με ειδική συμβουλευτική ιδιότητα στο οικονομικό και κοινωνικό συμβούλιο του ΟΗΕ. Είναι επιχειρησιακός εταίρος της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες και μέλος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τους πρόσφυγες και εξόριστους. Ιδρύθηκε το 1989 ώστε να υποστηριχτούν οι άνθρωποι που ζητούν άσυλο στη χώρα μας για να γλιτώσουν από τους διωγμούς στη πατρίδα τους.

«Το χρονικό διάστημα κατά το οποίο είναι κανείς κάτω από την επήρεια της συγκινησιακής φόρτισης δεν μπορεί να αναφερθεί στην εμπειρία του, κι όταν μιλήσει για αυτή δεν μπορεί να τη κατανοήσει. Η ώρα της ανάλυσης θα έρθει αργότερα». Αυτό είναι ένα απόσπασμα από κάποιο από τα πολλά βιβλία Ανθρωπολογίας που κάνουμε

στο Πανεπιστήμιο, και είναι όντως έτσι. Έχουν περάσει οκτώ μήνες από το καλοκαίρι του 2004 που πήραμε τις πρώτες κατευθύνσεις από την κυρία Πλεξουσάκη και μας έφερε σε επαφή με την υπεύθυνη ανθρωπολόγο κυρία Ναντίνα Χριστοπούλου, από το φορέα, με την οποία κάναμε τις πρώτες συναντήσεις για γνωριμία. Μετά λοιπόν από τόσο καιρό μπορέσαμε ευκολότερα να συνθέσουμε ένα κείμενο πάνω στην εμπειρία μας. Δε μπορούμε να περιγράψουμε με λόγια αυτό που ζήσαμε τον ένα αυτό μήνα στο Ελληνικό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες. Οι άνθρωποι με τους οποίους συνεργαστήκαμε ήταν ενημερωμένοι για όλα, δεκτικοί στο να μας μάθουν πράγματα για το φορέα και να μας δώσουν πληροφορίες για το τι είναι πρόσφυγας, κάτι το οποίο, εγώ τουλάχιστον, είχα μπερδεμένο στο μυαλό μου. Δουλέσαμε με μια ομάδα τεσσάρων ανθρώπων, εκ των οποίων μια ανθρωπολόγος, ένας δικηγόρος και δύο κοινωνικοί λειτουργοί, οι οποίοι μας ξενάγησαν στο χώρο τους και μας εξήγησαν τι θέλουν από μας. Στόχος λοιπόν ήταν μέσα από την παρατήρηση -καθαρά ανθρωπολογική μέθοδο- να δημιουργήσουμε ένα φυλλάδιο με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες και που πιθανώς να μην είναι γνωστά, καθώς επίσης να αναφερθούμε και σε δυσλειτουργίες του φορέα στην επαφή τους με τους πρόσφυγες, ώστε να διανεμηθεί στις διάφορες υπηρεσίες για ενημέρωση. Δηλαδή αυτό που έπρεπε να κάνουμε είναι να γράψουμε, να δημιουργήσουμε κειμενάκια που θα αναφέρουν το πρόβλημα και τη πιθανή λύση του. Ασφαλώς θα κινούμασταν κάτω από την καθοδήγηση τους.

Κάθε μέρα ήταν διαφορετική. Πέρασαν από μπροστά μας τόσοι άνθρωποι από διαφορετικές χώρες κι ακούσαμε διαφορετικές ιστορίες. Πολλές γλώσσες, πολλοί άνθρωποι, πολλές χώρες, πολλές ιστορίες. Είδαμε σκηνές από πολλές ζωές. Σε κάποιους μιλήσαμε, κάποιιοι μας μίλησαν, κάποιιοι μας έσφιξαν το χέρι, κάποιιοι μας προσπέρασαν εντελώς, κάποιιοι μας είπαν με το όνομα μας, κάποιιοι κρεμάστηκαν από τα χείλη μας. Η κάθε συζήτηση είχε διαφορετική χροιά, η κάθε υπηρεσία διαφορετικό ενδιαφέρον, ο κάθε υπάλληλος άλλη αντιμετώπιση κι ο κάθε πρόσφυγας διαφορετικό πρόβλημα και ιστορία.

Ξεκινήσαμε με ένα τετράδιο, ημερολόγιο όπως το λέμε, στο χέρι και με την περιέργεια του τι θα μπορούσαμε να καταγράψουμε. Συνεχίσαμε γράφοντας και κάπου σταματήσαμε να γράφουμε και ξεκινήσαμε να βλέπουμε. Το μυαλό έπρεπε να δουλεύει πιο γρήγορα από το στυλό μας. Πόσο διαφορετικά ήταν; Έτσι, μπαίναμε στο πρόβλημα του άλλου και το ζούσαμε πραγματικά. Η σχέση του υπαλλήλου με τον πρόσφυγα συμπληρωματική. Ο ένας εξηγούσε στον άλλο ότι ο

καθένας δεν καταλάβαινε. Η δουλειά μας έτσι εξελίχθηκε στο να παρακολουθούμε δύο άτομα, τον πρόσφυγα και τον υπάλληλο, και να κρατάμε σημειώσεις. Έτσι, κάθε βράδυ γυρίζαμε σπίτι και προσπαθούσαμε να συναρμολογήσουμε τα κομμάτια του παζλ της ημέρας.

Στα κείμενα που γράφαμε υπήρχαν δύο δυσκολίες. Η πρώτη μέσα από ένα πλήθος πληροφοριών και με μια αφαιρετική αλλά ταυτόχρονα συνδυαστική διαδικασία, έπρεπε να καταλήξουμε στο ενδιαφέρον πρόβλημα. Και εδώ έγκειται το πιο δύσκολο κομμάτι της Πρακτικής μας. Και το δεύτερο πρόβλημα είναι το ότι σε πολλές περιπτώσεις υπερίσχυε η προσωπική μας άποψη και δεν μπορούσαμε να αποστασιοποιηθούμε και να καταγράψουμε σαν εξωτερικός παρατηρητής. Έπρεπε να «ψαρέψουμε» μέσα από το περιστατικό το πρόβλημα και να το καταγράψουμε. Σιγά σιγά τα καταφέρναμε.

Ενδιαφέρουσα όμως ήταν και η επαφή που είχαμε με τα παιδιά του διαπολιτισμικού σχολείου «Πυξίδα», που παρακολουθώντας κάποια μαθήματα μαζί τους, μάθαμε πολλά απ' αυτά και δημιουργήσαμε συναισθηματικούς δεσμούς.

Από τους ανθρώπους που συνεργαστήκαμε δεν είχαμε κανένα παράπονο. Όλοι μας άνοιξαν τα χαρτιά τους και μας έβαλαν στη δουλειά τους. Ο καθένας όμως έθετε τα δικά του σύνορα. Αυτό που μας ρωτούσαν συνέχεια, και δεν ξέρω φυσικά αν το κατάλαβαν, ήταν το τι ακριβώς εμείς κάνουμε εκεί μέσα και το τι ήταν αυτό που συνέχεια γράφαμε στο τετράδιο.

Όλο το διάστημα που μείναμε εκεί μάθαμε πολλά που δεν τα μαθαίναμε στην αίθουσα του Πανεπιστημίου. Μας δόθηκε έστω και για λίγο η ευκαιρία να νιώσουμε ανθρωπολόγοι στο πεδίο. Μπορεί να μην κάναμε την έρευνα που έκανε ο Malinowski, αλλά αναμειχθήκαμε για λίγο στις ζωές μερικών ανθρώπων και αυτό μας ικανοποίησε. Η εμπειρία της θερινής Πρακτικής Άσκησης παίζει καταλυτικό ρόλο στην οπτική ενός τελειόφοιτου. Είναι η πράξη της θεωρίας που μαθαίνουμε τόσα χρόνια. Επιτυχία του ανθρωπολόγου δεν είναι, λένε, πως όταν κατά την αποχώρηση του ερευνητή από το πεδίο, η στεναχώρια και η θλίψη επικρατεί και στα δύο μέρη; Αν ισχύει κάτι τέτοιο, πετύχαμε κι εμείς.

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε κατά πρώτον την κυρία Πλεξουσάκη, η οποία μας πρόσφερε μεγάλη βοήθεια όλο αυτό τον καιρό και για τη καθοδήγηση της και πάνω από όλα την ανθρωπολόγο και υπεύθυνη του φορέα κυρία Ναντίνα Χριστοπούλου για την υπομονή και την καθημερινή βοήθεια της, η οποία με τα λόγια της και τον τρόπο ξύπνησε τον ανθρωπολόγο μέσα μας και μας παρότρυνε την

καθεμιά με το δικό της τρόπο να προχωρήσουμε σ' αυτό που επιθυμούμε. Ευχαριστούμε ακόμα τον κύριο Σπύρο Κουλοχέρη, την κυρία Μαριέλα Μιχαηλίδου, την κυρία Νατάσσα Σούμπαση και τον κύριο Πάνο Χριστοπούλου, ανθρώπους μέσα από το φορέα, οι οποίοι μας βοήθησαν πραγματικά και συνεργαστήκαμε άψογα μαζί τους. Ευχαριστούμε πολύ.

Κώστας Γιαννακόπουλος

Ευχαριστούμε πολύ. Κυρία Χριστοπούλου.

Ναντίνα Χριστοπούλου, κοινωνική ανθρωπολόγος

Εγώ να σας πω δύο λόγια για το Ελληνικό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες και πέντε από τη συνεργασία μας με τα κορίτσια από το τμήμα σας. Όπως σας είπε και η Κατερίνα, το Ελληνικό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες είναι μια μη κυβερνητική οργάνωση που ασχολείται με τους πολιτικούς πρόσφυγες που βρίσκονται στην Ελλάδα. Δηλαδή από τη στιγμή που φτάνουν στη χώρα μας και μέχρι να αποκτήσουν το πολιτικό άσυλο, αλλά και μετά από αυτό, προσπαθούμε να τους προσφέρουμε τη βοήθεια που χρειάζονται. Η ύπαρξη ενός τέτοιου οργανισμού στην Ελλάδα έχει ιδιαίτερη σημασία ακριβώς γιατί η Ελλάδα, όπως και η Πορτογαλία για παράδειγμα, είναι πύλες προς την Ευρώπη. Και κατ' επέκταση είναι και οι πύλες του ονείρου και του μέλλοντος αυτών των ανθρώπων που μας χτυπούν τη πόρτα. Για τους πολιτικούς πρόσφυγες συγκεκριμένα είναι κάτι παραπάνω. Είναι η ίδια η ζωή τους. Οι πολιτικοί πρόσφυγες είναι άνθρωποι που διώκονται, που φεύγουν απ' τις χώρες τους διωκόμενοι, και που αναγκάζονται να φύγουν και να εγκαταλείψουν τη πατρίδα τους, και την οικογένεια τους τις περισσότερες φορές, για να σώσουν τη ζωή τους και την ελευθερία τους. Ο ορισμός του πολιτικού πρόσφυγα όπως τον ορίζει η συνθήκη της Γενεύης το 1951 είναι κάθε πρόσωπο το οποίο έχει δικαιολογημένο φόβο δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικής προέλευσης, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε ορισμένη κοινωνική ομάδα. Στην Ελλάδα ζουν σήμερα περίπου 7500 πρόσφυγες, σε ολόκληρη την Ευρώπη περίπου 2 εκατομμύρια και σε ολόκληρο τον κόσμο ο αριθμός τους ξεπερνά τα 17 εκατομμύρια. Επίσης, να πω ότι ένας στους δυο πρόσφυγες είναι παιδί, οπότε καταλαβαίνετε ότι οι συνθήκες είναι αρκετά δύσκολες.

Η δουλειά που κάνουμε εμείς στο Ελληνικό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες ξεκινάει, πρώτη επαφή μάλλον που γίνεται με πολιτικούς πρόσφυγες, γίνεται στα σημεία εισόδου, δηλαδή στα κέντρα υποδοχής και ένα από αυτά έχετε εδώ στη

Μυτιλήνη, όπου στέλνουμε ομάδες ειδικά εκπαιδευμένων νομικών, κοινωνικών λειτουργών και μεταφραστών, οι οποίοι έρχονται σε επαφή με τους αιτούντες άσυλο, τους ενημερώνουν για τα δικαιώματά τους και για την διαδικασία διεκδίκησης του πολιτικού ασύλου και στη συνέχεια τους προσφέρουν δωρεάν νομική βοήθεια και εκπροσώπηση. Η διαδικασία διεκδίκησης του πολιτικού ασύλου είναι εξαιρετικά χρονοβόρα και δύσκολη.

Τώρα ο οργανισμός ο δικός μας έχει, αποτελείται από ορισμένες υπηρεσίες. Θα σας τις πω περιληπτικά. Η κυριότερη, κατά τη γνώμη μου, είναι η νομική υπηρεσία γιατί προσφέρει ακριβώς αυτή τη βοήθεια που είναι απαραίτητη και πάρα πολύ ακριβή για να προσφέρεται δωρεάν. Επίσης, την κοινωνική υπηρεσία που ασχολείται με την κοινωνική αρωγή και την κάλυψη των πρώτων αναγκών των προσφύγων όταν έρχονται στη χώρα, δηλαδή στέγαση, ένδυση, εύρεση εργασίας πολύ συχνά, και τα λοιπά. Την «Πυξίδα» που είναι ένα σχολείο συμπληρωματικό ως πούμε του κανονικού σχολείου, προπαρασκευαστικό, και το οποίο λειτουργεί σαν κέντρο συνάντησης και πολιτιστικό κέντρο που έρχονται τα παιδιά αλλά και οι μεγαλύτεροι, κι είναι ένας κατά κάποιον τρόπο κοινωνικός χώρος, ίσως κι ο μοναδικός που αυτοί οι άνθρωποι έχουν. Τον «Ιόλαο» που είναι ένα κέντρο στήριξης για πρόσφυγες με ψυχολογικά προβλήματα, και τον ξενώνα, έναν ξενώνα που δυστυχώς δεν έχουμε πια λόγω έλλειψης χρηματοδότησης και με τον οποίο είχαμε την δυνατότητα να προσφέρουμε στέγη και προστασία σε έγκυες μητέρες, σε ασυνόδευτα ανήλικα, και τα λοιπά. Αυτό δεν υπάρχει δυστυχώς πια και ελπίζουμε ότι κάποια στιγμή θα ξαναλειτουργήσει.

Λοιπόν, μέσα στο πλαίσιο αυτών των υπηρεσιών το Ελληνικό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες κάνει και ερευνητικά προγράμματα, υλοποιεί μελέτες, και τα λοιπά. Και κάπως έτσι προσπαθήσαμε να εντάξουμε και τις φοιτήτριες. Αυτό που είναι ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό ενός τέτοιου φορέα είναι ότι παρά τη σχετική γραφειοκρατία που είναι κι αναμενόμενη, έρχονται στην επιφάνεια πάρα πολλές προσωπικές ιστορίες. Οι άνθρωποι που απευθύνονται στο φορέα, οι πολιτικοί πρόσφυγες που έρχονται σε επαφή μαζί μας, είναι, δεν έχουν άλλους χώρους στους οποίους να απευθυνθούν. Συχνά δεν ξέρουν ούτε καν τη γλώσσα της χώρας στην οποία βρίσκονται, δεν ξέρουν ούτε πως λειτουργούν οι δομές, ούτε τίποτα. Οπότε ένας οργανισμός σαν το δικό μας είναι μια προέκταση του σπιτιού τους, του πολύ προσωπικού τους χώρου. Κι απευθύνονται σε μας όχι μόνο για διαδικαστικά ζητήματα ή ζητώντας βοήθεια για νομικά θέματα, και τα λοιπά, αλλά κι επειδή πολύ

συχνά έχουν την ανάγκη να μοιραστούν τα προβλήματα τους, τα άγχη τους, τις αγωνίες τους, τις ανασφάλειες τους, και τα λοιπά. Έτσι, αυτές τις ιστορίες που έρχονται στην επιφάνεια, τις προσωπικές αφηγήσεις, είχαν κατά κάποιο τρόπο την ευκαιρία να ακούσουν και οι φοιτήτριες από το Τμήμα σας.

Αυτό που θέλω να σας πω σχετικά με την Πρακτική είναι ότι όταν κάναμε την πρώτη μας συνάντηση, επειδή η Πρακτική ήταν σχεδιασμένη να γίνει καλοκαιρινό μήνα κι επειδή υπήρχε έτσι ένα χρονικό περιθώριο, αυτό που τις ρώτησα εγώ είναι τι θα ήθελαν να κάνουν, γιατί υπήρχε η δυνατότητα από μέρους μας να είμαστε κάπως πιο ευέλικτοι στο πως θα το οργανώσουμε. Κι αυτό που κατάλαβα και από τις τρεις κοπέλες είναι ότι θα ήθελαν πάρα πολύ να αποκτήσουν την εμπειρία της έρευνας πεδίου. Και εφόσον υπήρχε η δυνατότητα, θεώρησα ότι είναι πολύ ωραίο να τις αφήσουμε ελεύθερες να σχηματοποιήσουν κατά κάποιο τρόπο το ανθρωπολογικό πεδίο γύρω τους. Και πήραν η καθεμιά ένα ημερολόγιο στο χέρι και στην ουσία έπεσαν στα βαθιά. Από την πρώτη μέρα δηλαδή ήρθαν σε επαφή με πάρα πολλά περιστατικά και πάρα πολλές αφηγήσεις. Πρέπει να πω ότι εγώ, παρατηρώντας τις λίγο από απόσταση, έβλεπα ότι είναι κάτι εξαιρετικά δύσκολο για τις ίδιες, με την έννοια ότι κάθε απόγευμα γύριζαν στα σπίτια τους καταρρακωμένες πολύ συχνά, διότι οι ιστορίες που άκουγαν, όπως καταλαβαίνετε, δεν ήταν πάντα εξαιρετικά ευχάριστες. Και μάλιστα πολλά από τα περιστατικά ήταν και ίσως βίαια ή πάρα πολύ δύσκολα περιστατικά. Παρόλα αυτά και οι τρεις κοπέλες ήρθαν με εξαιρετική όρεξη και κέφι, όπως και σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, αλλά και με πάρα πολύ δύναμη μέσα τους. Δηλαδή πραγματικά ήταν πολύ ωραίο για μας να βλέπουμε έτσι το πόσο γρήγορα ενσωματώθηκαν και απέκτησαν ενδιαφέροντα. Αυτό που έκαναν είναι ότι πέρασαν ένα χρονικό διάστημα σε καθεμιά από τις υπηρεσίες του οργανισμού, οπότε εξοικειώθηκαν με όλες.

Επίσης, πρέπει να σας πω ότι όλες οι εμπειρίες που μοιραστήκατε οι προηγούμενοι ομιλητές ήταν προφανώς κοινές και για μας, αλλά κάτι που στη δική μας περίπτωση συνέβη και δεν το άκουσα από κάποιον άλλο πριν, είναι ότι λειτούργησαν και λίγο σαν ψυχαναλυτές δικοί μας. Δηλαδή τις αρπάζαμε στους διαδρόμους και πολύ συχνά τους λέγαμε εμείς τα προβλήματα που είχαμε. Γιατί καταλαβαίνετε ότι όταν δουλεύεις πολλές ώρες κάθε μέρα με ανθρώπους που αντιμετωπίζουν τεράστια και πάρα πολύ πιεστικά προβλήματα, και πάρα πολύ ουσιαστικά προβλήματα, δηλαδή δεν έχουν να φάνε ή δεν έχουν που να γυρίσουν το βράδυ να κοιμηθούν και θα κοιμηθούν στο πάρκο, δεν νιώθεις πολύ ωραία. Και η

αλήθεια είναι ότι τα κορίτσια ήταν και σάκοι του μποξ, τις αρπάζαμε και τους λέγαμε, πολύ συχνά και κλαίγοντας. Δηλαδή εγώ είδα μια περίπτωση ενός απ' τους ανθρώπους που ευχαρίστησε την Κατερίνα, εξομολογήθηκε το πρόβλημα του όταν γυρνάει στο σπίτι του και δεν μπορεί να ξαναμπεί στη καθημερινότητα του, τη προσωπική. Λοιπόν, όλο αυτό έχει και μια πολύ ωραία, ήταν πολύ ευχάριστο και για μας απ' αυτή τη πλευρά.

Από την άλλη, το ιδιαίτερο ήταν ότι οι κοπέλες είχαν μια πολύ φρέσκια ματιά στα πράγματα, στα πράγματα δηλαδή που εμείς θεωρούμε πολύ συνηθισμένα και πολύ καθημερινά μέσα στη δουλειά μας. Τα είδαν από μια απόσταση, μας μετέφεραν τις δικές τους ιδέες κι έτσι είχαμε μια πολύ ωραία νομίζω συνεργασία μέσα απ' αυτό. Βέβαια να συμφωνήσω μ' όσους ξεκίνησαν τη συζήτηση, ο ένας μήνας είναι μικρό διάστημα, αλλά ο ένας μήνας μπορεί και να είναι ένα τεράστιο διάστημα, ανάλογα με το πόσο καλά οργανωμένη είναι η δουλειά που γίνεται. Έτσι νομίζω ότι στην επόμενη συνεργασία που θα έχουμε θα ήταν πολύ ωραίο αν υπήρχε μια συνεννόηση μεταξύ μας και μια οργάνωση από πριν. Και επίσης νομίζω ότι θα ήταν εξαιρετικά σημαντικό και ωφέλιμο για όλους αν μπορούσαμε να ξεκινήσουμε αυτή τη συνεργασία πιθανώς προσεγγίζοντας και το κέντρο υποδοχής μεταναστών που υπάρχει στη Μυτιλήνη και που θα μπορούσε να γίνει κάτι πάρα πολύ ενδιαφέρον σε σχέση με αυτό. Και πιθανώς να μελετήσει κανείς και την διαδικασία μετάβασης από ένα κέντρο υποδοχής σε ένα αστικό κέντρο, οπωσδήποτε. Και νομίζω ότι τελοσπάντων στις επόμενες χρονιές πιθανόν να' ναι και πιο δημιουργική η συνεργασία μας, αλλά πρέπει να πω ότι αυτή ήταν η πρώτη μου εμπειρία με φοιτήτριες από το Πανεπιστήμιο σας και πραγματικά ήταν άξιες και οι τρεις και σας ευχαριστούμε κι εμείς πάρα πολύ.

Κώστας Γιαννακόπουλος

Σας ευχαριστούμε κι εμείς πολύ. Νομίζω ότι ήταν πολύ ενδιαφέρουσα και σημαντική για τους φοιτητές της Ανθρωπολογίας, εμένα έτσι μου φάνηκε, η ύπαρξη και η δουλειά ενός τέτοιου κέντρου. Αλλά αυτό μπορούμε να το συζητήσουμε και μετά. Περνάμε στο Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας. Η κυρία Γκασούκα δεν μπόρεσε να' ρθει στη Μυτιλήνη. Θα καλέσω την κυρία Ευσταθία Καραμπά η οποία θα μας μιλήσει για την άσκηση της στο Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας.

Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ)

Ευσταθία Καραμπά, ασκούμενη

Η πρακτική μου άσκηση έγινε στο Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας στο παράρτημα της Θεσσαλονίκης κατά την περίοδο του Ιουλίου του 2004. Ήταν ένας από τους φορείς για τον οποίο έμαθα κάνοντας το μάθημα της πρακτικής άσκησης (σ. ειδικά μαθήματα σεμιναριακού χαρακτήρα) στο Τμήμα της Ανθρωπολογίας με θέμα «Οικογενειακές Υποθέσεις», και στο πλαίσιο αυτό έμαθα με τι ασχολείται το Κέντρο, πράγμα που μου φάνηκε πολύ ενδιαφέρον. Οι πρώτες μέρες πιστεύω ότι ήταν οι πιο δύσκολες για μένα του μήνα. Εκτός απ' το γεγονός ότι σε κάθε νέα αρχή πρέπει να ξεπερνάς το στάδιο της προσαρμογής, είχα να αντιμετωπίσω και κάποιες άλλες δυσκολίες. Φτάνοντας εκεί και μιλώντας με την υπεύθυνη του κέντρου ύστερα από μια μικρή συνέντευξη, για ποιους λόγους διάλεξα το κέντρο και τι ξέρω για αυτό, με πληροφόρησε ότι δεν γνωρίζουν με τι μπορώ να απασχοληθώ και καλούσαν εμένα να σκεφτώ τι θα μου ήταν χρήσιμο να κάνω. Έτσι, τις πρώτες μέρες περιορίστηκα στη γνωριμία με το χώρο που εργάζονται κι αυτοί, τους υπαλλήλους και τις αρμοδιότητες τους, καθώς μου δόθηκαν διάφορα έντυπα και βιβλία. Αυτό είχε αρχίσει να με δυσαρεστεί, γιατί είχα στο μυαλό μου την πρακτική άσκηση σαν μια εφαρμογή όλων όσων είχα μάθει στο Πανεπιστήμιο κι όχι απλά σαν μια ενημέρωση του τι μπορείς να κάνεις.

Ωστόσο, έμαθα κάποια πράγματα για το Κέντρο που μου ήταν άγνωστα. Και πιο συγκεκριμένα το Κ.Ε.Θ.Ι. λειτουργεί υπό την εποπτεία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και ξεκίνησε τη λειτουργία του μόλις το 1998. Δουλεύουν σ' αυτό ψυχολόγοι, νομικοί και κοινωνιολόγοι. Αφορά αποκλειστικά γυναίκες και κύρια δράση του, όπως την αντιλήφθηκα εγώ, είναι μια γενική προώθηση της ισότητας, αναγνώριση των προβλημάτων που επικρατούν και προτάσεις για τις λύσεις αυτών.

Μετά την ενημέρωση για το Κέντρο και τη δράση που αναλαμβάνει, μίλησα με την υπεύθυνη του προγράμματος του ΕΠΕΑΕΚ κι ενημερώθηκα για μια έρευνα που πραγματοποιήθηκε στα σχολεία όλης της Ελλάδας με θέμα την «ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών και προγράμματα για την προώθηση της ισότητας των φύλων». Σύμφωνα με την έρευνα αυτή, σκοπός είναι να εντοπισθούν τα στερεότυπα του φύλου και πως αυτά περνάνε στους μαθητές μέσω της εκπαιδευτικής διαδικασίας, οι ανισότητες και οι διακρίσεις δηλαδή που γίνονται στο εκπαιδευτικό σύστημα. Η έρευνα ξεκίνησε το 2002 και περιλάμβανε 52 επιμορφωτικά προγράμματα εκπαιδευτικών και 700 παραδειγματικά προγράμματα.

Αυτά βέβαια είχαν πραγματοποιηθεί όταν εγώ βρέθηκα στο κέντρο και πλέον βρίσκονταν στη φάση συλλογής των ερωτηματολογίων που είχαν συμπληρώσει οι μαθητές μετά την παρέμβαση. Σ' αυτό το τομέα, όπως με πληροφόρησαν, θα μπορούσα να ασχοληθώ κι εγώ. Κι ενώ όμως η συμφωνία με την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου ήταν να κάνω μια ποιοτική ανάλυση ερωτηματολογίων, η υπεύθυνη μου στο Κέντρο με πληροφόρησε ότι κάτι τέτοιο στη παρούσα φάση θα ήταν αδύνατο. Γιατί ακόμη δεν είχαν λάβει όλα τα ερωτηματολόγια, και όσο φιλόδοξο κι αν τους ακουγόταν αυτό που ήθελα να κάνω, δεν μπορούσε να υλοποιηθεί. Έτσι, για την επόμενη μιάμιση εβδομάδα η δουλειά που μου ανέθεσαν να κάνω ήταν αρχικά η ταξινόμηση των ερωτηματολογίων κατά νομό σε κουτιά και αφού τέλειωσα με αυτό, η καταγραφή του αριθμού των ερωτηματολογίων που παρελήφθησαν από κάθε σχολείο. Η καταγραφή έγινε χειρόγραφη και αργότερα τη πέρασα σε βάση δεδομένων σε computer. Η δουλειά όμως σε αυτό ήταν απλή και σίγουρα δεν είχε καμία σχέση με την Ανθρωπολογία σε εφαρμογή. Πολλές φορές με δυσαρεστούσε αυτό, αλλά το προτιμούσα από το να κάθομαι να διαβάζω ενημερωτικά φυλλάδια. Άλλωστε κι οι ίδιοι που δούλευαν εκεί καταλάβαιναν πως σίγουρα δεν ήταν ότι πιο ευχάριστο αυτό που έκανα, καθώς μου είπαν μια χαρακτηριστική φράση γελώντας: «Σίγουρα όταν σπούδαζες κάτι τέτοιο ονειρευόσουν να κάνεις».

Αφού όμως τελείωσα αυτή τη συνεργασία, μπορώ να πω ότι η επόμενη δουλειά που μου ανατέθηκε ήταν πιο ενδιαφέρουσα. Είχε περιθώρια ατομικής πρωτοβουλίας και διαπίστωσα σε τι μπορούν να φανούν χρήσιμα κάποια πράγματα από την Ανθρωπολογία. Η δουλειά μου πάλι είχε σχέση με τα ερωτηματολόγια. Τα ερωτηματολόγια να πω ότι είχαν 4 ενότητες εκ των οποίων οι 3 ήταν ερωτήσεις κλειστές που θα γινόταν αντικείμενο στατιστικής ανάλυσης. Εγώ ασχολήθηκα με τις ανοιχτού τύπου ερωτήσεις που παρουσίαζαν περισσότερο ενδιαφέρον. Σε μια πρώτη φάση μαζί με την υπεύθυνη μου πήραμε ένα δείγμα από 50 περίπου ερωτηματολόγια και διαβάζαμε τις απαντήσεις των παιδιών σε συγκεκριμένα ερωτήματα, τα οποία ήταν:

1. Τι θα ήθελες να μάθεις σε μια δραστηριότητα σαν αυτή στην οποία θα λάβεις μέρος;

2. Με ποιους τρόπους νομίζεις ότι θα μάθεις περισσότερα για τα δύο φύλα;

Διαβάζοντας προχωρήσαμε σε κωδικοποιήσεις των απαντήσεων, βάζοντας δηλαδή τίτλους στις απαντήσεις των παιδιών που έμοιαζαν ή είχαν κοινή λογική. Η κωδικοποίηση αποτελούταν από 20 περίπου τίτλους για κάθε απάντηση. Μέσα σ'

αυτά τα πλαίσια και σύμφωνα με το θέμα της ισότητας των φύλων, ένα θέμα που έχει ερευνησει πολλές φορές η Ανθρωπολογία, οι απαντήσεις των παιδιών και ιδιαίτερα η κωδικοποίηση ήταν μια εργασία πολύ εύκολη για μένα, πολύ γνώριμες οι προτάσεις που έκανα και αρκετά οικείες απ' τα διαβάσματα μου. Τα παιδιά ενδιαφέρονταν να μάθουν για πολλά θέματα που αποτελούν πηγή προβληματισμού για τη κοινωνία γενικότερα, όπως πως μεγαλώνουν τα αγόρια και τα κορίτσια, τη σύγχρονη μορφή σχέσης ανάμεσα στα 2 φύλα, την διαπραγμάτευση των ρόλων μέσα στην οικογένεια σε σχέση με το φύλο, την ισότητα των ευκαιριών στις σπουδές και την επιλογή επαγγέλματος, τις διακρίσεις των φύλων σε επίπεδο κοινωνικό, επαγγελματικό, σχολικό, αιτίες που υπάρχουν οι διακρίσεις αυτές και με ποιους τρόπους μπορούν να κάνουν κάτι για να υπάρξει ισότητα. Διαβάζοντας τις απαντήσεις τους έκρινα ότι πολλά από αυτά τα παιδιά είχαν προβληματισμούς ανθρωπολογικού ενδιαφέροντος κι ότι αν διάβαζαν ποτέ ανθρωπολογικές απόψεις για το θέμα, ίσως να' παίρναν απαντήσεις για τα ερωτήματα τους.

Η δική μου δουλειά μετά την κωδικοποίηση ήταν να διαβάσω τις απαντήσεις των παιδιών και να τις κατατάσσω σε κατηγορίες, σύμφωνα με τη κωδικοποίηση που είχαμε κάνει νωρίτερα. Η εργασία αυτή γινόταν σε υπολογιστή σε μια βάση δεδομένων που μου είχε δώσει η υπεύθυνη, κι εγώ αυτό που έπρεπε να κάνω ήταν απλά να γράφω τον αριθμό που αντιστοιχεί σύμφωνα με τη κωδικοποίηση σε κάθε απάντηση. Στο σημείο αυτό οι δυσκολίες που συνάντησα αφορούσαν τις ίδιες τις απαντήσεις, γιατί ενώ αυτές οι απαντήσεις έδιναν μια γενική εικόνα, μου ήταν πολύ δύσκολο πολλές φορές να ξεχωρίσω σε ποια ακριβώς κατηγορία μπορεί να μπει η απάντηση και αυτή ήταν βασικά η δυσκολία, κι άλλες φορές που οι απαντήσεις ανήκαν σε περισσότερες από μια κατηγορίες. Πάντα όμως βρισκόμουν σε συνεργασία με την υπεύθυνη η οποία μου είχε δώσει απ' την αρχή το περιθώριο της ατομικής πρωτοβουλίας και επιλογής λέγοντας μου ότι: «Εμπιστευόμαστε τη κρίση σου». Ωστόσο, ο όγκος των ερωτηματολογίων ήταν αρκετά μεγάλος ώστε να γίνει μια επανεξέταση ή διόρθωση της δουλειάς που είχα κάνει. Πέρασαν δηλαδή απ' τα χέρια μου γύρω στα 200 ερωτηματολόγια.

Εδώ ίσως θα' πρεπε να αναφέρω ότι η δουλειά αυτή έγινε εξ' ολοκλήρου στο σπίτι, σε δικό μου υπολογιστή, λόγω του ότι στο Κέντρο δεν υπήρχε αρκετός χώρος διαθέσιμος για να κάνω τη δουλειά, κι επιπλέον υπήρχε ένας υπολογιστής μόνο για τους υπαλλήλους του προγράμματος του ΕΠΕΑΕΚ. Οπότε μάλλον τον χρησιμοποιούσαν οι υπάλληλοι που εργαζόταν εκεί και εγώ δε μπορούσα να

βρίσκομαι εκεί. Σε συνεργασία με τους υπεύθυνους γινόταν και η παράδοση της δουλειάς που είχα κάνει ή καινούργια ερωτηματολόγια ή ότι χρειαζόταν. Κατά την διάρκεια της διαδικασίας η εργασία μου γινόταν όλο και πιο εύκολη, καθώς μάθαινα καλύτερα, δούλευα αρκετές ώρες λόγω του ότι ήταν μεγάλος ο όγκος των ερωτηματολογίων. Μερικές φορές διασκεδάζα με τις απαντήσεις των παιδιών που ήταν αστείες, κάποιοι το 'παιρναν στη πλάκα, άλλες φορές με προβλημάτιζαν κι άλλες με ενθουσίαζαν γιατί, παρόλη την ηλικία τους, ήταν πολύ έξυπνες και με έντονο προβληματισμό. Αυτό που αντιλήφθηκα κάνοντας αυτή τη δουλειά, αλλά πολύ περισσότερο τελειώνοντας, ήταν ότι η δυσκολία που αντιμετώπιζα στις απαντήσεις για να τις εντάξω σε μια κατηγορία ήταν μάλλον το υποκειμενικό στοιχείο, δηλαδή το γεγονός ότι εγώ το αντιλαμβανόμουν μ' ένα ορισμένο τρόπο, ενώ τα παιδιά ίσως το εννοούσαν κάπως αλλιώς. Όμως αποκτούσε πολύ ενδιαφέρον η ενασχόληση μου αυτή όταν κατάλαβα ότι το ζητούμενο ήταν να μπω στη θέση τους, και να καταλάβω πως το σκέφτονταν και εκείνοι που απαντούσαν.

Όσον αφορά τώρα τη συνεργασία μου με τους υπεύθυνους μου, κινήθηκε σε πολύ καλά επίπεδα, δεν είχα κανένα πρόβλημα συνεννόησης ούτε για τη δουλειά που έπρεπε να κάνω, ούτε για οτιδήποτε άλλο. Επιπλέον, όπως μου είπαν, μου έδειξαν και εμπιστοσύνη. Το πρόβλημα που συνάντησα ήταν ότι πολλές φορές δεν ήξερα τι θα κάνω την επόμενη μέρα και περίμενα ενημέρωση από εκείνους που αργούσανε πολλές φορές να με ενημερώσουν. Άλλες φορές καθόμουνα και δεν έκανα τίποτα, 3-4 μέρες δηλαδή καθόμουνα. Και ίσως βέβαια κι εκείνοι να βρίσκονταν στην ίδια δύσκολη θέση, δεδομένου ότι δυσκολεύτηκαν πολύ να βρουνε το αντικείμενο που θα ασχοληθώ. Επιπρόσθετα ένα άλλο ζήτημα το οποίο με προβλημάτισε ήταν ότι πολλοί από τους παλιούς του ΚΕΘΙ δεν ήξεραν για το Τμήμα της Ανθρωπολογίας και με τι ασχολείται, κι είναι ένα ζήτημα που θα έπρεπε να μας προβληματίσει ιδιαίτερα, εφόσον εκεί δουλεύουν άτομα που έχουν σπουδάσει κάτι συγγενικό της Ανθρωπολογίας, κοινωνιολόγοι, ψυχολόγοι. Και θα ήθελα να κλείσω λέγοντας ότι ήταν μια εμπειρία χρήσιμη, όχι τόσο για αυτά που μαθαίνουμε, όσο για το να βάλουμε σ' έναν άλλο τρόπο σκέψης το μυαλό μας, και να δούμε πως μερικές έρευνες τις βλέπεις στη πραγματική τους διάσταση [...]. Και δεδομένου επίσης ότι στην Ελλάδα, από όσο έχω καταλάβει κάτι μήνες τώρα που έχω τελειώσει τη σχολή, λίγοι γνωρίζουν τι σημαίνει και με τι ασχολείται η Ανθρωπολογία, θα μπορούσε η πρακτική άσκηση να είναι κι ένα μέσο προβολής του τμήματος και να μαθαίνουν όλο και περισσότεροι τι πραγματεύεται αυτή η επιστήμη, και όπως είπατε και νωρίτερα ο

ένας μήνας είναι πολύ λίγος για να γίνεται η πρακτική. Και θα ήθελα να προτείνω να γίνεται με πιο οργανωμένο τρόπο, να γνωρίζουν οι φορείς από νωρίς με τι μπορεί να ασχοληθεί ο ασκούμενος.

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών

Κώστας Γιαννακόπουλος

Λοιπόν από το Κέντρο Γυναικείων Μελετών δεν μπόρεσαν να' ρθουν τόσο η κυρία Τζαβάρα όσο και η κυρία Αθανασοπούλου. Οπότε περνάμε στο Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών. Και θα μας παρουσιάσει την Άσκηση της η κυρία Αθανασία Μαυρογιάννη.

Αθανασία Μαυρογιάννη, ασκούμενη

Η σημαντική διάρκεια φοίτησης μου στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου και συγκεκριμένα στο Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας μου προσέφερε την ευκαιρία και τη δυνατότητα παροχής γνώσεων, κυρίως σε θέματα κοινωνικά. Αποτέλεσμα της τετράχρονης προσπάθειας μου ήταν η απόκτηση ποικίλων γνώσεων σε διάφορους τομείς είτε ανθρωπολογικού είτε ιστορικού περιεχομένου. Εφόσον λοιπόν διεκπεραιώθηκαν όλες οι υποχρεώσεις μου όσον αφορά την επίδοση μου στα μαθήματα, μου δόθηκε η ευκαιρία να εισαχθώ σε ένα επαγγελματικό χώρο αντίστοιχο των σπουδών που πραγματοποίησα.

Ο τρόπος εισαγωγής μου στο χώρο εργασίας έλαβε χώρα σε έναν από τους 18 φορείς με τους οποίους συνεργαζόταν το Πανεπιστήμιο, κατόπιν ενημέρωσης από τους αρμόδιους καθηγητές και της μετέπειτα αίτησης μου σε 3 από τους φορείς προτίμησης μου, προκειμένου να γίνω αποδεκτή μέσα στα πλαίσια της συγκεκριμένης θερινής πρακτικής άσκησης. Αντικείμενο της εργασίας μου θα είναι η ανάλυση και περιγραφή των αρμοδιοτήτων που μου ανατέθηκαν μέσω του συγκεκριμένου φορέα, καθώς επίσης και η καταγραφή της συνολικής εμπειρίας που αποκόμισα και της συνεργασίας μου με τα πρόσωπα τα οποία εργάστηκα.

Ο φορέας με τον οποίο συνεργάστηκα ήταν το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, το οποίο στεγάζεται στην Αθήνα και εκπροσωπήθηκε από την κυρία Πετρονώτη Μαρίνα, με την οποία επικοινωνήσα προκειμένου να καθοριστεί η ημερομηνία έναρξης της Πρακτικής Άσκησης. Ωστόσο οφείλω να πω ότι δυσκολεύτηκα να έρθω σε επαφή μαζί της, διότι έλειπε σε επαγγελματικό ταξίδι στο εξωτερικό, γεγονός το οποίο το δικαιολογεί η εξάσκηση του επαγγέλματος της ως

ερευνήτρια-ανθρωπολόγος. Εφόσον κατάφερα να επικοινωνήσω, καθορίστηκε ο τόπος συνάντησης μέσα στο Ληξιαρχείο Αθηνών, συγκεκριμένα στο Τμήμα γάμων, διαζυγίων και θανάτων, όπου εκεί μου συνέστησε τι ακριβώς έπρεπε να κάνω δείχνοντας ιδιαίτερη θέληση και προθυμία να με βοηθήσει σε οποιαδήποτε ενδεχόμενη δυσκολία αντιμετώπιζα, και για τυχόν απορίες που προέκυπταν με συμβούλεψε να έρθω σε συνεννόηση μαζί της.

Κύρια αρμοδιότητα μου ήταν ότι ήμουν βοηθός έρευνας ανθρωπολόγου και ωστόσο ήταν επίσης η καταγραφή αρχείων από τόμους των ετών 2000 με 2004 αποκλειστικά μεικτών γάμων, όπου ο ένας εκ των 2 συζύγων ανεξαρτήτως φύλου θα έπρεπε να έχει την ελληνική υπηκοότητα. Αντικείμενο και στόχος της έρευνας που πραγματοποιούσε η κυρία Πετρονώτη, με την οποία και συνεργάστηκα, ήταν το ποσοστό γάμων που διαδραματίζονται στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων. Όπως μου είπε κι η ίδια είχε ήδη ξεκινήσει την έρευνα της πριν 2 χρόνια. Το σύνολο των αρχείων που κατέγραψα περιλάμβανε τα εξής στοιχεία: υπηκοότητα, θρήσκευμα, επάγγελμα, ημερομηνία γέννησης, βαθμό γάμου- πρώτο, δεύτερο, τρίτο ή και τέταρτο- και των 2 συζύγων, καθώς επίσης και τον τύπο τέλεσης γάμου, θρησκευτικό, πολιτικό ή κάποιο άλλο τύπο. Τα ονόματα των συζύγων δεν κρίνονταν απαραίτητα για αυτό και άλλωστε δεν έγινε καταγραφή. Κάθε έτος περιελάμβανε 10 με 15 τόμους, κάθε τόμος περιελάμβανε 256 περίπου ληξιαρχικές πράξεις γάμου.

Το συγκεκριμένο υλικό έπρεπε να παραδοθεί στην υπεύθυνη ερευνήτρια του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών μέχρι την ημερομηνία που μου είχε ανατεθεί μέσω της σύμβασης που είχα υπογράψει με το Πανεπιστήμιο και με το συγκεκριμένο φορέα, προκειμένου να διεκπεραιώσω την ολοκλήρωση της εργασίας μου.

Τα συμπεράσματα στα οποία οδηγήθηκα με την μελέτη και καταγραφή των συγκεκριμένων στοιχείων ήταν ότι η πλειοψηφία των γάμων που έχουν πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας ήτανε μεταξύ Ελλήνων και Αλβανών κυρίως.

Το χρονικό διάστημα που ασχολήθηκα με την εξάσκηση της θερινής πρακτικής ήταν περίπου από τις 12 Ιουλίου μέχρι τις 6 Αυγούστου, για 30 μέρες, και παρευρισκόμουν στο χώρο εργασίας κάθε πρωί για 4 ώρες. Η μέθοδος που χρησιμοποίησα για τη συλλογή των προαναφερθέντων στοιχείων ήταν χειρόγραφη, βέβαια η κυρία Πετρονώτη μου συνέστησε ότι καλό θα ήταν να γίνει σε πρόγραμμα

Excel, αλλά δυστυχώς λόγω του ότι υπήρχε έλλειψη δικού μου υπολογιστή, καθώς επίσης και η πιθανότητα να πληκτρογραφήσω σε κάποιον από τους υπολογιστές του Τμήματος ήταν δύσκολη, λόγω του ότι κάθε μέρα ήταν κατειλημμένοι από τους υπαλλήλους, αναγκάστηκα να ακολουθήσω τη χειρόγραφη μέθοδο. Επομένως, λοιπόν, υπήρξε ένας αμοιβαίος συμβιβασμός και από τη πλευρά τη δική μου και από τη πλευρά της κυρίας Πετρονάτη. Άμεσος σκοπός της εξασκήσεως μου, μέσα στα πλαίσια που μου επέτρεπε το αντίστοιχο τμήμα του Πανεπιστημίου, ήταν αποκλειστικά για λόγους εισαγωγής σ' επαγγελματικό χώρο βασισμένο στο αντικείμενο σπουδών μου ως ανθρωπολόγος- ιστορικός. Αυτό το γεγονός μου έδωσε την ευκαιρία όχι μόνο να χρησιμοποιήσω τις γνώσεις που είχα αποκτήσει μέσα από το πρόγραμμα σπουδών, αλλά και να εφαρμόσω τις μεθόδους που ασκεί και χρησιμοποιεί ένας ανθρωπολόγος προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος του, δηλαδή η ολοκλήρωση της έρευνας του.

Όσον αφορά λοιπόν τις μεθόδους που εφαρμόσα, ήταν η παρατήρηση του ίδιου του χώρου στον οποίο αναζητούσα τα ερευνητικά στοιχεία, καθώς επίσης και η διαδικασία της συνέντευξης που έλαβα από ορισμένους υπαλλήλους. Ένα μέρος λοιπόν της έρευνας περιλάμβανε, θα μπορούσα να χρησιμοποιήσω τον όρο, και το ρόλο μου ως παρατηρητής. Παρακολούθησα με ιδιαίτερη προσοχή την οργάνωση και τη διαμόρφωση του χώρου, τις σχέσεις των υπαλλήλων μεταξύ τους, τις σχέσεις των υπαλλήλων με τους δημότες, την εκτίμηση που έδειχναν οι υπάλληλοι προς το πρόσωπο της διευθύντριας και του προϊστάμενου ως ανώτερα πρόσωπα, καθώς επίσης και τον τρόπο που με δέχθηκαν και μου προσέφεραν τη φιλοξενία τους. Προκειμένου λοιπόν να έχω μια πλήρη εικόνα για τα γεγονότα τα οποία διαδραματίζονταν καθημερινά, μετά το πέρας της καθημερινής μου εργασίας κρατούσα κάποιο ενδεικτικό ημερολόγιο ούτως ώστε να καταγράψω με κάποιον τρόπο τις εντυπώσεις μου για να κατορθώσω να οδηγηθώ στα δικά μου συμπεράσματα και πορίσματα.

Οι ώρες λειτουργίας του Ληξιαρχείου ήταν μόνο πρωινές, από τις 08:00 μέχρι τις 13:00, και στην είσοδο του κτιρίου βρισκόταν ένας φύλακας, ο οποίος ήταν αρκετά αυστηρός θα μπορούσα να πω όσον αφορά την είσοδο των δημοτών μέσα στο κτίριο, και ρωτούσε κάθε φορά πάντα κάθε δημότη την αιτία του ερχομού του και έπειτα του επέτρεπε την είσοδο μέσα στο κτίριο, όπως άλλωστε συνέβη και σε μένα από τη πρώτη μέρα προσέλευσης μου. Ωστόσο εξαιρετική εντύπωση μου έκανε η καθαριότητα του κτιρίου καθώς και η περιποίηση, η σωστή τοποθέτηση και

οργάνωση των τόμων στα αντίστοιχα ράφια που υπήρχαν. Το συγκεκριμένο Τμήμα ήταν χωρισμένο σε 3 τμήματα: αριστερά υπήρχε το τμήμα του θανάτου, στη μέση υπήρχε το τμήμα όπου δηλώνονταν οι γάμοι και τα διαζύγια, και δεξιά υπήρχε ένας υπάλληλος ο οποίος ήταν υπεύθυνος για το ευρετήριο [...] εξυπηρετούσε κάθε δημότη. Μπαίνοντας λοιπόν στο συγκεκριμένο τμήμα υπήρχε ένα τραπέζι πάνω στο οποίο βρίσκονταν αιτήσεις τις οποίες κάθε δημότης έπρεπε να συμπληρώσει προκειμένου να δηλώσει γάμο ή και διαζύγιο, γιατί με τη συγκεκριμένη αίτηση θα έπαιρνε αριθμό πρωτοκόλλου. Η αίτηση θεωρείτο έγγραφο εισερχόμενο στην υπηρεσία και μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για κάθε νόμιμη χρήση.

Η πρώτη μέρα προσέλευσης μου στο χώρο ήταν καθαρά θέμα γνωριμίας όχι μόνο με τους υπαλλήλους, αλλά και με τον υπόλοιπο γενικά χώρο. Η συμπεριφορά των υπαλλήλων στην αρχή μπορώ να παραδεχτώ ότι ήταν ιδιαίτερα διστακτική, προσπάθησαν να με πλησιάσουν διακριτικά ρωτώντας το λόγο παρουσίας μου. Προσπάθησα λοιπόν να έρθω όσο το δυνατόν περισσότερο κοντά τους και να με δεχτούν με άνεση και ως φιλοξενούμενη, αν μπορούσα να χρησιμοποιήσω την έκφραση εντός εισαγωγικών, και να κατορθώσω να συνυπάρξω μαζί τους και να κερδίσω την εύνοια και την συμπάθεια τους. Έτσι λοιπόν καθώς κυλούσαν οι μέρες η εξοικείωση στο χώρο εργασίας γινόταν όλο και καλύτερη και η επαφή με τους υπαλλήλους μετατράπηκε σ' ένα φιλικό κλίμα, θα μπορούσα να χρησιμοποιήσω αυτή τη λέξη. Για τη συμπεριφορά των υπαλλήλων απέναντι στους δημότες θα μπορούσα να τη χαρακτηρίσω ότι δεν ήταν πρέπουσα, γιατί συνέχεια δημιουργούνταν συγκρούσεις και αντιπαραθέσεις. «Δε μπορείς να συμπεριφερθείς με ευγένεια στους δημότες, όταν εργάζεσαι στην υπηρεσία 20 χρόνια, όπως εγώ», είπε χαρακτηριστικά κάποιος από τους διοικητικούς υπαλλήλους, κάτι το οποίο μου έκανε ιδιαίτερη εντύπωση και όταν τον ρώτησα για ποιο ακριβώς λόγο συνέβαινε αυτό, μου είπε ότι: «μετά από κάμποσα χρόνια συνηθίζεις με τον κάθε περίεργο που έρχεσαι εδώ κι η ευγένεια καταργείται.» Αν και η συγκεκριμένη απάντηση εμένα προσωπικά δε με βρίσκει σύμφωνη, ήμουν διακριτική, σεβάστηκα τη γνώμη του, έδειξα εκτίμηση στο πρόσωπο του και συνέχισα την εργασία μου χωρίς να κάνω άλλες ερωτήσεις. Ωστόσο, τα διάφορα γεγονότα δεν με εμπόδισαν στο τρόπο προσαρμογής μου και η σχέση με τους υπαλλήλους είχε έρθει σε τέτοιο επίπεδο που μου εκμυστηρεύονταν ακόμα και προσωπικά τους προβλήματα. Έτσι ένα άσχημο γεγονός που μ' έφερε έτσι όχι σε δύσκολη θέση, μου προξένησε αισθήματα συγκίνησης ήταν ότι κάποια στιγμή είχε έρθει κάποια δημότισσα που νόμιζε ότι ήμουν προσωπικό, οπότε μου έκανε

κάποια ερώτηση, της εξήγησα τι ακριβώς συμβαίνει, ότι δεν είμαι εκεί υπάλληλος, την παρέπεμψα να πάει στον αρμόδιο που ήταν υπεύθυνος για αυτά, και μου εξήγησε ότι πριν λίγο καιρό είχε χάσει το σύζυγο της, στα μάτια της απεικονιζόταν μεγάλη θλίψη, βούρκωνε, κι όχι μόνο μοιράστηκε τα συναισθήματα που είχε μαζί μου, αλλά μου εξέφρασε και τα συναισθήματα της κόρης της που έκλαιγε ολημερίς. Η αμέσως επόμενη κίνηση της ήταν ότι με συμβούλεψε και μου συνέστησε να προσέχω το πατέρα μου, κάτι το οποίο με συγκίνησε ιδιαίτερα και με άγγιξε, οπότε πρέπει να παραδεχθώ ότι βούρκωσα εκείνη τη στιγμή.

Εφόσον είχα αποκτήσει αρκετή οικειότητα με τους παρευρισκόμενους υπαλλήλους, αποφάσισα να προχωρήσω στο τελευταίο στάδιο της έρευνας μου, να έρθω περισσότερο κοντά τους και να πάρω κάποια συνέντευξη απ' αυτούς, προκειμένου να μου λυθούν κάποιες απορίες όσον αφορά τι δικαιολογητικά, τι διαδικασία χρειάζεται να προσκομίσει για να δηλώσει ληξιαρχική πράξη γάμου, διαζυγίου ή και θανάτου. Οπότε ρώτησα κάθε υπάλληλο του κάθε τομέα ξεχωριστά. Εφόσον λοιπόν μου εξήγησαν, μου εξιστόρησαν ωστόσο με άνεση και πληθώρα περιέργων γεγονότων που συνέβαιναν καθημερινά. Ένα ευτράπελο και αστείο γεγονός, αν θα μπορούσα να χρησιμοποιήσω την έκφραση, στο οποίο έτυχε να είμαι και παρούσα, είναι ότι είχε έρθει μια κοπέλα για να δηλώσει το γάμο της διατηρώντας τη κόμμωση που είχε το προηγούμενο βράδυ, έχοντας ρύζι πάνω στο κεφάλι της, γιατί πολύ απλά είχε παντρευτεί. Οπότε αυτό ήταν το αστείο της υπόθεσης.

Όταν ολοκληρώθηκε η εργασία μου οι υπάλληλοι με τους οποίους μίλησα μου εξέφρασαν τη λύπη τους για το λόγο ότι δεν θα με ξανάβλεπαν. Φεύγοντας αποχαιρέτησα όλους όσους εργάζονταν εκεί, καθώς επίσης την διευθύντρια και τον προϊστάμενο. Όλοι μου είπαν ότι χάρηκαν για τη γνωριμία αλλά ταυτόχρονα ότι λυπόντουσαν για το γεγονός ότι έφευγα. Τα χρονικά περιθώρια που μου είχαν δοθεί είχα δυστυχώς εξαντληθεί. Τους ευχαρίστησα για τη συνεργασία και τη φιλοξενία που μου προσέφεραν. Το περιβάλλον όπου εργαζόμουν ήταν ιδιαίτερα ευχάριστο, καθόλου πληκτικό, γλυκό και συνοδευόταν μ' ένα ευχάριστο κλίμα συνεργασίας και αλληλοκατανόησης. Η ευκαιρία που μου δόθηκε λοιπόν να εργαστώ σ' έναν τέτοιο χώρο σαν κι αυτόν και να φέρω εις πέρας την ολοκλήρωση της Πρακτικής μου Άσκησης, η οποία μου είχε ανατεθεί μέσω του Πανεπιστημίου, θα μπορούσα να της αποδώσω χαρακτηρισμούς ως ένα πάρα πολύ καλό σχολείο όπου μέσα σ' αυτό απέκτησα μια πάρα πολύ μικρή, σχεδόν μηδαμινή εμπειρία και γνώση για τον τρόπο σκέψης, εργασίας και επαγγελματικής σταδιοδρομίας ελάχιστων ανθρώπων στο

συγκεκριμένο χώρο, ο οποίος αποτελεί μικρογραφία της σημερινής μας κοινωνίας, και το κυριότερο, ότι η ουσία των πραγμάτων βρίσκεται στη λεπτομέρεια. Και τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κύριο Γιαννακόπουλο για την καθοδήγηση του και τη κυρία Πετρονώτη για τη συνεργασία της. Θεώρησα ότι ήταν τιμή μου που συνεργάστηκα μαζί της ακριβώς για το λόγο ότι είχα ακούσει ιδιαίτερα θερμά λόγια για τη προσφορά της στο τομέα της έρευνας.

Κέντρο Μελέτης Νεότερης Κεραμεικής

Έφη Πλεξουσάκη

Έχω ενημερώσει το συντονιστή ότι έχω ένα κείμενο για το τελευταίο φορέα στον οποίο ασκήθηκε ο φοιτητής μας Νίκος Λεμονάκος, για την άσκηση του οποίου ήμουν υπεύθυνη εγώ. Ασκήθηκε στο Κέντρο Μελέτης Νεότερης Κεραμεικής με την κυρία Βασιλική Πέννα, τη διευθύντρια του Κέντρου αυτού. Η κυρία Πέννα δυστυχώς δε μπόρεσε να' ναι μαζί μας σήμερα. Έχω ένα μικρό σημείωμα από το φοιτητή, ο οποίος ήθελε να συμμετέχει έστω κι έτσι, αφού δε μπορούσε να είναι εδώ σήμερα μαζί μας. Λοιπόν, θα σας το διαβάσω όπως μου το έστειλε:

«Στα πλαίσια της θερινής Πρακτικής Άσκησης εργάστηκα στο Μουσείο Μελέτης Νεότερης Κεραμεικής. Ο χώρος όπου στεγάζεται βρίσκεται στη περιοχή του Θησείου, σ' ένα παλιό νεοκλασικό κτίριο το οποίο έχει διαμορφωθεί κατάλληλα ώστε να στεγάζει το μεγάλο αριθμό αγγείων που ως επί των πλείστον έχουν συλλεγεί από τη λαογράφο κυρία Ψαροπούλου.

Η κύρια εργασία που μου είχε ανατεθεί ήταν κυρίως η συλλογή του υλικού γύρω από "την κοινωνική ζωή, την ιστορία και τις φυσικές ομορφιές" του Τσανάκ Καλέ. Η περιοχή αυτή βρίσκεται στη Τουρκία και διακρινόταν για τη μεγάλη παραγωγή και τη καλλιτεχνική διακόσμηση που χρησιμοποιούταν στην κατασκευή κεραμικών αντικειμένων. Στην έκθεση που θα γινόταν εκεί, θα εκτίθεντο τα αγγεία που θα συνοδεύονταν από ένα βιβλίο, στο οποίο θα αναφέρονταν πληροφορίες για τη περιοχή αλλά και για τα αγγεία. Μου ζητήθηκε ακόμη η απομαγνητοφώνηση κασετών και η αποδελτίωση βιβλίων πρακτικών συνεδρίων. Στη πρώτη περίπτωση, που ήταν κι η πιο δύσκολη, έπρεπε να καταγράψω με ακριβή τρόπο τα λεγόμενα των συνεντευξιαζομένων, οι οποίοι ήταν αγγειοπλάστες. Στη περίπτωση του βιβλίου έπρεπε να σημειώσω όλα τα στοιχεία που αναφέρονταν στον τρόπο κατασκευής των αγγείων, αλλά και στον τρόπο χρησιμοποίησής τους παλιότερα. Στην επιτέλεση των παραπάνω εργασιών με βοήθησαν εργασίες με βοήθησαν οι γνώσεις και αυτά που είχα διδαχτεί από τα μαθήματα του τμήματός μας. Η πρακτική μου άσκηση στην

ανθρωπολογία της υγείας με βοήθησε να αποκτήσω μεγαλύτερη εξοικείωση στην απομαγνητοφώνηση συνεντεύξεων. Επίσης βοηθήθηκα από εκείνα τα μαθήματα στα οποία αναφέρονται σε μεθόδους και τεχνικές για τον τρόπο συλλογής στοιχείων αλλά και στις εργασίες που είχα αναλάβει μέσα από τις οποίες απέκτησα κάποια εμπειρία.

Αυτό που στην αρχή μου είχε προκαλέσει κάποιους ενδοιασμούς για το αν και κατά πόσο θα μπορέσω να φέρω εις πέρας την θερινή πρακτική ήταν το αντικείμενο της Κεραμικής. Για μένα αυτό το αντικείμενο ήταν σχεδόν άγνωστο και αμφισβητούσα τη διαχρονικότητα μιας τέτοιας τέχνης. Όμως, έπειτα από την ολοκλήρωση της εργασίας μου, ανακάλυψα πως ο αγγειοπλάστης είχε παλαιότερα σημαντική θέση στη κοινωνία, και ότι με λίγο χώμα και νερό κατασκεύαζαν πραγματικά έργα τέχνης.

Σαν συμπέρασμα θα ήθελα να τονίσω πως αποτέλεσε μια πολύ καλή εμπειρία η εργασία μου στα πλαίσια της θερινής Άσκησης. Θεωρώ πως ο κάθε φοιτητής μετά από το τέλος της άσκησης αυτής καταλαβαίνει πως εφαρμόζονται οι γνώσεις που αποκτά στα μαθήματα του τμήματος μας. Επιπλέον θα ήθελα να επισημάνω τη σημαντική βοήθεια που μου παρείχαν οι εργαζόμενοι στο χώρο του μουσείου ώστε να ενταχθώ γρήγορα στο κλίμα της εργασίας μου. Αυτό ήταν που πραγματικά με βοήθησε να αντεπεξέλθω με επιτυχία σε όλα όσα μου ανατέθηκαν. Τέλος, θα ήθελα να επισημάνω πως μεγάλη ικανοποίηση όλο αυτό το διάστημα της Άσκησης μου προσέφερε το γεγονός ότι οι εργαζόμενες εκεί μου έδειξαν εμπιστοσύνη και δεν δίστασαν να μου αναθέσουν εργασίες οι οποίες αποτελούν άμεση προτεραιότητα για το Μουσείο. Πραγματικά θα ήθελα να ευχαριστήσω την υπεύθυνη του μουσείου κυρία Πέννα και τις υπόλοιπες εργαζόμενες εκεί για τη βοήθεια και τη συνεργασία που μου παρείχαν.»

[αδυναμία απομαγνητοφώνησης της συζήτησης με την οποία έκλεισε η ημερίδα]